

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAN DE

VERENIGING

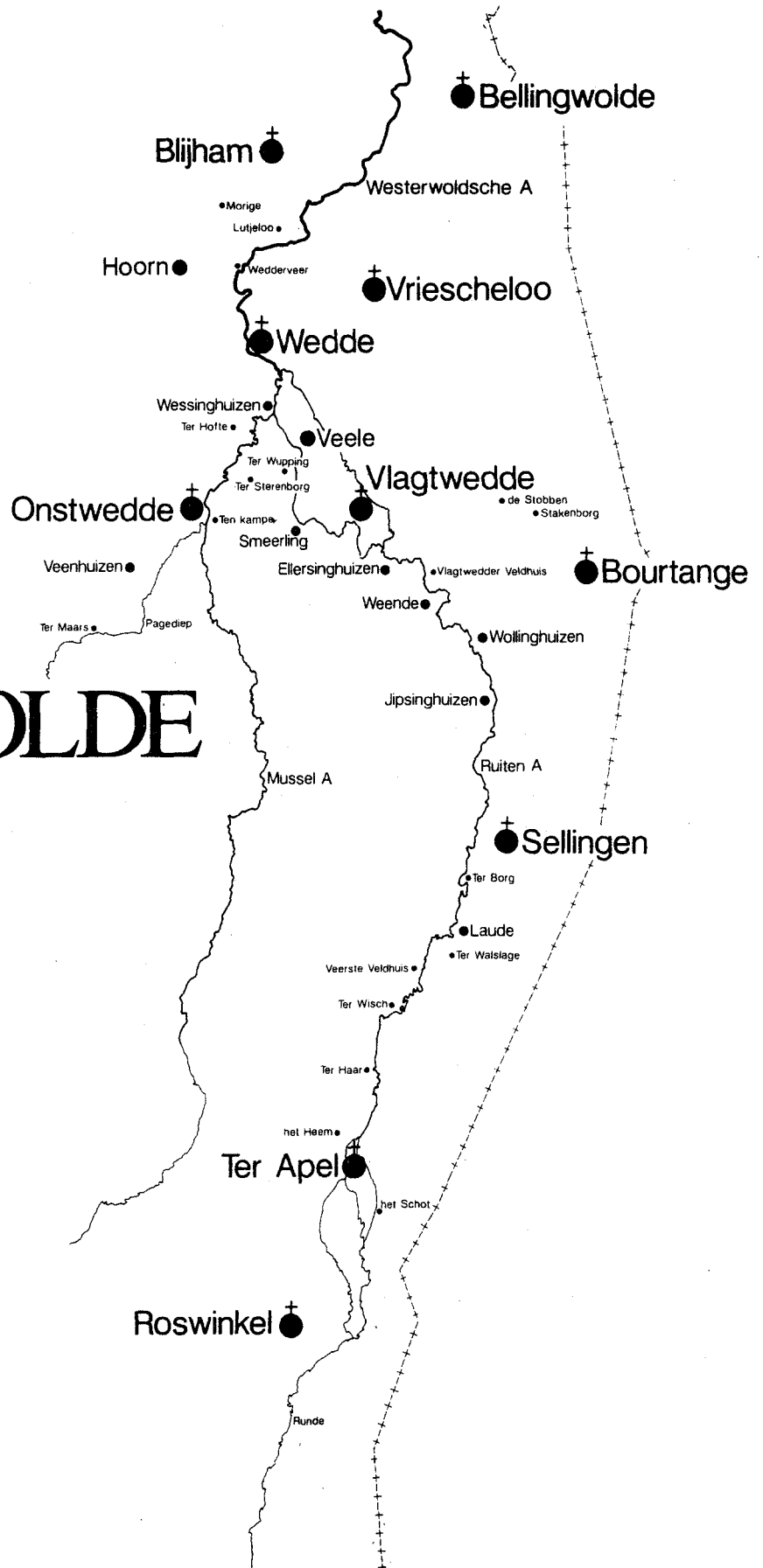
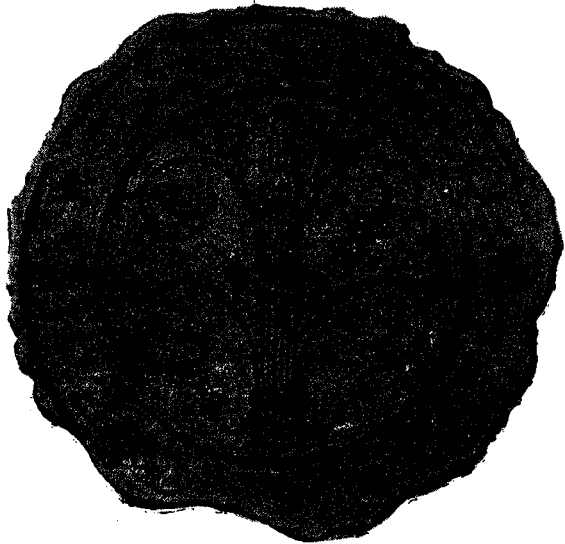
VOOR

GENEALOGIE

EN

HISTORIE

WESTERWOLDE

Jaargang 14 no. 1
maart 1993

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE VERENIGING VOOR
GENEALOGIE EN HISTORIE

WESTERWOLDE

JAARGANG 14 No. 1

MAART 1993

REDACTIE:

S.H. ACHTEROP
ds. W. HORLINGS
J.S.A. HUIZING
E.G. SCHRAGE
JAN JOHAN KUIPER, eindredacteur
Dijksterweg 10,
9978 TB Hornhuizen,
tel. 05958-1630/1289.

SECRETARIAAT:

* lidmaatschap Mevr. G.P.I.HISKES-KNIGGE,
* abonneementen M.Hardenbergstraat 3,
* administratie 9643 LD Wildervank.
* archief tel. 05987-13095.

PENNINGMEESTER:

G.KAMIES,
Postkade 51,
9503 AJ Stadskanaal.
tel. 05990-17272.
* postgironummer van de vereniging: 4222401.

BANK:

RABO-bank Stadskanaal
* rek.no. 3586.06.063 t.n.v. Vereniging voor
Genealogie en Historie Westerwolde;
* postgironummer van de bank: 810818.

LIDMAATSCHAP:

* contributie f. 40,- per jaar (inclusief tijdschrift, uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten of toegezonden per post);
* donateurschap f. 35,- per jaar (inclusief tijdschrift, toegezonden per post), alleen voor verenigingen en stichtingen.

I N H O U D :

Jan Joh. Kuiper,	PARENTEEL STROEDINGH TE ELLERSINGHUIZEN	blz.	3.
E.G.Schrage,	BEVOLKINGSGESCHIEDENIS VAN WESTERWOLDE	blz.	13.
K.Bijsterveld,	AANVULLING VAN DE BREUKREGISTERS	blz.	15.
A.J.ter Wisch,	DE KRUISHEREN EN DE STRIJD OM HET BESTAAN	blz.	20.
E.G.Schrage,	EEN INTERESSANT STUK UIT 1504	blz.	21.
J.S.A.Huizing,	ARCHIEF LEWE, INV.NR. 631.	blz.	24.
Jan Joh. Kuiper,	EEN 18E EEUWS SMEERLINGS MIDDEL OM VOSSEN TE VANGEN	blz.	25.
G.Luth,	CLAES AIJSSINGE, ASSESSOR BIJ HET CRIMINELE GERICHT	blz.	26.
E.G.Schrage,	AANTEKENINGEN NANNINGH / HALMINGH, ENIGE GEVOERDE PROCESSEN	blz.	27.
	TIJDSCHRIFTEN	blz.	30.

P A R E N T E E L S T R O E D I N G H T E
E L L E R S I N G H U I Z E N

door Jan Joh. Kuiper

In het breukenregister van Westerwolde wordt op 26-2-1571 en op 17-3-1573. Aijke Stroedinck genoemd.

Volgens de hoendergeldregisters van Westerwolde betaalt Aijke Stroedinck te Ellersinghuizen hoendergeld van 1568 t/m 1574. Over de jaren 1574 t/m 1588 zijn er geen hoendergeldregisters bewaard gebleven, maar in 1589 zit te Ellersinghuizen op de plaats van Aijke Stroedinck een zekere Geert Stroedinck, die zeer waarschijnlijk zijn zoon is.

I Geert Aickes Stroedingh, geboren ±1560 te Ellersinghuizen.
Hij is getrouwd ±1590 (1) met N.N.
Uit dit huwelijk: (juiste volgorde onbekend) :

1 dochter, geb. ±1590 te Ellersinghuizen, volgt onder II-a.

Uit RA VI o, 1, 10-3-1658, blijkt het bestaan van deze dochter, de moeder van Boele Boelmans Hubbeling. De moeder van voornoemde Boele is een half zuster van de vrouw van Claes Jans Smit. (De vrouw van Claes Jans Smit was Griete Geerts Stroedingh.)

2 dochter, geboren ±1595, volgt onder II-b.

Deze dochter, gehuwd met Frerick Eefsingh moet qua leeftijd wel uit het eerste huwelijk van Geert zijn en geen van haar dochters heet Geertje, naar de tweede vrouw van Geert Stroedingh.

3 Harm, geboren ±1599 te Ellersinghuizen.

Komt in 1621 voor in RA VI o 1, Luiken Ten Campe laat Geert Stroedingh een boete betaler zijn stiefmoeder (= Geertje) in de buik gestompt had.

Hij was gehuwd (2) met Geertjen Berends ten Campe, geboren ±1575 te Beerta of Onstwedde, overleden na 1649.

Uit dit huwelijk : (volgorde gebaseerd op de volgorde waarin onderstaande personen voorkomen onder huwelijkscontracten) :

4 Berent, geboren ±1602 te Ellersinghuizen, overleden voor 10.3.1669. Hij is getrouwd met Alcke Engelkes Halmingh, geboren ±1605 te Smeerling, overleden 1666, dochter van Engelcke Elses Halmingh en Rixte Haijs.
Uit dit huwelijk geen kinderen.

14-4-1686 In een erfeniskwestie stelt eiser Engelke Jans Ellersingh in een geding tegen tegen Witbe Bruiningh dat Alcke Halmingh in 1666 is overleden. R.A. VI.o.3. Het echtpaar wordt ook genoemd in R.A. VI w 1 ca.1656

5 Nanne, geboren ±1605, volgt onder II-c.

6 Ycke, geboren ±1608 te Ellersinghuizen, volgt onder II-d.

7 Aicke, geboren ±1610, overleden n1659.
Zij is getrouwd ±1635 met Frerik Ottes, geboren ±1600
Kinderen van dit echtpaar zijn mij niet bekend.

VI o 1, nr 60, ca. 1659, Frerick Ottes en Aicke Stroedingh el.

8 Imel, geboren ±1615, volgt onder II-e.

9 Griete, -:-geboren ±1618, volgt onder II-f.

10' Woltje, geboren ±1620. Zij is getrouwd ±1645 (1) met Engel Wubbes Abels, geboren ±1608, zoon van Wubbe Abels en Janneken Schuiten. (Hij is eerder getrouwd ±1640 te Vlagtwedde met Hidde Freriks Eefsinck, geboren ±1624 te Vlagtwedde, volgt onder III-c.) Zij is getrouwd voor 1670 te Vlagtwedde (2) met Jan Jans Smit, geboren ±1610 te Vlagtwedde, zoon van Jan Claessen Smit.

II-a N. Geerts Stroedingh, dochter van Geert Aickes Stroedingh (I), geboren ±1590 te Ellersinghuizen, overl. ca. 1610. Zij is getrouwd ±1606 met Boelman Hannes Hubbelingh, geboren ±1578 te Onstwedde, zoon van Hanno Boelmans Hubbelingh en Geertken (Broers?). (Boelman hertrouwt ca. 1612 met Swaencke Geerts Nannings.)

Op 9-2-1659 worden in RA VI o 2, de erfgenamen van Swaencke Geerts Nannings, de tweede vrouw van Boelman Hubbelingh genoemd, bij deze erfgenamen worden twee kinderen van Boelman niet genoemd, Hanno en Bodem, zij zullen dus uit het eerste huwelijk met N. Stroedingh zijn, van Boele is bekend dat zijn moeder een halfzuster was van de vrouw van Claes Jans Smit (= Griete Geerts Stroedingh) VI o 1, 10-3-1658.

Uit dit huwelijk :

1 Hanno, geboren ±1607 te Onstwedde, volgt onder III-a.

2 Boele, geboren ±1610 te Onstwedde, volgt onder III-b.

II-b N. Geerts Stroedingh, dochter van Geert Aickes Stroedingh (I), geboren ±1595.

Zij is getrouwd ±24.5.1624 te Vlagtwedde met Frerick Harms Eefsinck, geboren ±1590 te Veele, overleden 1673/1678 aldaar, zoon van Harmen Boeles Eefsinck en Hermeken Imels. (Hij hertrouwt met Lisabeth Jans, R.A. VI o 115-11-1655.)

Huwelijksdatum gebaseerd op: Breukenregister Westerwolde, 24.5.1624: "Frerick Eefstinck met zijn verlovede wat in unplicht levet en sich neet voort copuleren laten, om sijn geleden schade van des viants brant op een rijxdaler verdragen".

Uit dit huwelijk:

1 Hidde, geboren ±1624 te Veele, volgt onder III-c.

2 Gepke, geboren ±1626 te Veele, volgt onder III-d.

3 Rixte, geboren ±1628 te Veele, volgt onder III-e.

4 Zoon, geb. ±1630 te Veele, boete bij begraven 2.11.1646

5 Taelke, geboren ±1632 te Veele. Zij is getrouwd 17.5.1657 te Groningen met Jan Doedens, geboren ±1625.
Jan Doedens was cornet te Groningen.

II-c Nanne Geerts Stroedingh, zoon van Geert Aickes Stroedingh (I) en Geertje Berends ten Campe, geboren ±1605. Hij was gehuwd met Wupke (Stroedingh).

Uit dit huwelijk:

- 1 Swaencke, geb. ±1635 te Ellersinghuizen, volgt onder III-f.
- 2 Geertruit (Getert), geb. ±1645 te Ellersinghuizen, volgt onder III-g.

II-d Ycke Geerts Stroedingh, dochter van Geert Aickes Stroedingh (I) en Geertje Berends ten Campe, geboren ±1608 te Ellersinghuizen, betaald voor begraven 9.11.1675. Zij was gehuwd met Harm Wubbes Bruiningh, geboren ±1598 te Weende, overleden 1675/1684 aldaar, zoon van Wubbe Bruins Bruininck.

Uit dit huwelijk:

- 1 Wubbe, geboren ±1630 te Wollinghuizen, volgt onder III-h.
- 2 Geert, geboren ±1635 te Weende. Hij is getrouwd 6.3.1667 te Weende, h.c. (1) met Swaencke Luikens Hulsingh, geboren ±1640, dochter van Luicken Wilckes en Geertien Engels Hulsingh. Hij is getrouwd voor 1693 (2) met Hindrikje Hindriks, geboren ±1650.
- 3 Geertien, geboren ±1637 te Weende, volgt onder III-i.
- 4 Aicke, geboren ±1639 te Weende, volgt onder III-j.

II-e Imel Geerts Stroedingh, zoon van Geert Aickes Stroedingh (I) en Geertje Berends ten Campe, geboren ±1615, overleden 1674/1676 te Beerta. Hij is getrouwd 9.6.1649 te Beerta, h . c . met Wapke (Wupke) Meilens, geboren ±1625 te Beerta, overleden ±1695, dochter van Mello Feckens en Menste Sunes.

(Zie ook Gruoninga 1984, blz 18/19, P.Bos en F.J.Ebbens.)

Huwelijkscontract van Imel Geerts en Wapke Meilens te Beerta

Aan bruidegomszi jde aanwezig: Geertjen Strodinck, moeder, BerendtStrodinck, broeder, FrerjckOttens, zwager, Claes Jans Smidt, Hermen Berendts ten Campe oom.

Uit dit huwelijk:

- 1 Geertien, geboren ±1650 te Beerta, volgt onder III-k.
- 2 Menste, geboren ±1655 te Beerta, volgt onder III-l.

II-f Griete Geerts Stroedingh, dochter van Geert Aickes Stroedingh (I) en Geertje Berends ten Campe, geboren ±1618, overleden 20.2.1700 te Onstwedde.

Overlijdensdatum uit aantekenboekje van Boele Aikes Halmingh

Zij was gehuwd (1) met Claes Jans Smit, geboren ±1605 te Vlagtwedde, zoon van Jan Claessen Smit, weduwnaar van Freric-kien Boelmans ter Haar.

Zij was gehuwd (2) met Wubbe Heijes.

Uit het eerste huwelijk:

- 1 Geertien, geb. ca. 1655 te Vlagtwedde, overl. 24.5.1683

Geertien wordt genoemd in de aantekeningen Nannings/Ralmingh.

2 Anneke, geboren ±1658 te Vlagtwedde, volgt onder III-m.

III-a Hanno Boelmans Hubbelingh, zoon van Boelman Hannes Hubbelingh en N. Geerts Stroedingh (II-a), geboren ±1607 te Onstwedde.

Hij is getrouwd ±1620 met Anneke Schuiten, geboren ±1608.

Hanno komt voor in h.c. van zoon Hans op 17-2-1663 te Winschoten. RAG,VI ol: 7-4-1640
 Bolo Hubbelinge is van zijn broder Hanno Hubbelinge van die rechtdach komende gewondet,
 deswegen is Hanno Hubbelinge veraccordeert op twintich Caroli guldens
 Anneke komt voor als moeder in h.c. van zoon Hans op 17-2-1663 te Winschoten.

Uit dit huwelijk:

1 dochter, geboren ±1630 te Onstwedde.
 Zij is getrouwd ±1645 met Elso Bruggers, geboren ±1615 te Vriescheloo.

Else Bruggers, de echtgenoot van deze dochter kont als zwager voor in het h.c. van Hans Hannes Hubbelingh.

2 Boelman, geboren ±1631 te Onstwedde.
 Hij is getrouwd 12.3.1652 met Albertien Dethmers Aisingh, dochter van Dethmer Harmens Koijlens en Johanna Edes Aisingh.

Boelman komt voor in h.c. van Hans Hannes Hubbelingh en Foske Bennes te Winschoten op 17-2-1663.

3 Jan, geboren ±1633 te Onstwedde.

Komt voor als broeder in het h.c. van Hans Hannes Hubbelingh op 17-2-1663 te Winschoten.

4 Swaencke, geboren ±1634 te Onstwedde, overleden ±1666.
 Zij **IS** getrouwd 2.3.1652 te Vlagtwedde met Berent Dethmers Aisingh, geboren ±1625 te Ellersinghuizen, zoon van Dethmer Harmens Koijlens en Johanna Edes Aisingh. (Hij is later getrouwd ±1667 met Swaencke Nannes Stroedingh, geboren 1635, volgt onder III-f. Hij trouwt (3) met Rixte Wubbes Abels, dochter van Wubbe Abels en Janneke Schuiten.)

Berend Aisingh, de aan van Swaencke wordt zwager genoemd in het h.c. van Hans Hubbelingh op 17-2-1663 te Winschoten.

5 Hans, geboren ±1636 te Onstwedde. Hij trouwt 17.2.1663 (h.c.) te Winschoten met Foske Bennes.

6 Albert, geboren ca. 1640 te Onstwedde.
 Hij trouwt 14.12.1668 (h.c.) te Borger met Margrietjen Johans Lepels, dochter van Johan Coerts Lepels en Swaantien Johans Tymens

III-b Boele Boelmans Hubbelingh, zoon van Boelman Hannes Hubbelingh en N. Geerts Stroedingh (II-a), geboren ±1610 te Onstwedde, overleden 11.5.1659 aldaar.

Hij is getrouwd 21.1.1637 te Onstwedde, h.c. 21-1-1637 met Lamme Aijckes Nannings, geb. ±1612 te Onstwedde, bet. voor begraven 9.8.1680, dochter uit het eerste huwelijk van Aijcke Geerts Nannings. Uit dit huwelijk:

1 Aike, geboren ±1640 te Onstwedde, bet. voor begraven 7.9.1705. Hij is getrouwd ±1679 te Onstwedde met Anneke Claesen, geboren ±1658 te Vlagtwedde, volgt onder III-m. (dochter van II-f)

2 Boelman, geboren ±1642 te Onstwedde. Hij is getrouwd ±1667 met Wupcke Hiskes ten Velthuis, dochter van Hiske Jans Coets en Alke Lammerts ten Velthuis. (Wupke hertrouwt met Harm Harms Luringh)

Boelman bezat een "plaetse en landerijen " te Vriescheloo. De boerderij is in 1683 in gebruik bij zijn oomzegger Bodem Aijckes Nannings. Boelman echtgenote Wupcke Hiskes ten Velthuis heeft na zijn dood vorderingen, die zij blijkens het huwelijkscontract met haar tweede man Harm Harms Luringh belooft in te brengen, zijnde "950 Car.gl. , staende bij haar moeder Alcke ten Velthuis 180 Car.gl. en op de plaetse en landerijen van haar zaliger man Boelman Nannings te Vriescheloo 769 Car.gl. enz." Kennelijk heeft het echtpaar Boelman x Wupcke geen nakomelingen, waardoor de bruid haar inbreng in het huwelijk terugkrijgt.

3 Harm, geboren ±1645 te Onstwedde. Hij is getrouwd ±1680 met Engelke Harms, geboren ±1655.

4 Swaantje, geboren ±1650 te Onstwedde.

III-c Hidde Freriks Eefsinck, dochter van Frerick Harms Eefsinck en N. Geerts Stroedingh (II-b), geboren ±1624 te Vlagtwedde. Zij is getrouwd ±1640 te Vlagtwedde met Engel Wubbes Abels, geboren ±1608, zoon van Wubbe Abels en Janneke Schuiten. (Hij is later getrouwd ±1645 met Woltje Geerts Stroedingh, dochter van Geert Aickes Stroedingh (I) en Geertje Berends ten Campe, geboren ±1620. (Zij is later getrouwd v1670 te Vlagtwedde met Jan Jans Smit, geboren ±1610 te Vlagtwedde.)) Uit dit huwelijk:

1 Wupke, geboren ±1639 te Blijham. Zij is getrouwd 3.1.1662 te Vlagtwedde, h.c. met Elso Jurjens Altinck, geboren ±1630 te Ellersinghuizen, zoon van Jurjen Eizes Altinck en Wupke Nannes Koenigh.

2 Albertien, geboren ±1640 te Blijham. Zij is getrouwd voor 27.2.1667 (1) niet Hindrik Renties, geboren ±1635 te Weener?, overleden 1682. Zij hertrouwde 18.1.1685 te Vlagtwedde, h.c. 19-12-1684 Blijham (2) met Ocke Boeles, geboren ±1640 te Blijham, overleden na 29.3.1710.

III-d Gepke Freriks Eefsinch, dochter van Frerick Harms Eefsinck en N. Geerts Stroedingh (II-b), geboren ±1626 te Veele, Vlagtwedde, overleden 9.1.1708 te Veele. Zij is getrouwd 21.8.1647 te Vlagtwedde, h.c. niet Jan Wubbes Abels, geboren ±1614 te Veele, zoon van Wubbe Abels en Janneke Schuiten.

Uit dit huwelijk:

1 Frerick, geboren ±1647 te Veele, overleden na 17.4.1686, voor 17.10.1686. Hij was gehuwd met Geertruid Harms Luijrinck, geboren ±1651 te Veele, overleden 13.3.1703 aldaar, dochter van Harm Harms Luijrinck en Griete Berents Hansens.

R.A. VI o, 4-11-1687, Geertruit Luiringh, weduwe van wijl: Frerick Eefsingh verd. hebb. Geert Alveringh om an te sweren als principale voormont.

2-5-1688, Geert Alveringh p.v., Harmen Luiringh sibbe over wijl: Frerick Eefsinghs minderjarige kinderen, geassisteert van Gebbeke Eefsingh, wed. Jan Eefsingh, der pupillen grootmoeder.

- 2 Lucke, geboren ±1650 te Vlagtwedde, overleden voor 3.3.1692.
Zij was gehuwd met Harm Heijes, geboren ±1640.

III-e Rixte Freriks Eefsingh, dochter van Frerick Harms Eefsinck en N. Geerts Stroedingh (II-b), geboren ±1628 te Veele.
Zij is getrouwd ±1650 te Vlagtwedde niet Berent Jans Jolingh, geboren ±1620 te Veele. Uit dit huwelijk:

- 1 Antke, geboren ±1650 te Veele, Vlagtwedde.
Zij is getrouwd ±1670 met Jan Hindriks, geboren ±1645.
- 2 Wendelke, geboren ±1652 te Veele.
Zij is getrouwd 2.5.1673 te Vlagtwedde met Johan Douglas, geboren ±1645 te Schotland.

Johan Douglas trouwt als corporaal onder capitein Laudon.

III-f Swaencke Nannes Stroedingh, dochter van Nanne Geerts Stroedingh (II-c) en Wupke Stroedingh, geboren ±1635 te Stroedingh.
Zij is getrouwd 24.6.1658 te Vlagtwedde, h.c. (1) met Geert Jans Buntkens, geboren ±1630 te Wollinghuizen, zoon van Jan Geerts Buntkens en Alcke van der Haar. Zij is getrouwd ±1667 (2) met Berent Dethmers Aisingh, geboren ±1625 te Ellersinghuizen. (Hij is eerder getrouwd 2.3.1652 te Vlagtwedde met Swaencke Hannes Hubbelingh, dochter van Hanno Boelmans Hubbelingh (III-a) en Anneke Schuiten, geboren ±1634 te Onstwedde, overleden ±1666. Hij trouwt later nog met Rixte Wubbes Abels, dochter van Wubbe Abels en Janneke Schuiten)

Huwelijkscontract van Geert Jans Buntkens en Swancke Stroedingh op 24-6-1658 te Ellersinghuizen: Aanwezig aan bruidszijde: Nanne Stoedingh (vader), Frerick Eefsingh, Berent Stroedingh, Imel Stroedingh, Harmen Bruiningh, Frerick Ottés, Claes Jansen en Engel Wubbes (allen ooms van de bruid), vier leden van de familie Hubbelingh uit Onstwedde en verder nog Berent Jolingh en Jan Eefsingh.

Uit dit huwelijk:

- 1 Wubke, geboren ±1668 te Aisingh, Ellersinghuizen. Zij is getrouwd 1.3.1689 te Vlagtwedde, h.c. (1) met Ernestus Claassen Boelken, geboren ±1645 te Roswinkel, zoon van Claas Harms Boelken en Geertruit ter Haar. Zij is getrouwd na 1705 (2) met Jan Jans Keupers, geboren ±1665 te Roswinkel.
- 2 Jantien, geboren ±1669 te Eilersinghuizen, Vlagtwedde, overleden na 16.6.1700, voor 20.7.1710. Zij is getrouwd ±1693 met Jacob Tammes, geboren ±1670 te Vlagtwedde, zoon van Tamme Luikens en Elsien Jacobs Elgers.

III-g Geertruit Nannes Stroedingh, dochter van Nanne Geerts Stroedingh (II-c) en Wupke Stroedingh, geboren ±1645 te Ellersinghuizen. Zij was gehuwd met Frerick Reints Hardingh, geboren ±1635 te Onstwedde, zoon van Reint Johans Nanningh en Gepcke Frericks Hardingh.

Uit dit huwelijk:

1 Wupke, geboren ±1675 te Onstwedde. Zij is getrouwd ±1710 te Onstwedde met Harm Geerts Sterenborg, geboren ±1685 te Sterenborg, Onstwedde, zoon van Geert Harms Sterenborg en Jantje Edes Huistinck.

2 Gepke, geboren ±1678 te Onstwedde. Zij is getrouwd 29.3.1702 te Onstwedde, h.c. met Hindrik Reints Coets, geboren ±1675 te Ter Wupping, Onstwedde, zoon van Reint Hindriks Coets en Jantien Hiskes ten Velthuis.

3 Nanne, geboren ±1680 te Onstwedde.

!Nanne Freriks Harding had als oudste zoon erfrechten op het Harding, do 12 februari 1707. Van deze afstand wordt leiding genaakt in de huwelijks die van Reint.

4 Frerick, geboren ±1683 te Onstwedde. Hij is getrouwd 2.1707 te Onstwedde, h.c. 17-2-1707 met Ancke Jans ten Velthuis, gedoopt 16.10.1687 te Vlagtwedde, dochter van Jan Lammerts ten Velthuis en Wendelke Wubbes ter Walslage.

5 Reint, geboren ±1685 te Onstwedde.

Hij is getrouwd 27.11.1712 te Vlagtwedde met Aaltien Harms Bruiningh, dochter van Harm Wubbes Bruiningh en Willemtien Berents Renweringh, geboren ±1689 te Weende.

!Reint Freriks Harding trouwde in op het Bruiningh, waar hij vooruitzich blijkens het eerste testament van zijn schoonvader. Toen deze echter in ee verwekte, waaronder drie zoons, mesten Reint en Aaltien het veld ruimen. R nadat hij achtereenvolgens de erfnamen Hardingh en Bruiningh had gedragen

6 Swaantje, gedoopt 15.2.1690 te Onstwedde, overleden n1734. Zij is getrouwd ±1715 (1) met Else Egges, geboren ±1675 te Vriescheloo, overleden voor 1734, zoon van Egge Pieters en Grietien Elzes Bruggers.

Zij is getrouwd 5.8.1734 te Vriescheloo, h.c. (2) met Aike Aikes Nannings, zoon van Aike Boeles Nannings en Anneke Claesen (III-m), gedoopt 26.11.1698 te Onstwedde.

III-h Wubbe Harms Bruiningh, zoon van Harm Wubbes Bruiningh en Ycke Geerts Stroedingh (II-d), geboren ±1630 te Wollinghuizen, bet. voor begraven 17.9.1706. Hij is getrouwd 4.7.1660 te Vlagtwedde, h.c. met Aaltien Berents Liefstingh, geboren ±1638 te Weende, overleden 25.8.1703 aldaar, dochter van Berent Johannes' Kelbergen en Dedde Mennes Liefstingh.

Uit dit huwelijk:

- 1 Harm, geboren ±1660 te Weende, overleden 25.10.1741 aldaar. Hij is getrouwd 23.12.1688 te Vlagtwedde (1) met Willemtien Berents Renweringh, geboren ±1667 te Veele, overleden 30.1.1701 te Weende, dochter van Berent Wilts Renweringh en Gepke Alberts Broers. Hij is getrouwd 4.5.1721 te Vlagtwedde (2) met Anneke Egberts, geboren te Ellersinghuizen, gedoopt 6.11.1687 te Vlagtwedde, overleden 9.9.1762 te Weende, dochter van Egbert Hindriks en Griete Geerts.
- 2 Sibille, geboren ±1664 te Weende. Zij is getrouwd 23.1.1689 te Onstwedde, h.c. met Jarcke Harms Thedingh, geboren ±1660 te Onstwedde, zoon van Harm Jarckes Thedingh en Jantien Hansen Huitzingh.
- 3 Jan, geboren ±1665 te Weende. Hij is getrouwd voor 1690 te Onstwedde met Trijntje Michaels, geboren ±1667 te Onstwedde, overleden 21.2.1747 aldaar, begraven 26.2.1747 aldaar, dochter van Michael Fabricius en Anna Jans Hoftingh.
- 4 Ycke, geboren ±1667 te Weende. Zij is getrouwd voor 1698 met Hilvert Elses, geboren ±1660 te Vriescheloo.
- 5 Remke, geboren te Weende, gedoopt 24.3.1678 te Vlagtwedde. Hij is getrouwd 23.6.1698 te Weende, h.c. met Lutgert Willems Rencks, geboren ±1678 te Roswinkel, dochter van Willem Roelfs Rencks en Jantien Berents.
- 6 Berent, geboren te Weende, gedoopt 12.9.1686 te Vlagtwedde.

III-i Geertien Harms Bruiningh, dochter van Harm Wubbes Bruiningh en Ycke Geerts Stroedingh (II-d), geboren ±1637 te Weende. Zij is getrouwd ±1660 met Albert Elzes Halmingh, geboren ±1630 te Smeerling, Onstwedde, overleden voor 2.11.1678, zoon van Elze Engelkes Halmingh.

Uit dit huwelijk:

- 1 Elze, geboren ±1665 te Smeerling, Onstwedde, overleden 27.4.1733 aldaar.
Overlijdensdatum uit aantekenboekje van Boele Aikes Halmingh
Hij is getrouwd voor 1710 met Jantien Willems Engbers, geboren ±1672 te Roswinkel, dochter van Willem Willems Engbers en Giesel.
- 2 Engeltje, geboren ±1668 te Smeerling, Onstwedde. Zij is getrouwd ±1687 met Willem Pieters Heinen, geboren ±1665 te Roswinkel, overleden voor 1700 aldaar, dochter van Peter Heinen.
- 3 Ycke, geboren ±1670 te Smeerling. Zij is getrouwd ±1694 met Hiske Wubbes Weerdigh, geboren ±1665 te Onstwedde, zoon van Wubbe Hiskes Weerdigh en Gepke Jarckes Thedingh.

III-j Aicke Harms Bruiningh, zoon van Harm Wubbes Bruiningh en Ycke Geerts Stroedingh (II-d), geboren ±1639 te Weende, overleden voor 16.9.1706 te Blijham.

Hij is getrouwd ±1669 (1) met N.N.

In het huwelijkscontract van bovenstaande Aike met Frouke Harms op 26.9.1648 te Blijham is er sprake van de voorkinderen van Aike, hij was dus al een keer eerder getrouwd.

Hij is getrouwd 26.9.1684 te Blijham, h.c. (2) met Froucke Harms, geboren ±1650, overleden v1695 te Blijham.

Uit dit huwelijk:

1 Harm, gedoopt 25.10.1685 te Blijham, overleden voor 16.9.-1706 aldaar.

2 Geerdt, gedoopt 2.10.1687 te Blijham, overleden or 16.9.1706 aldaar.

Hij is getrouwd ±1695 te Blijham (3) met Swaantje Engelkes, geboren ±1660.

Uit dit huwelijk:

3 kind, gedoopt 1696 te Blijham, overleden voor 16.9.1706 aldaar.

!Op 16 september 1706 sluit Hanen Bruiningh te Weende met consorten, waaronder Hiske Wubbes (Weerdingh) een accoord met Swaantje Engelkens, weduwe van Aijcko Bruiningh te Blijham, wegens Aicko's nalatenschap. Op dat moment leven Aikes kinderen dus niet meer.

III-k Geertien Imels, dochter van Imel Geerts Stroedingh (II-e) en Wapke (Wupke) Mellens, geboren ±1650 te Beerta, overleden na 14.5.1691 aldaar.

Zij is getrouwd 7.9.1676 te Schildwolde, h.c. 10-8 Beerta met Geert Lamberts, geboren ±1650 te Schildwolde, overleden v1689 aldaar . Eind 1688 kwal Geertien net attestatie van Schildwolde weer naar Beerta

Uit dit huwelijk:

1 Gretie, gedoopt 11.1.1685 te Schildwolde.

III-1 Menste Imels, dochter van Imel Geerts Stroedingh (II-e) en Wapke (Wupke) Mellens, geboren ±1655 te Beerta. Zij is getrouwd 30.3.1680 te Beerta, h.c. met Luitien Lues, geboren ±1655 te Beertsterhoogen, overleden 1711/1712 aldaar, zoon van Lue Peters en Claaske.

Uit dit huwelijk:

1 Luy, gedoopt 23.1.1681 te Beerta.

2 Imel, gedoopt 15.4.1683 te Beerta.

3 Claeske, gedoopt 20.4.1685 te Beerta.

4 Geert, gedoopt 22.12.1686 te Beerta.

5 Bouwe, gedoopt 4.8.1689 te Beerta.

III-m Anneke Claesen, dochter van Claes Jans Smit en Griete Geerts Stroedingh (II-f), geboren ±1658 te Vlagtwedde, overleden in de nacht van 13 op 14 maart 1728 om 12 uur. Zij is getrouwd ±1679 te Onstwedde met Aike Boeles Nannings, zoon van Boele Boelmans Hubbelingh (III-b) en Lamme Aijckes Nannings, geboren ±1640 te Onstwedde, overleden 6.3.1705. bet. voor begraven 7.9.1705
Uit dit huwelijk:

- 1 Boele, geboren 4.10.1678 te Onstwedde, overleden 20.8.1684 aldaar.
data uit aantekenboekje van Boele Aikes Nannings
- 2 Claes, geboren 13.3.1682 te Onstwedde, overleden 4.4.1733 aldaar, begraven 11.4.1733 aldaar. Hij is getrouwd 18.6.1709 te Onstwedde, h.c. met Christina Everwijns Molanus, geboren ±1685 te Onstwedde, begraven 14.4.1746 aldaar, dochter van Everwinus Adolfs Molanus en Geertruit Ernestus' Fledderus.
- 3 Lamme, geboren 1.12.1684 te Onstwedde, overleden 23.10.1708 aldaar.
- 4 Boele, geboren 9.12.1687 te Onstwedde, overleden 27.4.1733 te Smeerling.
Hij is getrouwd 8.6.1712 te Onstwedde met Geertien Elzes Halmingh, dochter van Elze Alberts Halmingh en Jantien Willems Engbers, geboren ±1695 te Smeerling, overleden 30.6.1721 aldaar.
- 5 Geert, geboren 5.4.1690 te Onstwedde, gedoopt 6.4.1690 aldaar, overleden 9.12.1694 aldaar.
- 6 Boelem, geboren 11.12.1692 te Onstwedde, gedoopt 22.12.1692 aldaar, overleden 9.7.1728.
Hij is getrouwd ±1722 te Onstwedde met Swaantien Geerts ter Maerse, gedoopt 27.6.1697 te Onstwedde, dochter van Geert Aikes ter Maerse en Hadewijch Aikes Nanningh.
Boelen woont te Vriescheloo.
- 7 Geert, gedoopt 26.12.1695 te Onstwedde, overleden 2.10.1772 aldaar.
Hij is getrouwd 19.5.1726 te Onstwedde met Wupke Geerts ter Maerse, geboren 1701 te Ter Maarsch, dochter van Geert Aikes ter Maerse en Hadewijch Aikes Nanningh.
De huwelijksdatum komt uit de bijbel van Hadewijg Geerts Nannings. "Anno 1726 is Mij Den 19 Maij.
- 8 Aike, gedoopt 26.11.1698 te Onstwedde. Hij is getrouwd 5.8.1734 te Vriescheloo, h.c. met Swaantje Frericks Hardingh, dochter van Frerick Reints Hardingh en Geertruit Nannes Stroedingh (III-g), gedoopt 15.2.1690 te Onstwedde, overleden na 1734. (Zij is eerder getrouwd ±1715 met Else Egges, geboren ±1675 te Vriescheloo, overleden voor 1734, zoon van Egge Pieters en Grietien Elzes Bruggers.)

BEVOLKINGSGESCHIEDENIS VAN WESTERWOLDE

door E.G. Schrage

Samenvatting van de inleiding door drs. A.C. van Oorschot, ter ledenvergadering op 12 december 1992.

De heer van Oorschot is de auteur van het tweede deel van de "Geschiedenis van Westerwolde", verschijnend onder auspiciën van de "Stichting Gebr. Hesse Fonds". Hij benadrukt dat de bedoeling van die publikatie is, een stimulans te zijn tot verder onderzoek. Globaal zal de inhoud van dat boek - en van deze inleiding - bestaan uit:

- a- cijfermateriaal over de groei van de bevolking.
- b- beschrijving van de dorpsamenleving.
- c- idem van het gezinsleven.
- d- de plattelandscultuur.
- e- beschrijving van het dagelijks leven.

a- Het cijfermateriaal is ontleend aan de statistieken, gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek en materiaal dat van 1811 af per gemeente in Nederland is verzameld door de Landbouwuniversiteit. Daaruit is gebleken, dat in honderd jaar - 1800-1900 - de bevolking van Westerwolde gegroeid is van circa 5000 tot circa 25000. Ten aanzien van de gemeente Vlagtwedde blijkt dat het sterftecijfer gedaald is. Daar was ook het aantal afkeuringen voor de militaire dienst heel laag. De indruk is dat een gezonde bevolking leefde in een gezonde omgeving, met goed drinkwater en veelal een eigen tuin.

b- Met betrekking tot de dorpsamenleving is een vraag of er verschil was tussen dorpen op het zandgebied en die daarbuiten. Ook is een vraag wat dan onder "Westerwolde" verstaan moet worden. Inleider meent dat Bellingwolde, Blijham en Vriescheloo zo afwijkend zijn, dat ze wat betreft dorpsamenleving een eigen behandeling verdienen naast die op de zandgronden in Westerwolde. Als bron zijn voor dit onderwerp gebruikt de verslagen van de schoolmeesters van circa 1828, berustend in het Rijksarchief te Groningen. Aan de hand van een vragenlijst geven de onderwijzers een min of meer uitgebreid beeld van de kenmerken van bevolking, gewoonten en dorpsamenleving.

c- Ten aanzien van het gezinsleven gebruikte inleider behalve statistisch materiaal en landbouwkundige verslagen ook een artikel van de heer van der Woude, in de Groningsche Volsalmanak van 1945. Verder de bijdrage van Geertsema in de "Landbouwkundige Verslagen" van 1868. Als oudere bron verder een huwelijkscontract uit 1735 van de familie Luiring te Wessinghuizen. Het ging daar over een groot gezin: acht broers en zusters. Afboedeling vond plaats op 25-jarige leeftijd. Wat betreft de gezinssamenstelling vroeg spreker zich af, of een relatie gesteld kan worden: grote boer - groot gezin. Was er sprake van geboortebeperving? Trouwde alleen de erfge-

naam? Opgemerkt wordt dat in boerenfamilies vaak op gevorderde leeftijd (36 jaar b.v.) getrouwd werd.

d- Gegevens over plattelandscultuur in materiële zin zijn geput uit de notariële akten: boedelbeschrijvingen, inventarislijsten, met gegevens over huisraad en kleding. Uit 1800 dateert een lijst van openbare verkopen. Uit vroegere tijden kunnen gegevens geput worden uit het Westerwoldse Landrecht, op grond waarvan huwelijkscontracten gesloten werden. Hierin wordt de financiële inbreng, alsook de materiële, in het huwelijk beschreven, ook wat betreft kledingstukken, huisraad en sieraden.

Inleider schetste het verschil tussen diverse bevolkingsgroepen aan de hand van gegevens over huisindeling en -inrichting van de predikant Koppius te Blijham : hij bewoonde een huis met zes kamers, met vloerbedekking, bezat een piano, een pendule, een ledikant, wastafeltjes en 47 boeken! Een groot contrast met de sobere interieurs van de agrarische stand in het zand en kleigebied.

e- Wat betreft het dagelijks leven rijst de vraag, in hoeverre gesproken kan worden van "vrije tijd", en wat men daar eventueel mee deed : feesten, marktbezoek, onderlinge visites.

In de discussie vestigt de heer Ter Wisch de aandacht op zakelijke relaties, die al vroeg bestonden, o.a. naar de dorpen in het Eemsland. Hij vraagt of er belastingregisters en volkstellingen als bron beschikbaar zijn. Verder beveelt hij aan, naast het al genoemde artikel van de heer van der Woude, de huwelijkscontracten te bestuderen. Van der Woude geeft immers alleen een globale introductie.

Inleider stelt dat er recente gegevens uit de "hoofdelijke omslag" zijn. Deze worden echter gebruikt in het deel dat zal handelen over de economie, de middelen van bestaan.

Wat betreft volkstellingen zijn er lijsten over de gewapende burgerwacht en de "weerbare mannen" uit 1813.

De heer Ter Wisch merkt nog op, dat in de bibliotheek van de Landbouwuniversiteit te Wageningen publikaties te vinden zijn. Mevr. Hiskes vraagt of het trouwen op hogere leeftijd iets te maken had met de regeling in het Landrecht, over meerderjarigheid op 25 jarige leeftijd.

De heer Georgius wijst erop, dat, ondanks het "isolement" van Westerwolde er wel cholera en pest is voorgekomen. De heer Timersma memoreert, dat er vergelijkend massaonderzoek naar de gezondheid is gehouden. Daarbij is gebleken dat ook tegenwoordig Sellingen vergelijkenderwijs "gezond" is. Mevr. Hiskes vraagt of gegevens over doodsoorzaken in begraaf boeken en overlijdensakten bestudeerd zijn.

Naar aanleiding van de vraag van de heer Ter Wisch over de verhouding tussen hard werken en vrije tijd, antwoordt inleider, dat voor dit onderwerp de gegevens geput zijn uit de "schoolmeestersrapporten" in het Rijksarchief te Groningen. De heer Schrage merkt op, dat naast de autochtone Westerwoldse bevolking er, ondanks het "isolement", allochtone instroom was : predikanten, ambtenaren, militairen. Meermalen ontstonden er relaties tussen bedoelde groepen.

AANVULLING VAN DE BREUKREGISTERS.

Door K. Bijsterveld

Rekeningen van de drost van Wedde, 1611-1614.

broeckdach den 19 aprilis 1611

Alverich Rensinck accordeert op een matte oft real wegen een mandat van vyff marck so Frerick Bontkes op hem overgeven	2 - 8 - 0
Volcker Volckers van wegen een mandat van vyff marck accordeert op 1 reael so Aicke Wiltes overgeven	2 - 8 - 0
Geert in den Kampe op een reael accordeert van een mandat van vyff marck so Aicke Wiltes op hem overgeven	2 - 8 - 0
Geert Hueges accordeert op 1 reael vande mandat van vyff marck so Frerick Roleffs overgeven	2 - 8 - 0
Harmen Hylwerinck wegen mandat van vyff marck so Johan Jacobs overgeven op een reael accordeert	2_ - 8 - 0

den 26 aprilis 1611

Hylwert Engelkens op een daler accordeert wegen mandat so Imel Heyes ende Tiabbe Tiddens overgeven	1 - 10 - 0
Hindrick Roleffs op 3 gulden accordeert wegen wundinghe ahn Harmen Lengerman gedahn	3 - 0 - 0
Geert Heyes op 1 reael accordeert van dat he Frerick Hardinck mit een stock in den sytt geschlagen als hem rechtlich een pant affgedreven worde	2 - 8 - 0
Hylwert Frisinck accordeert op 1 daler wegen mandat van Boynck op hem overgeven	1 - 10 - 0
Albert Wensinck wegen exces tegens den richter begaen accordeert op 15 gulden	15 - 0 - 0

den 15 novembris 1611

Jacob ter Borch wegen mandat van vyff marck so Johan Koninck overgeven op een reall verdragen	2 - 8 - 0
Geert in den Campe op 2 gulden accordeert van mandat van 5 marck so Johan Hylwers overgeven	2 - 0 - 0
Hans Johans op 2 gulden verdragen wegen mandat van vyff marck so Aike Harms overgeven	2 - 0 - 0
Johan Frowes wegen mandat van vyff marck so Aike Lamberts overgeven op een real verdagen	2 - 8 - 0
Johan Tynck op een real accordeert van vyff marck so Sicke ter Walslage overgeven	
Volcker Volckers accordeert wegen mandat op 1 real so Edsert Jajes overgeven	2 - 8 - 0
Hylwert Frisinck accordeert op een reael wegen een mandat van 5 marck so Egbartus Bruininck overgeven	2 - 8 - 0
Harmen Peltser op 8 daler accordeert wegen dat he mit syn wyff qualich gelevet deselve bont en blau geschlagen	12 - 0 - 0

Den 22 novembris 1611

Floer Engelbert op 2 gulden verdragen wegen mandat van vyff marck so Hylwert Frisinck overgeven	2 - 0 - 0
Ede Edes wegen mandat van 5 marck so Lutien Knippinck overgeven op een real verdragen	2 - 8 - 0
Harmen Jacobs unde Johan Mennersinck accordeert wegen mandat van tein marck op 4 daler so Egbert Frewolt overgeven	6 0 - 0
Geert Hueges wegen twe mandaten van 5 marck accordeert op 2 realen so Butienters wyff unde Alle Cornelys overgeven	4 - 16 - 0
Frerick ten Velthues op 2 gulden accordeert van mandat so Willem Loessinck overgeven	2 - 0 - 0

den 13 decembris 1611

Wubbe Eilsinck op 2 daler accordeert wegen scheldungen op Geert Strodinck gesproken	3 - 0 - 0
Harmen Geerts op Visscher gescholden darum accordeert op 4 caroli gulden	4 - 0 - 0

broeckdach den 13 mey 1612

Frerick Hardinck een meyt beschlapan daervan accordeert op 5 gulden	5 - 0 - 0
Roeleff Butjenter ende syn vrouwe hebben eenige moettwille in Aike Wiltes hues begaen darvan accordeert op 6 gulden	6 - 0 - 0

den 26 novembris 1612

Geert Huetsinck op 1 real verdragen wegen mandat so Albert Wensinck op hem overgeven	2 - 8 - 0
Harmen Ottens op 1 daler verdragen wegen mandat so Berendt Veenhuess overgeven	1 - 10 - 0
Ayke Leeffstinck vrouwe wegen mandat op 2 gulden accordeert so Harmen Barterman overgeven	2 - 0 - 0
Goecke Heies Jacob Veenhues vrouwe een wonde daen darvan op 3 1/2 gulden accordeert	3 - 10 - 0
Engel Bruggers op 1 daler accordeert wegen mandat so de vormunderen van Gerhardus kinderen overgeven	1 - 10 - 0
Albert Simons vrouwe op 1 real accordeert wegen mandat van 5 marck so Heyno Simons overgeven	2 - 8 - 0
Wubbe Bruininck op 1 real accordeert wegen mandat so de kerckvoechden van Vlachtwedde overgeven	2 - 8 - 0
Alcke Hylwerinck op 1 daler accordeert wegen mandat so Hindrick Johans overgeven	1 - 10 - 0

den 30 novembris 1612

Claes Knotte hefft Wubbeken Deckers over de handt gewondett daraff accordeert op 3 gulden	3 - 0 - 0
Jarwke Johans in unplicht gelegen daervan geaccordeert op 8 gulden	8 - 0 - 0

broeckdach den 30 aprilis 1613

Boelman Hubbelinck Ayke Nanninges vor sich ende consorten accordeert wegen mandat van 5 marck op vyff daler so Dirck Benedictus overgeven	7 - 10 - 0
Jacob ter Borch accordeert op een real van een mandat van vyff marck so Johan Johans overgeven	2 - 8 - 0
Johan Hylwerts accordeert op dre gulden wegen dat he Imel ter Borch vrouwe op een rechte twee blauwe ogen geschlagen	3 - 0 - 0
Hiske Berent verdragen op een real wegen mandat van vyff marck so Olert Olers overgeven	2 - 8 - 0
Alverich Simons op een real accordeert van een mandat van vyff marck so Harmen Alberts op hem overgeven	2 - 8 - 0
Sicko ter Walslage op een real verdragen van een mandat van vyff marck so Nanne Pollinck overgeven	2 - 8 - 0
Ayke Leeffstinck syn vrouwe wegen mandat van vyff marck op een real verdragen so Harmen Hilhnck overgeven	2 - 8 - 0
Wubbe Bruininck wegen overgeven mandaten verdragen op dre realen	7 - 4 - 0
Hans Hardinck mit een dochter in unplicht gelegen dervan ver- dragen op dre realen	7 - 4 - 0

den 7 mey 1613

Johan Menerinck op een real accordeert wegen mandat van vyff marck so Boelman Hubbelinck overgeven	2 - 8 - 0
Geert Boelmans verdragen op een real wegen mandat van vyff marck so Ayke Leeffstinck overgeven	2 - 8 - 0
Johan Tyinck wegen syn soene accordeert van een mandat van vyff marck op een real so Hindrick Crins overgeven	2 - 8 - 0
Jarke Meeninck op een daler verdragen van mandat so Harmen Geerts op d'eerste citatie overgeven hat hefft	1 - 10 - 0
Ayke Harmens verdragen op een real wegen mandat van vyff marck so Rente Feyes overgeven	2 - 8 - 0
Alverich Rensinck op dre daler accordert wegen mandaten by Willem Loessinck ende Wessel Iderhoff overgeven	4 - 10 - 0
Jan Schulte mit syn vertrouwde een tytlanck in unplicht legen darvan verdragen op veer gulden	4 - 0 - 0

den 19 octobris 1613

Johan Hubbelinck hefft Sicko ter Walslage een doergaende wonde gedaen verdagen op elleff gulden	11 - 0 - 0
Johan Schulte vormunt van salige Hannes kinder wegen mandat van vyff marck so Harmen Jacobs overgeven accordeert op een real	2 - 8 - 0
Johan Froues doer syns soens wyff wegen mandat van vyff marck accordeert op een real so Lucken Hanses overgeven	2 - 8 - 0
Hindrick Roeleffs door Hans Hardinck verdragen op een real wegen mandat van vyff marck so Berent Roeleffs overgeven	2 - 8 - 0

Geert Huitsinck doer syn swager accordeert op een real wegen

mandat van vyff marck so Hindrick Engelkens overgeven	2 - 8 - 0
Folcker Folckers Frerick Hardinck verdragen t'saem op dre gulden wegen mandat van vyff marck so Wubbe Buts overgeven	3 - 0 - 0
Harmen Sweerts hefft syn vrouwe unbehoerlick tracteert daarvan accordeert op sess gulden	6 - 0 - 0

den 29 octobris 1613

Harmen Hillinck wegen mandat van vyff marck so Sicko ter Walslage op hem overgeven verdragen op twe gulden	2 - 0 - 0
Sicko Ter Walslage hefft Johan Hubbelingh gescholden daarvan accordeert op dre daler tein stuver	5 - 0 - 0
d'vrouwe van Sicko ter Walslage hefft Johan Hubbelinck oeck geschulden vor een moerdener daarvan verdragen op dre daler tien stuver	5 - 0 - 0
Nanne Pollinck hefft Egbert Rebeecke geschutden daarvan accordeert op een real	2 - 8 - 0
Roeleff Hylwerts wegen syn vroue Hille verdragen op achte daler van dat d'selve op Ette Gorinck haer dochter ende Geert Stroedinck gelastert ende gescholden hadde	12 - 0 - 0
Berent Hiddinck wegen Harmen Rensinck op een real verdragen wegen dat he op Swanke Nanninges qualich gesproken offt gelastert	2 - 8 - 0
Engel Bruggers wegen mandat van vyff marck op twe gulden veraccordeert so Rente Feyes overgeven	2 - 0 - 0
Geert van der Wisch hefft Johan Hubbelingh een geringe wondinge an den mont gedaen daarvan accordeert op een real	2 - 8 - 0
Geert Hannes vrouwe wegen mandat van vyff marck accordeert op twe gulden so Johan Jacobs overgeven	2 - 0 - 0

den 19 novembris 1613

Geert Bonckens op een real verdragen wegen mandat van vyff marck so Evert Veerman overgeven	2 - 8 - 0
Frerick Schoemaker vormunder op een real verdragen wegen mandat van vyff marck so des kindes steeffvader overgeven	2 - 8 - 0
Johan Mennersinck Evert Olinck vormunderen over Jan Wilsinck wegen mandat van vyff marck so Remet Willems overgeven op twe daler verdragen	3 - 0 - 0
Frerick ten Velthues Hidde Colters wegen mandat van vyff marck op twe daler verdragen so Johan Horlinges overgeven	3 - 0 - 0
Engelbert Schroer hefft Johan Schmits wyff gescholden daarvan accordeert op een real	2 - 8 - 0
Geert Hannes vrouwe accordeert op twe realen wegen dat haer man Johan Eylerts enige haren op den rechtdach uth den baert getoegen	4 - 16 - 0
Wubbe Abels een tytlanck in unplicht gelegen mit een vrous person daarvan verdragen op achte gulden	8 - 0 - 0

den 21 aprilis 1614

Geert Nannes op 2 daler verdragen wegen mandat van 5 marck so Lawe Eppes ende schulte opt roeswinckel overgeven	3 - 0 - 0
Wilcke Harmens Ruter accordeert op een matte wegen dat he Timmer Hindrick swine entnomen so op den acker hem solden schade daen hebben ende Hindrick daromme geschlagen	2 - 8 - 0
Geert Lottrinck op 1 daler verdragen wegen mandat van 5 marck so Lueken Geerts overgegeven	1 - 10 - 0
Wubbe Tidweringh op 1 daler verdragen wegen mandat van vyff marck so Frerick Roeleves op hem overgegeven	1 - 10 - 0
Geert Huetsinck overgegeven in een mandat van tyn marck doer Hindrick Engelckens daeroff op veer gulden accordeert	4 - 0 - 0

den 13 augusti 1614

Memke Nannes een wedwe hefft mitt eener Frerick Schomaker een echte vrouwe hebbende in unplicht gelegen darvan accordeert op 80 gulden	80 - 0 - 0
--	------------

den 20 augusti 1614

Frerick Schomaker hefft syn ehe gebroken mits in untucht gelegen hebbende mitt Memke Nannes daeraff verdragen op 100 realen	100 - 0 - 0
---	-------------

DE KRUISHEREN EN DE STRIJD OM HET BESTAAN

door A.J.Ter Wisch

Het kloostergebouw in Ter Apel is aangewezen om mettertijd te fungeren als huisvesting voor een museum voor kerkelijke kunst. Tot voor kort kon men weinig meer laten zien dan de overblijfselen van een laat middeleeuwse bouwsubstantie. Er worden nu periodiek langdurige tentoonstellingen gehouden, verband houdende met dit klooster van de kruisheren, waarbij de eigen collectie mettertijd - langzaam - groeit.

De tentoonstelling van deze zomer, de derde in een serie van 5, had als thema "De Kruisheren van Ter Apel en de strijd om het bestaan".

De tentoonstellingen worden door een jonge historicus voorbereid, waarbij tot dusverre veel aandacht is besteed aan de Orde der Kruisheren. Het bezoek aan het klooster is door deze tentoonstellingen aanmerkelijk toegenomen.

Harry Drenth, die deze tentoonstelling vorm gaf, schreef een begeleidend boekje met verschillende hoofdstukken :

I Het klooster als agrarisch bedrijf.

Stichting - bouw - grondbezit - veeteelt - akkerbouw.

II Zielzorg.

Exemptie privilege - schenkingen - sacrament der boete etc.

III Scriptorium.

Het tot stand komen van een handschrift.

IV Geneeskunde.

De hoofdstukken 2-4 schilderen vooral het functioneren van zo'n Kruisheren klooster in het algemeen, geïllustreerd door enkele uit Ter Apel bekende feiten en ook het eerste hoofdstuk bevat veel algemeenheden. Men moet bedenken, dat in het Kloosterarchief in het Gemeentearchief van Groningen veel gegevens liggen over de toestand van het kloostergebouw en het landbouwbedrijf in 1614 en later, terwijl het kruisherenklooster al 35 jaar eerder vrijwel verdwenen was, gegevens dus over het vervolg van het veelzijdige en geïntegreerde landbouwbedrijf, dat in vroeger jaren aan het klooster verbonden was.

In de hem beschikbare tijd heeft de heer Drenth uiteraard niet alle gegevens uit het Kloosterarchief kunnen bewerken; er is hier en daar uitgeput. Voor onze leden is nog veel en interessant werk blijven liggen. Het boekje is een goede en welkome aanvulling op de tentoonstelling met catalogus van tentoongestelde zaken en literatuurlijst en is in de bibliotheek van onze vereniging aanwezig.

Het tentoongestelde op zichzelf was gering van omvang : 19e eeuwse landbouwspullen uit het Slaait'n hoes te Onstwedde, een aardige collectie uit schoenen- en schoenmakersmusea, die een inzicht gaf in de bewerking van huiden tot leer en perkament en enkele zaken met betrekking tot zielzorg, geneeskunde en scriptorium.

E E N I N T E R E S S A N T S T U K U I T 1504

Door E.G. Schrage

In "Westerwolde", jaargang 12, juni 1991, is het boven bedoelde document gepubliceerd. Daarbij is in het bijzonder de aandacht gevestigd, op het in dat stuk voorkomen van de namen van inwoners van Vriescheloo, Hoorn, Ter Wupping, Smeerling, Veele en Vlagtwedde, die door de richter als getuige gehoord werden. Daarnaast echter heeft dit stuk nog andere belangwekkende aspecten.

De hier optredende richter heette Hermannus Kopis, die zich noemt "eyn gesworen Richter des ghemeyne landes Westwolt, van bevele des Ewerdighen hochgeboren unde Doerluchtigen Fursten und onsen gnedighen leven Heren Conrade van Redberge, Biscop Munster unde administrator der Kercke to Osenbrugh".

Herman Kopis komt al op 22 april 1489 voor als richter in het archief Lewe, regest no. 50. In 1515 is Johan ten Venhus zijn opvolger, ook hij namens de bisschop van Munster.

Met betrekking tot het aanstellen van de richter, het volgende

:

Bij het verdrag van Bevergern, 7 juli 1476, is bepaald, dat Haye Addinga verplicht werd een bekwame richter aan te stellen. Deze moest dan of voor de ambtman van de bisschop van Munster in Emsland, of voor de bisschoppelijke raad de eed afleggen. De onderzaten in Westerwolde moesten twaalf van de "vorstandelsten unde vromesten" kiezen om het gericht bij te staan en toe te zien op een goede rechtspraak (Archief Lewe, regest no. 40).

Deze regeling gold niet lang: op 1 april 1482 (Archief Lewe, regest no. 41) verpandte de bisschop het gericht van Westerwolde gedurende 25 jaar aan de stad Groningen, voor 2000 gulden. Dientengevolge zou de stad de richter aanstellen.

Ook dit duurt niet lang: in 1486 (Archief Lewe, regest no. 45) wordt Haye Addinga "erfelijk ambtman" van de bisschop, en op 4 augustus 1498 draagt de stad alle rechten in Westerwolde weer over aan de bisschop, die dan in Westerwolde weer (wereldlijk) landsheer is.

Het onderhavige stuk uit 1504 gaat over een geschil tussen :

- de gemene burenen van Unswedde,
- en de gemeyne burenen to Ellersinckhusen, kerspellen to Vlachtwedde und to Unswedde.

Opmerkelijk : reeds hier blijkt dat Ellersinghuizen deels behoorde tot het kerspel Onstwedde, deels tot Vlagtwedde. De behandeling van de zaak vond plaats "in gewontlicken steden edder pallaes tho Vlachtwedde", "vor my Richter voorbenompt, kornoten eder tuge, de twaalf gesworen, Ghert Buncker, Nanne Banninck un ander lude genoch".

De getuigen uit de boven al genoemde rij plaatsen waren "rechtlicke geladen (uitgenodigd, vgl. Duits "einladen") und geschet ein tuchnisse der waerheyd tho sullen bringen (--) by ael erer waerheit ziel en salicheyt bij een elck edder jurament".

De verklaringen zouden dus onder ede afgelegd moeten worden, waarbij de eed op een bepaalde manier afgelegd moest worden. (Op dit "eedsgebaar" hopen we nog terug te komen).

Het verhoor verliep aan de hand van een aantal vragen, dat aan

alle getuigen gesteld werd. Deze vragen worden genoemd "edder artikel gelick eynes ordels". Hier valt op, dat het woord "ordel" gebruikt wordt, dat, evenals de term "kornoot" ook voorkomt in de Drentse rechtspleging. Wat hier het woord "ordel" betekent ontgaat ons, een "kornoot" zal hier, evenals bij de schulde in Drente, een getuige zijn, die aanwezig moest zijn bij bepaalde officiële handelingen, als "bijzitter".

De tirade aan het slot van de acte over de aanwezigheid van "ander gude lude genoch" komt vrij algemeen voor in documenten uit 1500 en vroeger.

Als we nu proberen de inhoud van die vragen en van het geschil te bepalen, zien we dat het stuk deels onduidelijk geformuleerd is, tot onbegrijpelijkheid toe zelfs. Dit zal geweten moeten worden aan wat genoteerd is aan het eind van het stuk: "Afgeschreven naar een gebrekkig geschreven copie mij medege-deeld door den hoofdman van Swinderen in 1792, de originele brief is in Unstwedde" (!). (Bij wie? En waar zou dit origineel gebleven zijn?).

De vragen lijken de vorm te hebben van stellingen waarop de getuigen bevestigend of ontkennend kunnen antwoorden.

De antwoorden worden gegeven door de buurschappen, maar ook, onder ede, door de getuigen afzonderlijk.

Eerst komt het antwoord van Vriescheloo, waarbij het merkwaardig aandoet, dat het verst afgelegen dorp vooraan gaat.

Hoe konden zij daar weten wat er tussen Onstwedde en Ellersinghuizen gepasseerd was ?

Het antwoord van Vriescheloo:

"dat de burenen van Unstwedde van older to olderen, van vorolder en vorder als se alwege ghehort hebben und ock geweten, gependet hebben over Unswedder broek, weyde, edder holte rechticheit und synt principaels darover gewest van XIX vul ware hues van Unswedde verkoft intt gemeine lant in summige anpart gebruiet altijt vorkoft hebben beschermet und ock summige part vorhuret hebben unden wech gegeven und daer ock na gependet hebben, und anders niemand aenpart daerinne gehat hevet sie Nebbe de rechticheit nae anparte daerin gekoft van Unswedden nae inholdinge und vormeldinge orer breve edder olden orkunde en schyne daervan".

Vermoedelijk moeten we dit zo begrijpen, dat die van Vriescheloo bekend was dat die van Onstwedde, met 19 vol gewaarde huizen sinds mensenheugenis eigenaren ("Principaels") geweest zijn van Unswedder broek, met recht op weide en holt. Daarover hebben ze beschikt ("gependet") door te verkopen, te verhuren of weg te geven. Niemand anders had daarin aandeel tenzij zij van Onstwedde hadden gekocht volgens vermelding in "ore breve edder orkunde en schijn daervan".

Een probleem zit nog in die "XIX vul waere hues". Bestond Onstwedde in die tijd uit twee aparte markten?

Hoorn antwoordt "Unstwedde is vulmechtig over Unswedder broeck", "und eyn diele van der horne ware van Unswedde gekoft hebben".

De antwoorden van Veele, ter Wuppinge en Smeerling komen overeen met de voorgaande.

Vlachtwedde voert aan dat zij "ock nu gehort hebben dat de van Ellersinckhusen soodaene broeck eder weyde rechticheit beschermet hebben, daeruit gependet, verhuert eder en weggegeven

ofte jenigen part mochte van overmans eder principals huisen bynnen Unswedde waer eyn der XIX vul waerhuis van olden herkumpst".

Met andere worden : ook die van Ellersinghuisen beschikten over grond in Onstwedder broek, die zij gekocht hadden van "overmans eder principals huisen bynnen Unswedde".

Tenslotte komen de bureu van Ellersinckhusen en tonen een bewijs "nae inholdinge en vormeldinge summiger breve na anparte gekofft van Unswedde summige noch levendich eder van eren olders, welcken anpart soe gekoft nae guder bewijsinge und inholde der breve de bureu van Unswedde gegunnet hebben, ghunnet noch ende nich bespannet to brukende allene nae anparte orer breve daerup gegeven".

Het lijkt er dus op dat Ellersinghuizen in deze triomfeert.

HET EEDSGEBAAR

In "Ons Waardeel", 91/2, verscheen van de hand van de heer J.E. Ennik, medewerker aan het Rijksarchief in Drente, een artikel "Het eedsgebaar in context met Drentse bronnen uit de 15e, 16e en 17e eeuw". Hij gaat hierbij uit van een publicatie "Ons eedsgebaar" (1986, Gouda) door dr. G. Overdiep, oud president van de Arrondissementsrechtbank in Groningen.

Ennik voert in zijn artikel een aantal gegevens aan uit Drentse archivalia, ter aanvulling van wat Overdiep over het eedsgebaar in het verleden had geschreven.

Dr. Overdiep kwam in zijn studie tot het volgende schema :

1. De eed "te lucht": door het opsteken van de rechter-(son linker-)hand, met heffing van twee, of van alle, vingers, aaneengesloten dan wel gespreid.
2. De eed op het Kruis, op de Evangeliën of op de Heiligen, waarbij de zwerende het kruis, het Nieuwe Testament of een reliekschrijn aanraakte.
3. De eed op het hart, in de middeleeuwen afgelegd door geestelijken en door vrouwen.

Over hoe die eedsaflegging in Westerwolde gebeurde vonden we iets in "Een interessant stuk uit 1504", opgenomen in "Westerwolde", jaargang 12, no. 2, juli 1991.

Voor de richter Harmannus Kopsis verschijnen dan een aantal inwoners van Westerwolde, "rechtlike geladen und geeischet ein tuchnisse der waerheit tho sullen bringen by al erer waerheit ziel en salicheit", in een geschil tusen Onstwedde en Ellersinghuizen. Zij moeten verklaren "id nicht to latend umme guedt, gave, vrintscap, haet, nied (nijd) edder andere arglisten".

Deze verklaring moeten ze afleggen "myt upgerichten handen und vingeren ten Hillighen, penen uns gnedigen heren het tho vermidende myneedt".

De verklaringen van de getuigen worden genoteerd, plaats voor plaats, waarbij telkens is aangetekend, dat en hoe de eed afgelegd is : Vriescheloo - myt upgerichte vingeren, Hoorn - idem, Veele - ten Hilligen mit upgerichten vingeren -, de Wyppinge en Smerlicke - myt upgerichten vingeren, Vlagtwedde, idem, Woltet Wygboldinck en anderen - myt upgerichte handen und vingeren.

F A M I L I E A R C H I E F L E W E
INV. N R _ 6 3 1

J.S.A. Huizing

Ick Hayo Addynghe hovedynck to Westerwolde, Rensed myn echte vrowe, Eggo, Ffossa und Tatte vyf...echte kynnder bekennet und betuget apenbaer myt dusse opene breve dat wy hebbet verkoft und vorcopet yegenwordich Engelen Dersmans erve, also dat gelegen ys yn de dorpe ende marcke ten Horne myt toppe, myt tswyge, myt erve, myt hoye, myt wyde, myt water, myt ware ende schare, also wy dat daer gehat und gebruket hebbet. Jarweke Stoltens Swanteke syne wyve und syne rechte anervende vor ene summe geldes, de uns deger und all betaelt ys unnd hyrinne hebbe wy Haijo, Rensed, Eggo, Ffossa und Tatte vorschreven unse rechte anervede vertegen alles egendoems by rechtes de wy ande vorschreven erve gehadt hebbet und en wyl- len daer nu. rmer up sprake sunder argelyst unnd oick so wylle wy Hayo vorschreven, Rensed, Eggo, Ffossa ende Tatte ende unse rechte anervede, Jarweken, Swanteke und eren rechten ervende vorschreven desses koper vann dessenn erve allewege tho rechte warente wess wannër wo rakene eme das noet ys tho rechte wannër wy daer tho geeyschet worden, sunder argelyst. Hyr weren an und aver her Gerdt kerckheer tho Wedde, Nanno de Richter, Harmen Elsekens, Jerwich Menynghe und Reyner Harthoge und anders guder lude genoch. Ynn oerkunde der waer- heyt, so hebbe yck Hayo vorschreven voer uns allen myn segel an dussen openen breff laten hangen. Gegeven yn derne yare unses heren dusent veerhundert unnd verthych sunte Remygis dach.

(zaterdag 1 oktober 1440, het stuk is een afschrift uit de 2^e helft van de 16^e eeuw)

KERKBANKEN TE VLAGTWEDDE

RA VI a 7, dd. 15-12-1713 (+ 10-11-1713)

Albert Bontkes en consorten contra Jan Harmens Buir en Harmen Coijlerts, inzake de sententie van 5 oktober j.l., door de richter Th. Cloppenborch, waarbij den gedaagden ingediende exceptio possessionis waer gerejecteert, wordt na verhoor van partijen, dewijl jeder drie erven tot Vlachtwedde volghens Kerckenboeck en nogh noijt een subdivisie van sitplaetsen, hoe veel yder Erve, soo in mannen als in vrouwenbancken souw competeren, is gemaect, maer dat de bancken in de Vlachtwedder Kerck door de drie Erven daer in gerechtight in communione et pro individo werden gebruyckt, wordt des gedaagden exceptio possessionis, als voor een derde part in de questieuse gestoelten gerechtight synde, voor haer gerechte derde part in dese questieuse gestoelten geadmitteert in de sententie a qua geconformeert, met compensatie van costen.

EEN 18E EEUWS SMEERLINGS MIDDEL OM VOSSEN TE VANGEN

Jan Joh. Kuiper.

De Wattering om de vossen te vangen en dat ijzer te bestrijken bestaat in navolgende.

1 pont verkens russel in kleine stukken gesneden worden in een nieuwe eerden pot gesmolten en als het wel gesmolten is door een schone linnen doek gewrongen. Het vuur wel opgepast dat geen rook in de panne slaat en de panne goed uitgewreven dat ze goed schoon is.

Bij dit vet komen de volgende stukken:

3 st. veene greek; een hand vol al vrank houd; 1 st. bloem van swevel; 2 bolle loken of sijpel, dewelke moeten geschilt worden of in stukken gesneden, in kleine stukken; 1 st. anijs, wat fijn gestoten.

Al dese stukken moeten op het vuur met het vet sagjes en nauw roerende zolang braden, tot dat de look begint te bruin worden. Dit alles door een schoene doek in een stenen pot uitgewrongen en in de pot gedaan.

Hijren bevoor dese wattering of uitgekookte vet in de pot gewrongen word moet men vooraf een stuk kanffer tusschen twee pampieren fijngewreven in het potje gedaan, alsdan kan het vet door de doek in het potjen gewrongen worden en als dan het vet in het potjen is zo moet met schon stokjen geroert worden totdat de kanffer vergaan is en anstons het potjen toegedekt en het linnen wel uitgeschut en boven in het potjen bewaart tot bestrijken en verwittering van de klem.

Dit is nu de wattering waar mede de klem met zorg met het linnen moet bestreken worden als men deselve leggen wil.

De klem en alle toebehoren stukken moeten ten allen tijden schoon en zuiver voor roest bewaart zijn.

Om de brokken te braaden waar mede men den vos voeren moet, men neemt de onderste korste van roggenbroot, de snijft men in kleine vier kante stukken en als deselve met de grote vangbrokken gesneden binnen dan neemt men ongesouten veerse botten, omtrent twee hoender eier groot en van de boven gemelde wattering de grote van een boom noot en een lepel vol honig. Dit late alle maal met maal kander braden in de boven gemelde pot daar de wattering in is gemaakt, zo lang dat de brokken alte maal wel te deeg bruin zijn en hart worden.

Dan doet men de brokken uit maalkaar op een schonen planken leggen tot dat zij kout binnen en naderhant in varkens blase wel droge bewaart.

Om de sleep te maken.

Men neemt een kraij, een exter, een kat of het gene men krijgen kan of klink van een schaap of kalf met de onderscheit dat wanneer men een vogel neemt of een kat met zijn vel, zo moet

deselve op een goet vuur gebraden worden en een klein beetje met de wettering bestreken worden.

De een of te ander van dese sleep moet met een schoon touwke gebonden worden en als gij beginnen wilt te slepen, zo moet het touwken aan een ordentelijke stok gemaakt worden omme de sleep achter na te slepen tot op de plaatse waar gij de klem leggen wilt op 20 a 25 treden moet elke voorplaats van maalkaar gemaakt worden en de klem moet van de laatste voorplaatse deselve distansie behouden als voren.

Op elke voorplaatse moeten twee brokken gelegd worden en op de sleep bij elke 30 of 40 passen moet ook een klein broksken gelegd worden om de vos te leiden.

De lem moet wel zorgvuldig mit de veer in de wint gelegd worden omdat de vos van voren in de klem gaan moet.

CLAES AIJSSINGE, ASSESSOR BIJ HET CRIMINELE GERICHT.

G. Luth.

In R.A. VI o 7 op 8-1-1731 vinden we dat de gesamentlijke vulmachten van het gericht van Westerwolde zijn uitgenodigd om in de plaats van de verstorvene assessor van het criminele gericht **Claes Banningh** een nieuwe assessor te kiezen. Er zijn twee kandidaten, **Claes Aijssinge** en **Jacob Hesse**.

Verscheidene eigenerfden zijn gecompareerd:

Harm Lueringhe als vulmacht (van Veele ?); van het kerspel **Vlachtwedde Jacob Tammes, Lammert Tammes, Jan Pollingh, Menne Lieftinck, Hiscke Hulsinghe, Geert Boelmans, Hilvert Coijlers, Detmer Aijssinge**.

Deze heren stemmen allen op **Claes Aijssinge**.

Gerhardus Heeres en Wilcke Hesse stemmen op **Jacob Hesse**.

De meerderheid van de aanwezige eigenerfden van **Vlachtwedde** stemt dus op **Claes Aijssinge**.

Berent Boelmans, als volmacht van **Vriesscheloo** stemt op **Claes Aijssinge**. **Harm Schuiringh** als vulmacht van **Sellingen** kiest **Claes Aijssinge**. De richter **Cloppenborch** kiest ook **Claes Aijssinge** (**Jacob Hesse** vindt dat deze geen stem heeft).

Frerick Herdinghe voor **Onstwedde** stemt op **Jacob Hesse**. De scriba **Krijt van Wedde** stemt ook op **Jacob Hesse**.

Claes Aijssinge is met meerderheid van stemmen gekozen tot assessor van het Criminele Gericht. Hij is al eens eerder gekozen, maar omdat "in die tijdt **Claes Aijssinge** zijn stiefvader **Ocke Boeles** wegens het gericht van **Bellingwolde** ook assessor is geweest soo konde doe der tijdt **Claes Aijssinge** voor die tijdt niet tegelijk met zijn stiefvader III een gericht sitten en stemmen alwaerom doe der tijdt een ander in zijn plaets is verkoren welcke reden nu cesseert omdat zijn stiefvader **Ocke Boeles** nu al eenige tijdt is overleden geweest".

AANTEKENINGEN NANNINGH/HALMINGH

ENIGE GEVOERDE PROCESSEN

door E.G. Schrage

Boele Nanningh/Halmingh, en na zijn overlijden, Geert Nanningh, raakten in qualite, verwickeld in een aantal processen, zowel voor de richter te Vlagtwedde, als voor de drost te Wedde. De aantekeningen hierover vermelden helaas zeer weinig over de onderwerpen van die processen, meestal betreffen ze gerechtskosten, reiskosten en verteringen.

Hier volgen enige voorbeelden :

1. Op 4 april en 3 mei 1723 reist Boele naar Groningen wegen een request inzake kerkbanken te Vriescheloo en tegen de kerkvoogden aldaar. (Vermoedelijk een gevolg van de "Verdeling der zitplaatsen in het koor van de kerk over de 12 arven", aangetekend in het Kerkvoogdijboek op 13 januari 1722, Boele Nannings was daarbij trouwens een der ondertekenaren). Ook op een niet genoemde datum daarna, is hij nog eens naar Groningen geweest, waarbij de onkosten uitvoerig genoteerd zijn :

tot Winschoten verteert	5 stuiver
tot broeck verteert	2 stuiver
op den hoek verteert	1 stuiver
Snickevraght hennevaert	11 stuiver 4 plak
in coffyhuis verteert	4 stuiver
in Dorwaerders huis verteert	24 stuiver 4 plak
in het werkommen op den hoeck vertert	2 stuiver
tot Broecke vertert	2 stuiver
tot Winschoot vertert	2 stuiver
Snickevraght	9 stuiver 4 plak
Ick Boele by de hoge brugge vertert een glas	
brandewijn	1 stuiver

2. Op 28 mei 1717 was te Onstwedde een huwelijkcontract gesloten tussen Karsken Hansen Huitzingh en Gysel Elses Halm, zuster van Geertien, de echtgenote van Boele Aykes Nanningh/Halmingh. Blijkbaar is de afboedeling van Gysel niet goed verlopen, want op 7 maart 1725 begint een reeks aantekeningen betreffende een proces terzake voor de richter te Vlagtwedde. Op 5 mei tekent Boele aan: "hebbe ick Boele met die mester van Onstwedde en Jan Malanus (sic) nae mijn swaeger K. Huisingh (sic) gewest en hem die 100 gld. gepraesenteert om te geven, Die hij volgens mandaet van mij Boele quaem te Eyschen, en ick Boele daer by gesecht, dat ich hem daer geen Rente wilde van geven en ick Boele versochte van mijn swaeger niet meer als dat hij mij quitance moghte geven van dat ick hem die 100 gld. gepresentiert hebbe om te geven". Deze geste van Boele voerde niet tot een oplossing van het geschil : het proces wordt voortgezet voor de drost. Tussen 1 juni 1725 en 12 october 1725 zijn negen reisjes naar Wedde genoteerd.

Het protocol van de drost, RA VI a 9, (140-625), bevat hierover :

21 september 1725 - Karsken Huysting (sic) impetrant en appel-

lant tegen Boele Halming, appellaet, inzake afboedeling van de vrouw van impetrant. Op 12 oktober 1725 volgt de uitspraak van de drost : de sententie van de richter Cloppenborch wordt geconfirmeerd, met compensatie van kosten.

Ook nu was Karsken niet tevreden, zodat de zaak voortgezet is voor de Hoge Justitiekamer te Groningen.

Boele noteert : 5 november 1725 tegen zwager Karsken Huitsing van wegen mijn kint naar Groningen geweest.

3. Op 25 juli 1731 (RA VI o 7) verschijnen voor de richter te Vlagtwedde Boele Halmingh als impetrant en Hindrick Hiddingh als gedaagde.

De impetrant vraagt aan de gedaagde "Waerom gy op 5 juli 1731 uit des impetrants huis hebt gerovet impetrants tinnen bierpulle?".

Het woord "roven" moeten we hier waarschijnlijk opvatten als "panden", of "setma", misschien deed Hiddingh dat "in qualite" als buurmeester?

Als op 5 september 1731 de zaak wordt voortgezet geeft Hiddingh als reden : "omdat dat lant dat den impetrant door syn soon (N.B. dat moet Else zijn, geboren in 1718!) hadde gemayet, Buirgrondt en in 't gemeen gebruickt was".

Op 2 oktober 1731 geeft Hiddingh als nadere toelichting : "dat de gemeene Heerenwech bij de questieuse grondt langes ging, nu moste de wech immer door de Buiren als een buirwech gemaect worden en volgens rechte moste een Heerewech 32 voet breed wesen, bijgevolge was de questieuse grondt als een annex van de gemeene Heerewech seeckerlijck oock gemeen en Buirgrondt".

Het vervolg van deze zaak vinden we pas op 19 mei 1732 : Hindrick Hiddingh, met consorten, schelachtig met Boele Halmingh, vragen getuigenis der waarheid door :

- Jan Engels, op 't Joling
- Jan Hindriks, op 't Wilts
- Gerlich Jans, op 't Halmingh (pachter)
- Albert Hindricks Cuiper

De inhoud van deze verklaringen is niet opgenomen in het protocol.

Op 23 juli 1732 is de zaak zo ver gevorderd, dat Boele Halmingh zijn eis stelt : indien gedaagde geen goede reden opgeeft voor de roof van de tinnen bierpulle op 5 juli 1731 uit impetrants huis, dan moet hij het geroofde terugbezorgen.

Daarna wordt het een slepende zaak

6 augustus 1732 : uitstel op verzoek van gedaagde.

20 augustus 1732 : weer uitstel op verzoek van gedaagdes advocaat.

3 september 1732 : gedaagde verzoekt weer uitstel wegens afwezigheid van zijn advocaat.

17 september 1732 wordt de zaak "in commissie gewesen".

5 november 1732 : gedaagde verzoekt weer "dilay" (uitstel) wegens de afwezigheid van zijn advocaat J. Hesse.

Maar nu stelt de richter een termijn : "Geleghet op naesten bij een pondt groot of 6 car. gld. breucke".

19 november 1732 : nu komt de zaak dus ter terechtzitting : impetrant verzoekt dat gedaagde zijn positum (stelling) van 5 september 1731 (!), n.l. dat de grond die de zoon van impetrant gemaaid had "buir- ende gemeene grondt" was, zal bewij-

zen. Gedaagde verwijst naar de beedigde verklaringen, afgelegd door Jan Engels c.s. (zie 19 mei 1732). Aangetekent wordt nu dat de "Bruggenree" wel 40 jaar bij de Halminghplaats in gebruik is geweest. (Het ging dus blijkbaar om die Bruggemeer). Partijen blijken niet genegen zich te laten "asopieren" (verzoenen).

Datum en inhoud van de uitspraak van de richter zijn niet gevonden. Boele Halmingh overlijdt 27 april 1733.

De voogden van zijn zoon wenden zich 1 maart 1734 met een request tot de richter. Ze verwijzen daarin naar het door wijlen Boele tegen Hindrick Hiddingh gevoerde proces, dat door Hiddingh verloren was. Maar : hij is in appél gegaan.

De voogden willen het proces vervolgen om de kosten terug te krijgen en verzoeken daartoe authorisatie door de richter. Deze verleent die authorisatie, het vervolg speelt dus voor de drost te Wedde.

In zijn protocol RA VI a 9, vinden we daarvan aantekeningen op 2 april 1734, 4 juni 1734 en 1 oktober 1734. De behandeling op de rechtdag is op 8 oktober 1734.

Het protocol RA VI a stelt, dat de kwestie gaat over een stukje grond te Smeerling, waarvan appellaet (Boele Halmingh), nu Geert Nanningh c.s.) 't gras hadden gemaaid. Dit stukje zou "gemeene Buirgrondt" zijn, en van Halmingh was een tinnen pulle geroofd. Die grond ligt op of aan de Heereweg, door een sloot of wal van de "Medecamp" gescheiden, "synde maer kuylen en laagten en van geen waardye, als de schouwbare wech en de bruggedam het voetpad nae de Leekebrugge".

De drost spreekt uit : de sententie van richter Cloppenborgh geadmitteert (toegelaten, goedgekeurd).

Hiddingh heeft dus weer verloren, maar gaat nog eens in hoger beroep bij de Hoge Justitiekamer te Groningen.

Dientengevolge moet er naar Groningen worden gereisd :

17 januari 1735 : naar Groningen, inzake de bruggedam.

31 januari 1735 : de drie voormonden wegens Hindrick Hiddingh en de bruggedam naar Groningen.

17 maart 1735 naar Groningen om de sententie te lichten wegens de bruggedam. Er is blijkbaar een uitspraak geweest.

Nu komt het erop aan de proceskosten terug te vorderen.

Dit blijft niet zonder succes, want op 6 juli 1735 wordt genoteerd : Ontfangen van Hindrick Hiddingh wegen de bruggedam wegen kosten te Wedde. Het gaat blijkbaar om een gedeeltelijke vergoeding, want op 5 oktober komt men voor de richter te Vlagtwedde wegens een mandaat op Hindrick Hiddingh over de aangewende kosten.

op 14 november 1735 volgt dan eindelijk de definitieve afrekening : "ontfangen van Hindrick Hiddingh drie gulden boete wegens het roven van die pulle". Op dezelfde datum betaalt hij wegens de rechtskosten "volgens Moderatie", (d.i. zoals door de richter bepaald) nog 168 gld. 2 st. .

(We zien hier het woord "boete" gebruikt in een andere betekenis als tegenwoordig : hier is het een vergoeding aan een benadeelde partij. Het woord "brueke" komt meer overeen met de tegenwoordige "boete").

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretaresse, mevr. Hiskes-Knigge, te Wildervank. In geen geval worden tijdschriften en boeken uitgeleend.

"QUELLEN UND FORSCHUNGEN", Heft 5/6, 1992.

- Haiko Swart, "PERSONENDATENIM 1 NORDER KIRCHENRECHNUNGSBUCH, STERBEFALLE, LEICHENPREDIGTEN UND TRAUUNGEN 1604 - 1627". (Uit het archief van de Evangelisch Lutherse Ludgeri-Gemeinde te Norden).
- Haiko Swart, "LEGATE UND SCHENKUNGEN IM NORDER KIRCHENRECHNUNGSBUCH 1604 - 1627" (Ook van de Ludgeri-Gemeinde).
- Erhard Schulte, REGISTER DER EINWOHNER ZU SCHIRUM, OSTER- UND WESTERSANDER, (Streek ten zuiden van Aurich).
- Erhard Schulte, "FAMILIENSCHATZUNGSREGISTER TIMMEL 1632".
- Erhard Schulte, "EINWOHNER DER GEMEINDE FILSUM 1719".
- H.J.Burmeister, "LAND- UND WARFHEUER IN GRIMERSUM 1587-1596".
- Erich von Reeken, "STAMMBUCH DES PHILIPP WENZ, 1805-1839 PREDIGER IN EMDEN.(Een boek met handtekeningen en bijdragen van mensen met wie Wenz in contact kwam, ook in Nederland).
- Hans Bolenius, "ANNA BOLENIUS, GEB. FRANZIUS (1838-1878)(Zij werd geboren op de Haneburg te Leer).
- Weert Meyer, "LIBER UNSERE OSTFRIESISCHEN ORTSSIPPENBUCHER". (Naar aanleiding van no. 30 in deze reeks).
- Gerd Janssen, "TESTAMENT DES DIDTRICH TALKEN TE WESTERLOY, 1640".
- Haiko Swart, "DATEN IN GENEALOGISCHEN VEROFFENTLICHUNGEN AUSSERHALB OSTFRIESLAND".
- "ONS WAARDEEL", 92/6
- G.Groenhuis, "KERK EN VOLKSGELOOF IN DRENTHE, CA. 800-1800".
- G.Kleis, "HET MUITZIEK BELGENROT"(Een hoofdstuk uit de geschiedenis van de familie Kleis (Zuidwolde en Ruinen) tijdens de Belgische opstand, 1830-1832).
- R.A.Bosman , DE (BEKNOPTE) GESCHIEDENIS VAN DE UIT HOOGEVEEN AFKOMSTIGE ENSCHEDESE FAMILIE REINDER BOSMAN (1867-1956) EN HAAR VOORGESLACHT).
- W.Nijlunsing, "DE ERFENIS VAN JAN EN GRIETJE NIJENHUIS TE MEPPEN".
- W.Houtman , "SNEEUWRUIMEN IN ROLDE, EEN INCIDENT UIT 1823".
- "GENS NOSTRA", november 1992.
- Mr. R.Ch.Verschuur, "BUYS VAN WOERINGEN EN BUYS GRYPHIUS". (Familie te Heusden).

C.J.Schothorst,

"HET AMERSFOORTER GESLACHT SCHOTHORST".

H . P . de Roos , "DE BLÉCOURT" (Een tak van deze familie, te Bedum wordt uitgezocht).

Th.J.v.d.Poel, "NOGMAALS DE ERFENIS VAN HET VERDRONKEN BRUIDS-
PAAR" . (Naar aanleiding van een uitspraak van de Hoge Raad van 4 mei 1599,
aangaande een bruidspaar dat verdronk voordat feitelijk het huwelijk voltrokken
was en de erfrechtelijke gevolgen daarvan).

"GENS NOSTRA", december 1992.

Dr. ir.J.Haisma,

"HET HUGENOTENGEZIN VAN IZAAC LORMIER UIT NERAC
IN DE VERENIGDE NEDERLANDEN (18E EEUW)".

Drs. H.J.L.M.Boersma,

"JANSEN EN JANSSEN. ZONEN MET GELIJKE VOORNAMEN
IN EEN GEZIN" . (Voert een paar voorbeelden aan uit Limburg , waarbij
geen sprake is van vernoeming naar grootouders met gelijke voornamen).

Margot Batlo, "MOEDER ZIJN, DAT IS DE KWESTIE". (Over adoptie van
kinderen , juridische en biologische afstamming).

Dr. J. H. A. Ringeling,

"ALBERT HILLEBRANTSZ CLOOFWINT (1655-1729),
CHIRURGIJN TE DURGERDAM".

"GENS NOSTRA", januari 1993.

G . L . van Eerdenburg,

"INWONERS VAN TER HEYDE, 1590-1630"(Bij Monster Z.H.).

Mr. A . K .Vink , "EEN WARRIG VERHAAL"(Warre is een familienaam te 's Gravendeel).

A.Timmerman,

"NAZATEN VAN DE PREDIKANT MOOYEN IN MASTEN-
BROEK".

Manfred Backhausen,

"DE JOODSE BEGRAAFPLAATS IN BEEK (L.).

"JAARBOEK CENTRAAL BUREAU VOOR GENEALOGIE", deel 46, 1992.

R.J.F. van Drie,

"NEDERLAND EN EUROPA IN GENEALOGISCH PERSPEC-
TIEF, ENKELE INLEIDENDE OPMERKINGEN".

Het thema van dit deel is: de migratiebewegingen van de 16e t/m de 19e eeuw;
Gebruikt wordt een schema van J. Lucassen en R Penninx,
Vier categorieën van nieuwkomers:

1. Religieuze en politieke vluchtelingen,
2. Trekarbeiders, arbeidsmigranten met kort verblijf,
3. Passanten met een verblijf van enkele jaren,
4. Economische migranten, met langdurige of definitieve vestiging.

Uit deze categorieën volgen voorbeelden:

E.J. Bok Cleyndert en

R. Loebes, HET GESLACHT WIJBRANTS (Friesland, Antwerpen, Amsterdam,
Ierland).

W. Wijnandts van Resandt,

DE HUGENOTENFAMILIE TOUSSAINT IN HANAU EN EL-
DERS.

E. J. Wolleswinkel,

PORTRETTEN DE MILAN EN KRIEX, (Families van tafelhouders,
banken van lening, o.a. in Groningen, met Italiaanse achtergrond.
H.H.M. van Lieshout,

"HUGENOTEN IN GRAVE".

P. Vandewalle, "HOLLANDSE MIGRATIE NAAR DE KASSELRIJ SINT WI-
NOKSBERGEN IN DE 17E EEUW".

J.W.M. Kors en "ITALIAANSE SCHOORSTEENVEGERS IN DEN HAAG, DE
M.J.G. Kors, FAMILIE ANDREOLI.

Jos van den Borne,

"NATURALISATIES IN NEDERLAND 1815-1850.

EMSLANDISCHE UND BENTHEIMER AHNENLISTEN.
heft 15, oktober 1992.

Jan Ringena,

AHNENLISTE CAPPENBERG, EMLICHHEIM, UELSEN / DEN
HAM (OVERIJSEL) .(Familie met dubbele naam Metelerkamp Cappenberg
uit Uelsen, met lijnen naar Groningen en Ostfriesland.

"AHNENLISTE HOLZBERG, LINGEN. (Overgenomen uit "Oldenburgi-
sche Familienkunde", juni 1989)".

"TEILAHNENLISTE KAMPHUIS, WESTERBORK / VELDHAU-

S EN. (Overgenomen uit o.a. "Westerwolde" juni 1982: Gelling)".

Jan Haren Kip, "AHNENLISTE JAN HARM KIP, NEUENHAUS".

Dr. Josephine H. Schulte,

"AHNENLISTE LAMBERT SCHULTE, LATHEN".

EMSLANDISCHE UND BENTHEIMER FAMILIENFORSCHUNG.
Heft 20, september 1992.

Josef Grave,

"DIE BIBLIOTHEK DES EMSLÄNDISCHEN HEIMATBUNDES
IN MEPPEN, AUCH EINE ADRESSE FÜR FAMILIENFOR-
SCHER " .(Deze Heimatbund werd 12 december 1952 opgericht. Sinds 1953
verschijnt jaarlijks het "Jahrbuch des Emsländischen Heimatvereins". Voor de
redactie van die vereniging was het nodig een bibliotheek op te bouwen. In 1980
werd de "Arbeitskreis Familienforschung für Emsland und Grafschaft Bentheim"
opgericht. Genealogen vinden vele bronnen in deze bibliotheek die gevestigd is
aan de Ludmillerstrasse in Meppen. De bibliotheek bevat momenteel ca. 10.000
banden, uitlending vindt alleen bij uitzondering plaats).

G.L. Nobbe/E.G. Schrage/C.J. Wegman ,

"DAS GESCHLECHT BREGENBEEK" (Gedeeltelijke weergave van het
betreffende artikel in "Westerwolde" 11e jaargang, no. 2).

Zojuist verschenen:

HET VEENKOLONIALE GESLACHT BROUWER (de Juis Brouwer)
en aanverwante families (1550-1992). (te Westerlee, Winschoten en omgeving, later ook te Nieuwe Pekela
en Wildervank).

Dit boek behandelt de nazaten van Hindrick Jans, geb. ca. 1535 te Westerlee. Naast de mannelijke
nakomelingen zijn ook de vrouwelijke nakomelingen zoveel mogelijk gevolgd.

Het boek is te bestellen door fl. 65,- + fl. 6,50 verzend-

kosten over te maken op giro nr. 972150, t.n.v. de samenstel-

ler, A. Brouwer, Regentesselaan 22 te Zeist. (tel 03404-15959.)

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE VERENIGING VOOR GENEALOGIE EN HISTORIE

WESTERWOLDE

J A A R G A N G 1 4 No - 2

J U N I 1 9 9 3

REDACTIE:

S.H. ACHTEROP
ds. W. HORLINGS
J.S.A. HUIZING
E.G. SCHRAGE
JAN JOHAN KUIPER, eindredacteur
Dijksterweg 10,
9978 TB Hornhuizen,
tel. 05958-1630/1289.

SECRETARIAAT:

- * lidmaatschap Mevr. G . P . I . HISKES-KNIGGE,
- * abonnementen M. Hardenbergstraat 3,
- * administratie 9643 LD Wildervank.

* archief tel. 05987-13095.

PENNINGMEESTER:

G.KAMIES,
Postkade 51,

9503 AJ Stadskanaal.

tel. 05990-17272.

* postgironummer van de vereniging: 4222401.

BANK:

RABO-bank Stadskanaal

- * rek.no. 3586.06.063 t.n.v. Vereniging voor
Genealogie en Historie Westervolde;
- * postgironummer van de bank: 810818.

LIDMAATSCHAP:

- * contributie f. 40,- per jaar (inclusief tijdschrift, uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten of toegezonden per post);
- * donateurschap f. 35,- per jaar (inclusief tijdschrift, toegezonden per post), alleen voor verenigingen en stichtingen.

I N H O U D

E.G.Schrage,	WAAR KWAMEN DE ADDINGA'S VANDAAN ?	blz.	35.
G.Luth,	DE BIJBEL VAN DE J. EN A. TER BORG STICHTING.	blz.	42.
C.J.Wegman,	WESTERWOLDERS EN HUN WONINGBEZIT (VLAGTWEDDE)	blz.	50.
E.G.Schrage,	OPMERKINGEN BETREFFENDE DEEL 2 "DE BEVOLKING" VAN DE "GE- SCHIEDENIS VAN WESTERWOLDE".	blz.	53.
J.S.A.Huizing,	FAMILIEARCHIEF LEWE INV. NR. 605.	blz.	59.
	TIJDSCHRIFTEN.	blz.	61.
	VRAGEN EN ANTWOORDEN.	blz.	63.

**W A A R K W A M E N D E A D D I N G A ' S
V A N D A A N ?**

door E.G.Schrage

Aanleiding tot het schrijven van het onderstaande was het aantreffen in de "Ostfreeslandkalender" voor 1991 van een bijdrage door dr. Heinz Ramm te Aurich, getiteld : "Addinga Burg bei Norden vermutlich gefunden".

Uitgangspunt hiervan was een verschil van mening over de schrijfwijze van de veldnaam "Addingaster Lande".

Ramm stelt dat deze moet zijn : "Addinggaster", met 2 g's.

Op de topografische kaart 1:25000 komen voor : Addinggaster Tief", "Addinggaster Grashaus" en Addingaster Polder", alle bij Norden.

De grondvorm was dus : "Adding", wat betekent : "het geslacht van Addo". In de Friese taal komt na het achtervoegsel -ing steeds een -a: -inga. Zo onstonden namen als Manninga, Idzinga, Beninga, alsook Addinga.

De veldnaam "Addinggaste" komt voor ten zuiden van de stad Norden. Het is logisch daar de woonplaats van een familie Addinga te zoeken. In die streek hebben rond 1350 overstromingen grote veranderingen teweeg gebracht. Ook de "Addinggaste" moet toen onder gegaan zijn. De Addinga's trokken zich terug naar het oosten, op hoger gelegen land.

Aanwijsbaar zijn daar twee borgplaatsen, waarvan een die van Addinga zou kunnen zijn, meent dr. Ramm.

Nadat de overstromingen de landerijen van Addinga verwoest hadden, vond daar later kleiafzetting plaats, zodat na dijkbouw en ontwatering sinds 1559 het land weer bruikbaar werd. Het is niet bekend of daar toen nog Addinga's woonden.

Dat in de stad Norden een familie Addinga vertegenwoordigd was in 1322 vermeldt Ubbo Emmius : Tyrling Addinga, een der drie burgemeesters (consules) van Norden.

In het Ostfriesisches Urkundenbuch (OVU) is onder no. 428 opgenomen een oorkonde van 25 juni 1434, waarin de naam Tir- linck Addinga voorkomt.

Merkwaardig is dat ook een familie Tyrlinga in die omgeving gevestigd was.

Dr. Ramin stelt de vraag of er verwantschap was met de Addinga's in Wedde.

Ten aanzien van die familie moeten twee vragen gesteld worden:

- a. **Wat was hun herkomst ?**
- b. **Wat was hun afkomst ?**

a. De herkomst.

In de literatuur vindt men algemeen het vermoeden dat de Addinga's uit het Reiderland naar Westerwolde gekomen zijn. In zijn "Overzicht der Staatsgeschiedenis van het Westervold" (Leiden, 1886) zegt R.Fruin dat de Addinga's waarschijnlijk ten gevolge van de Marcellusvloed in 1361 zijn uitgeweken naar Wedde. De abt van Corvey stond hun het bouwen van een stenen

huis toe als compensatie van "door inondatie des Dollarts verloren gegane behuysinge ende saete". (Hier had de bisschop van Munster zich mee kunnen bemoeien. Immers, volgens het verdrag van 1316 mocht zonder zijn toestemming in Westerwolde geen versterking gebouwd worden!)

De "Historie van Groningen" (Groningen, 1976) stelt op blz. 92 : "Ongeveer in dezelfde jaren dat het verdrag van 1368 gesloten werd hebben de Addinga's zich in Westerwolde gevestigd. Ze waren afkomstig uit Reiderland". In 1391 komen ze voor 't eerst in een oorkonde voor, in Westerwolde, maar als hoofdelingen in Reiderland" (Egge I Addinga, captalis in Redenie). De "Bronnen voor de geschiedenis van Westerwolde" door H.Gras (Groningen, 1991) delen mee op blz. 16 : "De Addinga's verloren hun behuysinge ende saete, hoogstwaarschijnlijk in Reiderland, door inondatie des Dollarts". (Vergelijk Fruin). Ook W.J.Formsma e.a. in "De Ommelander Borgen en Steenhuizen" (Assen, 1973) spreken het vermoeden uit op blz. 18, dat de Addinga's van Westerwolde vermoedelijk uit Reiderland afkomstig waren.

H.Feenstra schrijft in zijn "Adel in de Ommelanden" (1988) op blz. 184, noot 169, : "Oorspronkelijk waren de Addinga's uit het verdronken deel van Reiderland afkomstig".

Een wat andere mening had dr. H.J.Keuning in "De Groninger Veenkoloniën" (1933), blz. 29 : "in de 14e eeuw wist het Oostfrieze geslacht van de Addinga's, dat in Reiderland grote bezittingen had, hier zijn gezag te vestigen".

We zien dat in deze literatuur de datering van de vestiging in Wedde onbepaald blijft.

b. De afkomst.

In een briefwisseling met dr. Ramm adviseerde deze om te raadplegen :

- het artikel van Heike Heikes : "Die Ukena" in het "Jahrbuch der.Gesellschaft fur bildende Kunst und Vaterlandische Altertumen zu Emden", Band 34, 1954, en

- Hajo van Lengen, "Geschichte des Emsingerlandes vom fruhen 13 bis spatzen 15 Jahrhundert", 1973.

Heikes geeft een genealogisch schema van de familie Addinga dat begint met een "Hajo Eggericks von Wedde und Westerwolde, lebte um 1350".

Deze Hajo zou de vader zijn van Egge I, die volgens Heikes gehuwd was met Fossa Kenisna tom Brok.

Hier is een verschil met het schema op blz. 17 van H.Gras, "Bronnen voor de geschiedenis van Westerwolde", dat ontleend is aan E.van Dijk, "Hoofdelingen, leenmannen en drosten in Westerwolde", een der hoofdstukken in J.G.N.Renaud en E.van Dijk : "Het Huis te Wedde" (1971).

Dit laatste schema gaat uit van een hypothetische Adde Addinga, circa 1350, en laat Egge I gehuwd zijn met N.N.Ripperda. Ook mr. L.J.Noordhoff in "Archieven van leden van de familie Lewe" (Groningen, 1979) vermeldt als echtgenoten van Egge I : N.N. Ripperda.

Dr. Hajo van Lengen noemt als echtgenote van Egge I : Fossa Kenisna/Keentsna.

Kenisna zou de eigenlijke naam geweest zijn van de familie die later tom Brok genoemd werd. Dit was een familie uit het Norderland, waar circa 1309/10 een Keno Kenisna bekend is. Het Ostfriesisches Urkundenbuch (OVB) vermeldt 1379, nrs. 1696 en 143 : "Ocko Kenisna, miles et dominus terre Brockmannie et Averice" (Ocko Kenisna, ridder en heer in Brokmerland en Auricherland).

In Renuad-van Dijk, "Het Huis te Wedde", blz. 52, wordt gesteld dat vaststaat dat Fossa een der beide grootmoeders was van Egge II Addinga. Toen deze in 1453 afstand deed van zijn aanspraken op de erfenis der tom Brooks, gaf hij aan dat hij rechten kon laten gelden als afstammeling van "Fossa Keentsna, ridder Ocken broder dochter, myner oldemoder".

Die broer van ridder Ocko tom Brok was Imel tom Brok, gestorven in 1372, gehuwd met Heba van Hinte.

Van Lengen tekent aan dat de aanspraken van Egge (II) op de tom Brok erfenis niets van doen heeft met zijn Abdena afstamming. Maar, als nu Fossa Kenisna tom Brok werkelijk de vrouw van Egge I was, blijft het vreemd, dat in 1391 geen van de drie minderjarige zonen van Egge de voornaam Imel of Keno droeg.

De vroegste vermelding van Egge (I) Addinga is in een overeenkomst tussen enige Reiderlander en Oldambster hoofdelingen over de grensscheiding, waterlopen enz. tussen deze landschappen en in deze landschappen. Deze acte is opgenomen in OVB I, no. 270 en in OGD, no. 814. Het is een notariële acte van 1391, waarin een vermoedelijk eerder gesloten overeenkomst wordt gerelateerd. In de ondertekeningen : "Egge Addinga in Westerwolde, in terra Redensi capitalis".

Kort na het opstellen van deze acte zal Egge vermoord zijn. Immers, OGD bevat als no. 820 een acte dd.4-6-1391. De ingezetenen van Westerwolde sluiten daarin een overeenkomst met de kinderen van Egge Addinga en met enige andere hoofdelingen : Umke Rypperdes, proveste ende hovedinck in Fyrmesen(Farmsum), Wyarde Memminge, Memmen zine zone en Tiabbeken Jelderkes.

De Westerwolders sluiten die overeenkomst met "Adden, Hayen en Bolen, broderen, zelgen Eggen kinderen, unde myt den verware des huses te Wedde van erer wegene".

De drie zonen van Egge zullen toen nog minderjarig geweest zijn : er is sprake van een "verware des huses to Wedde". En in de acte van 12-3-1392 (OGD no. 829) is Umke Rypperdes genoemd als vormund over Haye en Bole. Adde wordt hier al niet meer genoemd.

In de voornoemde acte van 1392 verklaart Hendrik, bisschop van Munster dat Wyard Memmings, diens zoon Memme en Tiabbeken Jelderkes hun rechten op Wedde en Westerwolde hebben verkocht en overgedragen aan Haye en Bole, zonen van Egge.

Die rechten zijn : het "slotte te Wedde, myt den erven, lande en renten up den gantzen lande van Westerwolde, dat sy an saecken te scheydene, mysdaden te straffene, huren en renten to borene enz."

Hoe kwamen de verkopers aan die overgedragen rechten ? Waren zij erfgenamen van de vermoorde Egge Addinga ? We moeten er op terugkomen.

EGGE Addinga bezat rechten want in de reeds genoemde acte van 4-6-1391 (OGD no. 820) geeft "het mene lant van Westerwolde aan Memmen, Wiardes zone, Adden Addinga unde sinen broderen alle de broke de wy zelgen Egghen gegeven hebt".

Adde zal de oudste zoon geweest zijn, leefde dus nog 4-6-1391, maar ontbreekt reeds op 12-3-1392 (OGD no. 829).

Ook in een acte van 8-9-1400 (OGD no. 1080) treden alleen de gebroeders Hayge en Bole op, met "ere voormunder van erer wegene". Ze zullen toen dus nog steeds minderjarig geweest zijn.

Van Umke Rypperdes, Wyard Memmingh en zijn zoon Memme weten we verder niet veel.

De Memming kunnen in de omgeving van Bunde gewoond hebben : OVB I, no. 791 vermeldt en jonge Wiart Memminge, hoofdeling te Bunde. Hij is op 20-6-1463 vertegenwoordiger aan Oostfrieze zijde bij de sluiting van een grensverdrag tussen Diele en Brual.

Tyabbe Yeldriks treedt in een acte van 18-7-1395 (OGD no. 897) op als bestuurder ("verware") des landes van Westerwolde". Hij wordt in dit stuk genoemd "hoofdting in den Ham. Was dit in de omgeving van Bellingwolde?(Upham en Utham?).

Nog in een stuk van 28-9-1405 (OGD no. 1220) is hij "verware to Westerwolde". Dit stuk draagt een rond zegel dat een toren met zadeldak toont. Het rondschrift luidt : "S. Tiabeconis Iedskama".

Van dezelfde datum zijn de acten OGD no's 1219 en 1221, waarin hij voorkomt met de naam Tyabbeke van Westerwolde.

Een probleem is het vinden van een verklaring voor het optreden van Umke Rypperdes/Ripperda als voormund over Haye en Bole, de zonen van Egge (1).

Evenzo voor het feit dat Wyard Memming, zijn zoon Memme en Tyabbeke Jelderkes rechten hadden op Wedde en Westerwolde. Tenslotte hoe Tyabbeke kon optreden als "verware" va Westerwolde, waarbij hij zelfs "van Westerwolde" genoemd wordt. Omdat Egge I drie zonen had die bij zijn overlijden nog minderjarig waren, lijkt het niet waarschijnlijk dat de genoemden rechten ontleenden aan huwelijken met dochters van Egge I. Meer voor de hand lijkt te liggen dat zij zwagers waren van Egge en mogelijk rechten konden ontleenen aan huwelijkscontracten? In dat geval was Umke Rypperdes oom van de zonen van Egge, wat zijn optreden als voormund verklaart.

Een eerste teken van zelfstandig optreden van Haye (I) vinden we in OVB no. 1754, een acte van 8-9-1411. Hier treedt hij, samen met Hajo Ripperda van Farmsum, op als arbiter in een conflict tussen Focko Ukena en de kinderen van Eggerik Ewens, van Jemgum.

In een acte van 9-5-1413 (OVB no. 235), waarin hij samen met Hysseke, "proest en hoveding to Eemde"(Emden) voorkomt, wordt hij genoemd "hoveding to Westerwolde".

Haye raakte gewikkeld in de conflicten tussen de Schieringers en de Vetkopers, aan de zijde van laatstgenoemden. Op 19-9-1418 (OVB III no. 746) wordt hij in de Rijksban gedaan door koning Sigismund, samen met Ocko tom Brok, Focko Ukena, Menno van Termunten en Hayo Ripperda van Farmsum.

Wat raadselachtig is een acte d.d. 10-11-1424 (OVB no. 326), die een verdrag inhoudt tussen Ocko tom Broke, "hovetling"

in Aurich en Emden, en Focko Ukens, "hovetling to Hlere"(Leer) en diens zoons Uken, Tzygen en Uden. Ocko tom Brok verklaart daarin dat in het geval dat Focke, zijn zoon en verwanten enige aanspraak zouden hebben op "Haygen to Westerwolde off up dat landt to Westerwolde" en dat zij Hayo "unde de meente van Westerwolde darvan antaleden"(aanspraken), dat Ocko dan Focko c.s. niet zal hinderen.

Er wordt wel verondersteld, dat Focko Ukena in Reiderland en Westerwolde rechten zou hebben uit zijn eerste huwelijk met Theda van Reide.

Zijn we dus niet zeker wie de vrouw was van Egge I, dit is wel het geval met Haye I, zoals blijkt uit het archief van de familie Lewe, inventaris no. 631, regest no. 20.

In dit stuk, gedateert sunte Remygiusdach(1 oktober) 1440, verklaren Hayo Addynghe, hoofdeling te Westerwolde, zijn vrouw Rensed en hun kinderen Eggo, Fossa en Tatte, dat zij verkopen aan Jarweke Stolltens en Swancke eheluiden : "Engelen Dermans erve c.a. in het dorp en de marke Ten Horne". Getuigen hiervan zijn : Coerdt, kerkheer te Wedde, Nanno de richter, Harmen Elsekens, Jarwych Menynghe, Reyner Hartoghe, en anderen.

Haye's echtgenote was Rensed/Reinste/Reinsedis Abdena, dochter van Hiske Abdena, proost van Emden en vermoedelijk van een Allena dochter, van wie de naam niet bekend is.

Tot de goederen van Reinsedis Abdena behoorde o.a. "Hyskinge erve und land" te Visquard, groot 53 grazen. Dit erve, dat zij als bruidschat meegekregen had, verkocht zij op 20-8-1449 (OVb no. 619) aan Enno Edzards, hoofdeling te Morden en Greetsyl. Dit erve had haar vader, Hiske Abdena, vermoedelijk via zijn vrouw uit Allena bezit verkregen. De Abdena's te Emden waren Munsterse proosten en drosten. Ze hadden een eeuw lang, tot 1413, de heerschappij over Emden.

Van de dochters van Hayo Addinga en Reinste, Fossa en Tatte, boven reeds genoemd, kennen we geen verdere gegevens.

Een derde dochter, Margaretha, volgens een oudere Oostfrieese genealoog van den Appelle, de oudste, trouwde met Sibet Attena, van Esens. Zij overleed te Esens 24-10-1472, haar man kort daarna op 8 november. Dat Margaretha niet genoemd is in de verkoopacte van 1-10-1440 (archief Lewe, 631) is misschien te verklaren uit een afboedeling voordien.

De zoon, Egge (II) trouwde voor 12-2-1444 met Blyke toe Fraam, met wie hij een zoon, Hayo II, en een dochter Immula had, die trouwde met Hicke Maurits Kankena.

Egge II, de derde generatie, is de eerste die zich afwendt van de orientatie op Oostfrieese families en iemand uit de Ommelanden trouwt. Hij had aanspraken op de tom Brok erfenis zowel als op Abdena bezit.

Van de eersgenoemde aanspraken deed hij afstand op 22-9-1453 (OVb no. 665) ten gunste van Ulrich Cirksena.

Egge droeg aan Ulrich, die hij zijn "leven neven" noemt, over "alle herlicheit, erve unde rechtigeit" die hij van Fossa Keentsna, "ridder Ocken broder dochter" kon erven (OVb no. 665, ridder Ocko is ocko I tom Brok, de broer is Imel).

Wat het Abdena bezit betreft, zond Egge in 1460 (OBV nrs. 763 en 768) aan Ulrich Cirksena een "entseggel briefff" waarin hij uitdrukkelijk bleef bij zijn aanspraken op Emden.

Dit conflict werd echter nog voor de dood van Ulrich in 1466

bijgelegd. Egge zag af van zijn rechten op Emden tegen een rijke schadeloosstelling uit de Abdena erfenis. OVB no. 836, 18-3-1466 zegt hierover : Egghe thoe Westerwolde hovetlingk staat af aan Ulrich, graven to Norden, Emeden, Greetysyll, Aurike etc. ende here in Oostfriesland dat sloet Emeden mit synen gerechtigheyd enz.". Daarentegen geeft Ulric aan Egge :

- den herd tho Wychusen (bij Emden), 300 gras.
- vier stighe gras landes to Lopsum.
- al zodane erve ende guedere alzo my Egghen van Ewen to Westhuse is angearvet.
- all dat erve dat my is geervet to Twyxlum unde Wyvelsum, omtrent 100 grasen.
- all dat erve dat my Egghen angeervet is in Reyderland van mynen olderen.

Hiermee is het geschil over Emden beëindigd. Deze oorkonde is gezegeld door Egge, met als wapen : een rechts klimmende leeuw.

Als getuigen treden in dit geval o.a. op :

- ridder Onno te Ewesen.
- Gherd van Petkum.
- Snelger to Uphusen hovetling.
- Hayke to Oldersum.
- Coep van Hede en Hinrich van den Kampe, "knapen in Eemsland".

Dat Egge kon erven van Ewe to Westerhusen (bij Hinte) wordt door van Lengen verklaart met het vermoeden dat de Einder Abdena's afstamden van de Ewinga's te Westerhusen. Van Lengen merkt op dat later de hoofdelingen te Emden (Abdena) dezelfde leeuw in hun wapen voerden als de hoofdelingen te Westerhusen.

In 1465 was Ewo, genaamd Houwerda, van Westerhusen, overleden.

Hij wees als zijn erfgenamen aan :

- het (Praemonstratenser) Nienklooster bij Appingedam.
- het klooster Faldern bij Emden.
- de grote kerk te Emden.
- de Houwerda's, hoofdelingen te Termunten, Appingedam, Uphusen en Wolthusen.
- Egge Addinga.
(OVB nrs. 821, 836, 844, 845, Staatsarchiv Aurich
Dep. 28 A 92)

Hierbij merkt van Lengen op dat, in tegenstelling tot de Houwerda's, verwantschap tussen de erflater Ewo Houwerda van Westerhusen en Egge Addinga niet aangetoond is.

De positie van de Addinga's van Westerwolde.

grens tussen het Oldampt en Reiderland. (OVb no. 270, OGD no. 814). Tot de ondertekenaren behoort Eggo Addinga "in Westerwolde", maar gerangschikt bij de hoofdelingen van Reiderland. Op 12-3-1392 (archieff lewe, inv. no. 603, regist 4) wordt wijlen Eggho Addinga "hovetschoppe" te Westerwolde genoemd. Feenstra, "Adel", blz. 43, ziet hierin een samentrekking van de woorden "hovetling" en "heerschop". In hetzelfde werk, blz. 45, zegt Feenstra : Een eeuw eerder (dan 1535) komen de Addinga's al als hoofdelingen in Westerwolde voor, zeker omdat zij uit Reiderland stamden".

De kroniek van Abel Eppens (16e eeuw) voegt hier aan toe : "die gemeente noemde langes (allang) de Addinga's, Ewsums, Ripperda's enz. niet hoofdeling, maar "jonker". Zij behoorden tot "de oldsten".

Deze titel "jonker" was in Oostfriesland in de 15e eeuw in zwang gekomen (Feenstra, "Adel", blz. 45): "Men treft deze dan nog maar sporadisch aan in Groningerland, zoals bij de Addinga's en Ewsums".

Voorbeelden : 1466- Jonker Egge, in Lewe, I 611, regist 34. 2-6-1466- Joncker Egge, hovetlinck te Westerwolde, in archief Klooster ter Apel, regist 14.

Feenstra schrijft dit toe aan de Oostfriesse relaties van de Addinga's. Allen dezen (de Addinga's), de Ewsums, Manninga's en Ripperda's werden rond 1500 beschouwd als hoofdelinge van bijzondere rang, als "adel". Zij waren de enigen die als "erentfest" aangeduid werden.

Het Addinga wapen.

Het Addinga wapen wordt in het boek van Pathuis, Groninger Gedenkwaardigheden, in de bijlagen op blz. 913, nr als volgt beschreven :

"In blauw een geharnaste galopperende man te paard, zwaaiend met een zwaard boven de gepluimde helm, alles in goud".
Helmteken : "een uitkomende draak met opgeheven vlucht".

Dit wapen komt voor op het grafmonument van Haye Addingh, overleden 30 maart 1492.

Als kwartierwapens komen voor :

- I - een leeuw : Egge, vader van Haye.
- II - een dwarsbalk : Blyke toe Fraam.
- III- een adelaar : Reinste Abdena.
- IV - doorsneden : A- een uitkomende leeuw.
B- drie vijfpuntige sterren.
Hiervan geeft Pathuis geen verklaring.

Het valt op, dat het Addinga wapen, zoals gevoerd door Haye, lijkt op dat van de geslachten tho Nansum en Ripperda, die vermoedelijk uit een stam voortkomen.

Overigens komt, volgens mededeling van mevr. Ramm te Aurich, dit wapen in Oostfriesland ook meermalen voor.

BIJBEL VAN DE J. EN A. TER BORG STICHTING.

door G. Luth te Heiloo

Jurrien en Aike ter Borg hebben hun nalatenschap ondergebracht

in de J. EN A. TER BORG STICHTING.

Op het gemeentehuis van Vlagtwedde, te Sellingen ligt in een vitrine een bijbel van Geert Aikes Hesse uit het jaar 1758, deze bijbel is nu in eigendom bij de J. en A. ter Borgstichting.

Deze bijbel bevat enkele data met een vouwblad. Hieronder volgen deze gegevens met aanvullende informatie:

1. Gegevens, genoteerd door Geert Aikes Hesse.
2. Een stukje genealogie waaruit blijkt hoe deze bijbel terecht kon komen bij de gebroeders Ter Borg.
3. Kwartierstaat waaruit de verwantschap blijkt tussen Geert Aikes Hesse en de gebroeders Ter Borg.
4. Het versierde vouwblad van Alke Luikens.
5. Verdere informatie over Alke Luikens.

1. GEGEVENS opgeschreven door GEERT AIKES HESSE (1753-1811)

Op de eerste bladzijde van de bijbel staat het volgende:
(De spelling is hier en daar iets vereenvoudigd.)

Anno 1710, den 22 Martius is **Grietje Hensums** geboren.

Anno 1756, 25 November op Donderdag 's morgens om 6 uur is mijn waarde grootvader **Hensum Egges**, in den Heere ontslapen en verwacht een vrolijke opstanding door Jezum Christum onze Heere, Amen.

Anno 1753, op 5 Martius des avons tusgen Neegen en Tien uren ben ik **Geert Aickes Hesse** geboren op een Maandag in 't jaar na de geboorte onzes Heeren, Jesu Christi.

Anno 1776, den 17 Julius op Woensdag om half Twaalfen is mijn zeer geliefde moeder Grietie **Hensems** in den Heere ontslapen en op Dinsdag daarna ter Aarden besteedt, verwagende ten jongsten dage een zalige opstandinge door Jezum Christum onzen Lieve Heere, Amen.

2. Op de volgende pagina volgt een stukje **GENEALOGIE**, waaruit blijkt hoe de voornoemde bijbel terecht kon komen bij de gebroeders Ter Borg.

Voor meer gegevens over de familie Hesse zie: Westerwolde, jaargang 12, nummer 2, blz 31: "De Westerwoldse familie Hesse door E.G. Schrage.

FRAGMENTGENEALOGIE

aanvangend met HENSUM EGGES

I **Hensum Egges**, zoon van Egge Pieters en Grietien Elzes Bruggers, geboren ±1678 te Vriescheloo, overleden 25.11.1756 aldaar. Hij is getrouwd ±1710 (1) met **Geertje Hindriks**, geboren ±1685 te Bellingwolde.

Geertje Hindriks (Hinders) zal uit Bellingwolde stammen. Acten 3 maart en 6 juni 1725 voor de richter Jan Hindrik van der Laan. In deze acten wordt **gesproken** over het moederlijk erfdeel van Grietien Hensums Egges te Bellingwolde.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Grietien Hensums Egges**, geboren 22.3.1710 te Vriescheloo, volgt onder II.

Hij is getrouwd 15.3.1722 te Bellingwolde (2) met **Lamme Berents** geboren ±1695 te Bellingwolde.

Uit dit huwelijk:

- 2 **Geertje Hensums Egges**, geboren ±1723 te Bellingwolde. Zij is getrouwd 16.4.1747 te Bellingwolde met **Hindrik Jurkes**, geboren ±1720 te Bellingwolde.
- 3 **Renske Hensums Egges**, gedoopt 21.4.1724 te Bellingwolde. Zij was gehuwd met **Stoffer (Lubberts) Doedens**, gedoopt 27.1.1715 te Bellingwolde.
- 4 **Egge Hensums Egges**, gedoopt 24.7.1729 te Bellingwolde. Hij is getrouwd 1.7.1760 te Bellingwolde met **Elsien Paulus' Hartog**, gedoopt 3.1.1740 te Bellingwolde.

II **Grietien Hensums Egges**, dochter van Hensum Egges (I) en Geert^e Hindriks, geboren op 22.3.1710 te Vriescheloo, overleden op 17.7.1776 te Vlagtwedde. Zij is getrouwd in april 1737 te Vlagtwedde, huwelijkscontract opgemaakt op 29 maart 1737 met **Aijcke Jacobs Hesse**, zoon van Jacob Hesse en Geesien Aijckes, gedoopt op 9.10.1707 te Vlagtwedde.

Aicke Jacobs Hesse was erfgezetten te Vlagtwedde, in 1748 volmacht van Vlagtwedde en in 1771 assessor van het Crimineel Gericht, zie WW 1992, pag.34.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Jacob Aikes Hesse**, gedoopt 20.4.1738 te Vlagtwedde.
- 2 **Jacob Aikes Hesse**, gedoopt 3.5.1739 te Vlagtwedde.
- 3 **Jacob Aikes Hesse**, gedoopt 8.5.1740 te Vlagtwedde.

- 4 **Hensum Aikes Hesse**, geboren op 23.11.1742 te Vlagtwedde, gedoopt op 25.11.1742 te Vlagtwedde, overleden 27.12.1818 te Vlagtwedde. Hij is getrouwd op 1.6.1766 te Vlagtwedde (1) met **Haijke Harms Brons**, dochter van Harm Brons en Anna Jacobs Hesse, geboren omstreeks 1743 te Nieuw Scheemda. Hij is getrouwd 17.10.1776 te Vlagtwedde (2) met **Engelina Alberts Boneschans**, dochter van Albert Pieters Boneschans en Engeltien Jacobs Hesse, geboren te Bourtange en gedoopt op 21.6.1739 te Bourtange, overleden 27.10.1811 te Vlagtwedde.
- 5 **Geertien Aikes Hesse**, gedoopt 7.2.1745 te Vlagtwedde.
- 6 **Wilke Aikes Hesse**, gedoopt 13.3.1746 te Vlagtwedde.
- 7 **Hindrik Aikes Hesse**, gedoopt 2.11.1747 te Vlagtwedde.
- 8 **Wilke Aikes Hesse**, gedoopt 15.12.1748 te Vlagtwedde, overleden 11.6.1817 te Bourtange.
Wilke Aikes Hesse was landbouwer te Sellingen
 Hij is getrouwd 18.11.1781 te Vlagtwedde met **Frerikje Everwijns Nannings**, dochter van Everwijn Klaassens Nannings en Naantke Freriks Hardingh, gedoopt 2.5.1756 te Onstwedde, overleden te Sellingen.
- 9 **Peter Aikes Hesse**, gedoopt 21.2.1751 te Vlagtwedde, overleden voor 24.7.1780 aldaar.
Peter Aikes Hesse overleed voor 24-7-1780, op die data verdelen zijn broers Hensum, Wilke en Geert zijn nalatenschap.
- 10 **Geert Aikes Hesse**, geboren 5.3.1753 te Vlagtwedde, gedoopt 11.3.1753 aldaar, volgt onder III.

III **Geert Aikes Hesse**, zoon van Aijcke Jacobs Hesse en Grietien Hensums Eggens (II), geboren 5.3.1753 te Vlagtwedde, gedoopt 11.3.1753 aldaar.
 Hij is getrouwd op 17.9.1780 te Vlagtwedde met **Dievertien Heeres Hazelhoff**, dochter van Heere Derks Hazelhoff en Geertien Jans Hommes, geboren ±1753 te Ellersinghuizen, gedoopt te Vlagtwedde, overleden 28.10.1811 aldaar.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Grietien Geerts Hesse**, gedoopt 14.8.1785 te Vlagtwedde. Zij is getrouwd 6.6.1805 te Onstwedde met **Derk Hansen Huitzingh**, geboren 22.10.1780 te Onstwedde, overleden 1831 aldaar, zoon van Jans Jans Huitzingli en Jantien Derks Hidding.
- 2 **Aike Geerts Hesse**, geboren 30.1.1795 te Vlagtwedde, gedoopt 1.2.1795 te Sellingen, volgt onder IV.

IV Aike Geerts Hesse, zoon van Geert Aikes Hesse (III) en Dievertien Heeres Hazelhoff, geboren 30.1.1795 te Ellersinghuizen, gedoopt 1.2.1795 te Sellingen, overleden 30.5.1870 te Vlagtwedde.

landbouwer te Ellersinghuizen
Hij is getrouwd op 17.7.1849 te Vlagtwedde met **Albertien Luikens Bruggers**, dochter van Luijken Roelfs Bruggers en Jantje Harris Stratingh, geboren op 22.7.1817 te Sellingen en overleden 15.10.1894 te Ter Borg onder Sellingen.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Geert Aikes Hesse**, geboren 13.5.1850 te Ellersinghuizen, overleden 5.5.1851 aldaar.
- 2 **Jantje Aikes Hesse**, geboren 10.10.1852 te Ellersinghuizen, volgt onder V.
- 3 **Geert Aikes Hesse**, geboren 15.2.1855 te Ellersinghuizen. Hij is getrouwd 8.6.1883 te Vlagtwedde met **Bettje Harms Boelems**.

V Jantje Aikes Hesse, dochter van Aike Geerts Hesse (IV) en Albertien Luikens Bruggers, geboren 10.10.1852 te Ellersinghuizen, overleden 3.2.1939 te Ter Borg, Sellingen. Zij is getrouwd 11.5.1879 te Vlagtwedde met **Jurjen Jurjens ter Borg**, zoon van Jurjen Alberts ter Borg en Frerikje Aikes Hesse, geboren 26.12.1842 te Ter Borg, Sellingen, overleden 27.1.1888 aldaar.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Jurrien Jurjens ter Borg**, geboren 22.11.1879 te Ter Borg, Sellingen, overleden 16.11.1961 aldaar. Ongehuwd.
- 2 **Aike Jurjens ter Borg**, geboren 28.1.1882 te Ter Borg, Sellingen, overleden 9.6.1964 te Sellingen, landbouwer te Sellingen. Hij is getrouwd 19.5.1942 te Vlagtwedde met **Geertje Meijer**, geboren 6.7.1902 op 't Hekke te Onstwedde, dochter van Christoffer Meijer en Zwaantje Wesseling.
- 3 **Freerk Jurjens ter Borg**, geboren 17.7.1884 te Ter Borg, overleden 7.1.1904 aldaar.
Freerk ter Borg overleed aan t.b.c.
- 4 **Albertus Jurjens ter Borg**, geboren 7.11.1886 te Ter Borg, overleden 7.6.1887 aldaar.
- 5 **Albertina Jurriena W. Jurjens ter Borg**, geboren 1.6.1888 te Ter Borg. Zij is getrouwd 7.6.1910 te Vlagtwedde met **Derk Tonko Barlagen**.

Kwartierstaat van JURRIEN TER BORG.

32	34	36	38	40	42	44	46
Jurjen Jans *11-03-1798 Vlagtwedde #1766-1771 Ter Wisch x30-05-1732 Vlagtwedde	Jan Geerts Hoiting *ca 1698 Ter Haar # voor 1767 Ter Haar x ca 1729 Sellingeren	Jacob Jurjens Ter Borg * ca 1706 Ter Borg # ca 1772 Ter Borg x28-09-1736 Vlagtwedde	Jan Wubbes Ter Walslage * ca 1720 Ter Walslage # ca 1770 Ter Walslage x09-07-1745 Onstwedde	Aike Jacobs Hesse *09-10-1707 Vlagtwedde # Vlagtwedde x29-03-1737 Vlagtwedde	Everwijn Classens Nanning *30-11-1710 Onstwedde #01-09-1780 Onstwedde x06-06-1740 Onstwedde	Geert Geerts Polling *10-10-1717 Jipsinghuiz. # ca 1770 Laude x26-03-1741 Vlagtwedde	Luken Roelfs (Bruggers) * ca 1727 Sellingeren # ca 1779 Sellingeren x16-05-1755 Sellingeren
33 Grietje Jans Teyingh *09-03-1703 Wollingh. #21-05-1743 Onstwedde	35 Alke Hilverts Waarsing * ca 1702 Laude # na 1778 Ter Haar	37 Swaantien Boeles Migchels *15-06-1710 Onstwedde # na 1775 Ter Borg	39 Geertruid Jans Vrieze * ca 1725 Roswinkel # ca 1775 Ter Walslage	41 GRIETJE HENSUMS (Egges) *22-03-1710 Bellingw. #17-07-1776 Vlagtwedde	43 Naanke Freriks Harding *..-03-1721 Onstwedde #16-08-1773 Onstwedde	45 Aaltien Jans Meems * ca 1720 Laude # ca 1772 Laude	47 Wupcke Harms Schuringh * ca 1728 Laude # ca 1770 Sellingeren
16 Jan Jurjens (ter Wisch) *05-03-1737 Vlagtwedde # voor 1794 Ter Borg x18-10-1765	17 Hebel Jans Hoiting * ca 1742 Ter Haar #29-05-1811 Ter Borg Ter Borg Sellingeren	18 Jurjen Jacobs Ter Borg *28-08-1740 Ter Borg # voor 1792 Ter Borg x24-07-1774	19 Janna Jans Ter Walslage *22-12-1754 Ter Walslage #19-04-1844 Ter Borg Ter Borg Sellingeren	20 Wilke Aikes Hesse *15-12-1748 Vlagtwedde #11-06-1817 Ter Walslage x18-11-1781	21 Freerkien Everwijns Nannings *02-05-1756 Onstwedde #03-12-1811 Vlagtwedde Vlagtwedde	22 Hilvert Geerts Meems *05-10-1755 Laude #05-08-1794 Laude x22-06-1783	23 Geertruid Lukens (Bruggers) *29-06-1760 Laude #10-02-1847 Laude Sellingeren
8 Albert Jans (Ter Borg) *05-03-1775 Ter Wisch #25-12-1840 Ter Borg Landbouwer Ter Borg x 26-05-1810 Sellingeren	9 Swaantje Jurries Ter Borg *02-02-1777 Ter Borg #24-08-1840 Ter Borg	10 Aike Wilkes Hesse *08-09-1782 Ter Walslage #07-11-1819 Ter Walslage Landbouwer Ter Walslage x 28-08-1802 Vlagtwedde	11 Wupke Hilverts Meems *26-05-1784 Laude #14-06-1844 Ter Walslage	4 Jurjen Alberts Ter Borg * 22-09-1804 Ter Borg # 26-12-1842 Ter Borg Landbouwer, Ter Borg x 03-11-1838, Vlagtwedde	5 Frerikje Aikes Hesse * 18-11-1818 Ter Walslage # 14-06-1844 Ter Borg	2 Jurjen Jurjens ter Borg * 26-12-1842 Ter Borg # 27-01-1888 Ter Borg x 11-05-1879 Vlagtwedde	1 Jurrien ter Borg * 22-11-1879 Ter Borg # 16-11-1961 Ter Borg

Kwartierstaat van JURRIEN TER BORG.

48 Jacob Hesse *ca 1665 # Vlagtwedde	50 HENSUM EGGES * #25-11-1756	52 Derk Folkerts Hazelhoff Blijham #voor 1772	54 Jan Jans Hommes Vlagtwedde # 1746 Vlagtwedde	56 Luiken Roelfs (Bruggers) * ca 1727 Sellingeng # ca 1779 Sellingeng	58 Detmer Jans Meendering * ca 1715 Sellingeng # in 1771 Sellingeng	60 Simon Harms Stratingh * ca 1720 Westorf, Dld #27-01-1791 Onstwedde	62 Wubbe Hilwerts Koijlens *25-01-1728 Vlagtwedde #
x02-01-1689 Vlagtwedde	x	x07-05-1718 Vlagtwedde	x26-07-1722 Vlagtwedde	x16-05-1755 Sellingeng	x10-12-1745 Sellingeng	x02-11-1749 Bunde	x01-05-1750 Onstwedde
49 Grietien Jacobs (Sickesz) * #	51 Geertien Hinders * #	53 Diewertje Heeres * ca 1690 #	55 Janra Jans Keupers * ca 1704 Ter Haar #	57 Wupcke Harms Schuringh * ca 1728 Laude # ca 1770 Sellingeng	59 Naanke Berents Trenningh * ca 1724 Laude # ca 1797 Sellingeng	61 Houke Everts * ca 1725 Bunde, Dld #29-05-1774 Onstwedde	63 Jantje Jans Hiskes * ca 1725 Veenhuizen #
24 Aicke Jacobs Hesse *09-10-1707 Vlagtwedde # Vlagtwedde x29-03-1737	25 GRIETJE HENSUMS (Egges) *22-03-1710 Bellingwol. #17-07-1776 Vlagtwedde Vlagtwedde	26 Heere Derks Hazelhoff *01-10-1725 Vlagtwedde #03-05-1805 Vlagtwedde x ca 1750	27 Geertien Jans Hommes * ca 1725 Vlagtwedde #03-10-1806 Vlagtwedde Vlagtwedde	28 Roelf Luikens Bruggers *01-01-1758 Sellingeng #21-09-1802 Sellingeng x26-06-1783	29 Elisabeth Detmers Meendering *15-06-1760 Sellingeng # 1785 Sellingeng	30 Harm Simons Stratingh *21-07-1754 Onstwedde #11-06-1821 Onstwedde x18-05-1783	31 Albertien Wubbes Hiskes *01-05-1757 Veenhuizen #20-07-1828 Onstwedde Onstwedde
12 GEERT AIKES HESSE *05-03-1753 Vlagtwedde #28-10-1811 Vlagtwedde Landbouwer x 17-09-1780		13 Dievertien Heeres Hazelhoff * ca 1750 Ellersinghuizen #28-10-1811 Vlagtwedde		14 Luiken Roelfs Bruggers *28-05-1785 Sellingeng #06-01-1866 Sellingeng Landbouwer x 08-05-1812		15 Jantien Harms Stratingh *23-02-1786 Onstwedde #03-07-1846 Sellingeng	
	6 Aike Geerts Hesse * 30-01-1795 Vlagtwedde # 30-05-1870 Vlagtwedde Landbouwer te Ellersinghuizen				7 Albertien Luikens Bruggers * 22-07-1817 Sellingeng # 15-10-1894 Ter Borg		
			x 17-07-1849, Vlagtwedde				
3 Jantje Aikes Hesse * 10-10-1852 Ellersinghuizen # 03-02-1939 Ter Borg							

* = geboren/gedoopt, # = overleden, x = gehuwd.

4. Versierd vouwblad van ALKE LUIKENS.

In de bijbel ligt een los vouwblad met. de naam van Alke Luikens, plaatsnaam, datum en daaronder een gebed op rijm. Aan de randen en hier en daar tussen de regels zijn versierde krullen aangebracht.

kant a:

Alke Luikens

HAAR TESTAMENT

WALSLAGE

16 February

IN DEN JARE

1820

Laat geen oog te verre schieten
Want het heil het leed, verdien

kant b:

Alke Luikens

HAAR TESTAMENT

in den jare 1820

WALSLAGE

DEN 16 February

Groot en eeuwig Opperwezen
zeer te vreezen

Straf mij in uw gramschap niet
Toon mij toch dat uw kastijden
In mijn lijden

Uit geen grimmigheid geschiet

5. Verdere informatie over ALKE LUIKENS.

Alke Luikens was de eerste schoonmoeder van één van de overgrootouders en een zuster van twee van de betovergrootouders van de gebroeders Ter Borg.

Alke Luikens Bruggers, gedoopt 30-4-1760 te Sellingen, overleden 20-10-1853 te Ter Walslage, 89 jaar, dochter van Luiken Roelfs Bruggers en Wupke Harms Schuring. Alke en haar zuster Geertruid werden op 6-6-1794 aangenomen. Alke huwde op 19-jarige leeftijd, op 20-4-1783 te Sellingen met **Wubbe Jans ter Walslage**, gedoopt 5-1-1749 te Sellingen, overleden 4-8-1820 te Ter Walslage, 71 jaar, zoon van Jan Wubbes ter Walslage en Geertruid Jans Vrieze. Aangenomen 30-5-1778. Wubbe was bij zijn huwelijk 34 jaar.

Alke en Wubbe hebben slechts één kind laten dopen:

30-3-1788 Wupke ter Walslage.

Wupke ter Walslage huwde op 12-6-1807 te Sellingen met **Aike Wilkes Hesse**, gedoopt 8-9-1782 te Vlagtwedde, overleden 7-11-1819 te Ter Walslage, 37 jaar, zoon van Wilke Aikes Hesse en Freerkien Everwijns Nannings. Hij kwam al op 1-5-1808 met attest naar Sellingen.

Wupke werd aangenomen op 15-4-1808, ze overleed te Ter Walslage op

1-9-1808, oud 20 jaar en 5 maanden.

Wupkes begrafeniscollecte bracht op : F. 11-19-3.

Wupke en Aike hadden een kind, geboren te Ter Walslage:

22-8-1808 Wubbe, Wubbe overleed op 23-4-1809 te Ter Walslage, de collecte bij de begrafenis bracht op F. 6-11-3.

Aike Wilkes Hesse trouwde op 26-5-1810 te Sellingen met een nicht van zijn eerste vrouw, **Wupke Hilwerts Meems**, gedoopt op 16-5-1784 te Sellingen, overleden 16-4-1844 te Ter Borg, dochter van Hilwert Geerts Meems en Geertruid Luikens Bruggers.

Aike Wilkes Hesse woonde vanaf zijn huwelijk met Wupke Wubbes ter Walslage in de boerderij van zijn schoonouders, Wubbe Jans ter Walslage en Alke Luikens.

Aike is daar, ook na zijn tweede huwelijk gebleven.

Aike Wilkes Hesse en Wupke Hilwerts Meems kregen de volgende kinderen in het huis nr. 51.

1.	Ca. 31-12-1810 N.N.	overl. 20-1-1811, 3 weken oud
2.	10-01-1812 Wilke Aikes Hesse	x Janna Alberts ter Borg
(x 18-11-1841 Vlgw.)
3.	24-12-1814 Geertruid Aikes	overl. 28-2-1826 Ter W., 11 jr
4.	26-02-1816 Hilvert	overl. 9-4-1818 Ter W.
5.	18-11-1818 Freerkien	x Jurrien Alb. ter Borg
(x 8-11-1838 Vlgw.)

Alke Luikens heeft bovenstaand gezin van nabij meegemaakt.

Op 10-3-1819 nam Aike Wilkes Hesse het bezit van zijn ex-schoonouders over, maar in november van dat jaar overleed hij.

Alke Luikens verloor dus in 1808 haar dochter, in 1819 haar ex-schoonzoon en in 1820 haar man.

Alke maakte het vouwblad op 16 februari 1820. Waarom op deze datum? Dit was drie maanden na het overlijden van haar ex-schoonzoon en zes maanden voor het overlijden van haar man.

Nadat ook haar man was overleden, bleef Alke achter met Wupke Hilwerts Meems, de dochter van haar zuster en met Jantje Jans ter Walslage, haar doofstomme schoonzuster, die op 13-1-1833 op 87-jarige leeftijd overleed.

Alke Luikens was de laatste mevrouw Ter Walslage.

WESTERWOLDERS EN HUN WONINGBEZIT

HET DORP VLAGTWEDDE

Samenvatting van de inleiding door de heer C.J.Wegman op de ledenvergadering dd. 27 maart 1993 in De Marke te Vlagtwedde.

Vanwege het bijzondere karakter van deze ledenvergadering vond deze plaats in Café-Restaurant De Marke te Vlagtwedde. De presentatie van het boek over het dorp Vlagtwedde door de samenstellers, vader en zoon Wegman, zou namelijk worden opgeluisterd door de aanwezigheid van de heer H.A. Euverink, burgemeester van de gemeente Vlagtwedde.

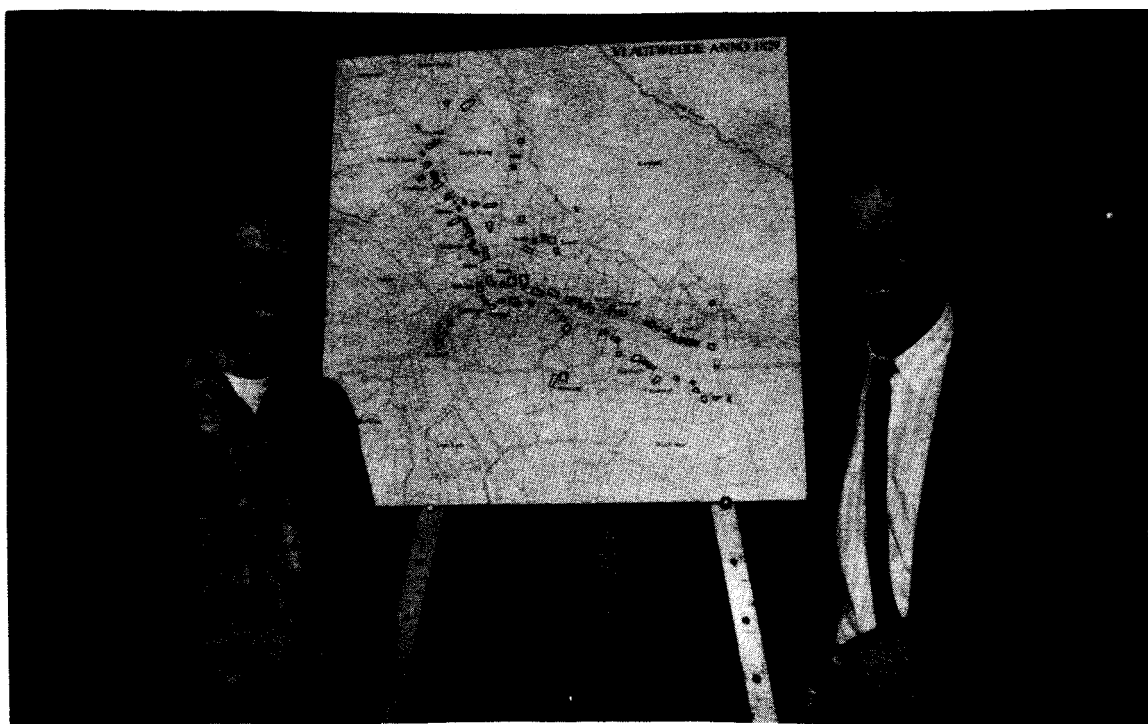
De spreker begint met in herinnering te brengen dat het alweer 1½ jaar geleden is, dat het boek over Sellingen werd gepresenteerd en dat toen werd beloofd dat er ieder jaar een deel in deze serie zou verschijnen. Helaas is wegens ziekte een half jaar vertraging ontstaan.

Ten opzichte van het boek over het kerspel Sellingen zijn er wat veranderingen, namelijk:

1e de geboorten zijn nu weergegeven tot en met het jaar 1829, hetgeen de titel al aanduidt. Van deze kinderen natuurlijk ook weer de huwelijks- of overlijdensdata. (Sellingen tot en met 1811).

2e van de in 1829 bestaande woningen is uitgezocht wanneer zij zijn afgebroken, in verband met de mogelijkheid uit te zoeken of er van die oude boerderijen nog foto's kunnen zijn;

3e er is een veel uitgebreider persoonsregister gemaakt, waarin alle manlijke eigenaren ook met de voornaam zijn aangeduid.

Het dorp Vlagtwedde is, zoals wordt getoond op een situatie van 1829, niet een typisch brinkdorp, hoewel het 3 plaatsen heeft die wel met brink worden aangeduid. De oudste vermelding van een brink dateert uit 1632 als daar een vechtpartij plaatsvindt. Helaas is de juiste plaats niet meer vast te stellen. Het is dus geen echt brinkdorp maar een zgn. wegdoorp, waarbij de boerderijen zijn gelegen langs een rechte of kromme weg, in ons geval de destijds belangrijke weg van Groningen via Wedde, Vlagtwedde, Bourtange naar Miinsterland.

Aan het eind van de 16e eeuw zijn er in Vlagtwedde ongeveer 43 woningen, waarin 18 eigenerfden en 25 keuters/handwerkslieden. In 1623, wanneer door de pest een groot deel van de inwoners overlijdt, verdwijnen er in het kerspel Vlagtwedde 15 woningen. Langzzaam groeit dit aantal naar de 83 woningen die in dit boek worden behandeld.

Gelet op het aantal waardelen bij de markeverdeling in 1876 (103x) moeten er oorspronkelijk in de marke Vlagtwedde 26 eigenerfden zijn geweest. Volgens de hoendergeldlijsten waren er 18 eigenerfden in Vlagtwedde en 2 in het Vlagtwedder Veldhuis, dus 20. De pastorie werd meestal ook een vol erve beschouwd, zodat er 5 volle erven zijn verdwenen vóór 1568. De marke Vlagtwedde bestond in 1876 uit 1510 ha, zodat een mollenwaar ongeveer 15 ha vertegenwoordigde.

Rechten en plichten van de eigenerfden werden beschreven in de boerwilkeuren, waarvan er verschillende worden beschreven. In het archief van de familie Harding uit Ter Borg bevond zich de oudste wilkeur n.l. de nog niet eerder gepubliceerde versie uit 1636. Een vol boerenerve in Vlagtwedde bezat 4 mollenwaren, die recht gaven op het weiden van 12 koeien, 16 guste beesten, 4 werkpaarden, 1 enter paard, 12 zwijnen, 3 ganzen en een gandt.

Voor het lokaliseren van de boerderijen waren van belang de belastingregisters, vooral die, waarbij de schatbeurder kennelijk langs de woningen is gegaan. Dit is het geval bij de hoenderbelasting en ook bij kerkelijke belastingen, waarbij verschillende malen een andere route werd gekozen. Er is slechts één lijst bekend waarbij de schatbeurder de belastingplichtigen bij zich liet komen en dat is die van 1727 ten behoeve van de kerk.

Vervolgens gaat de schrijver in op het vernoemen van de kinderen, waarbij hij als voorbeeld een tweetal kinderrijke families heeft genomen en waaruit blijkt dat bij het vernoemen soms werd teruggegaan tot in de 4e generatie. Ook de betekenis van de namen wordt behandeld.

De oudste Vlagtwedder familienamen worden genoemd in het bekende klaagschrift uit 1475, n.l. Ellersinck, Banninck en Essinck. In een akte uit 1504 worden nog genoemd: Johan Claesen, Simon tho Vlachtwedde (Sijms), Koninck, Fresinck, Broder Wolmerinck (Broers), Wilts, Wensinck, Essinck en Banninck. Pas in 1568 krijgen we een volledig beeld van de familienamen in Vlagtwedde. We zien dan dat, met uitzondering van Veldhuis, de oorspronkelijke eigenerfde familienamen in Vlagtwedde niet meer voorkomen. Ook wordt ingegaan op de typisch Vlagtwedder familienamen van niet eigenerfde families, zoals Heeres, Oosterveld, Sanders, Tammes en van der Vlag, alsmede familienamen die, komende van elders, zich vanuit Vlagtwedde hebben verspreid, zoals: Hesse, Hommes (Salzbergen), Katuin (Oberlangen), Kok (Jemgum), Kraai (Wessinghuizen), Laarman (Randen), Lutter (Denekamp), Pranger, Raatjes (Belling-wolde), Schober (Eschenau), Veenhuis (Veenhuizen).

Aandacht wordt besteed aan Vlagtwedde als gerichtsplaats, de richters die er hebben geresideerd alsmede de advocaten die er werkzaam waren.

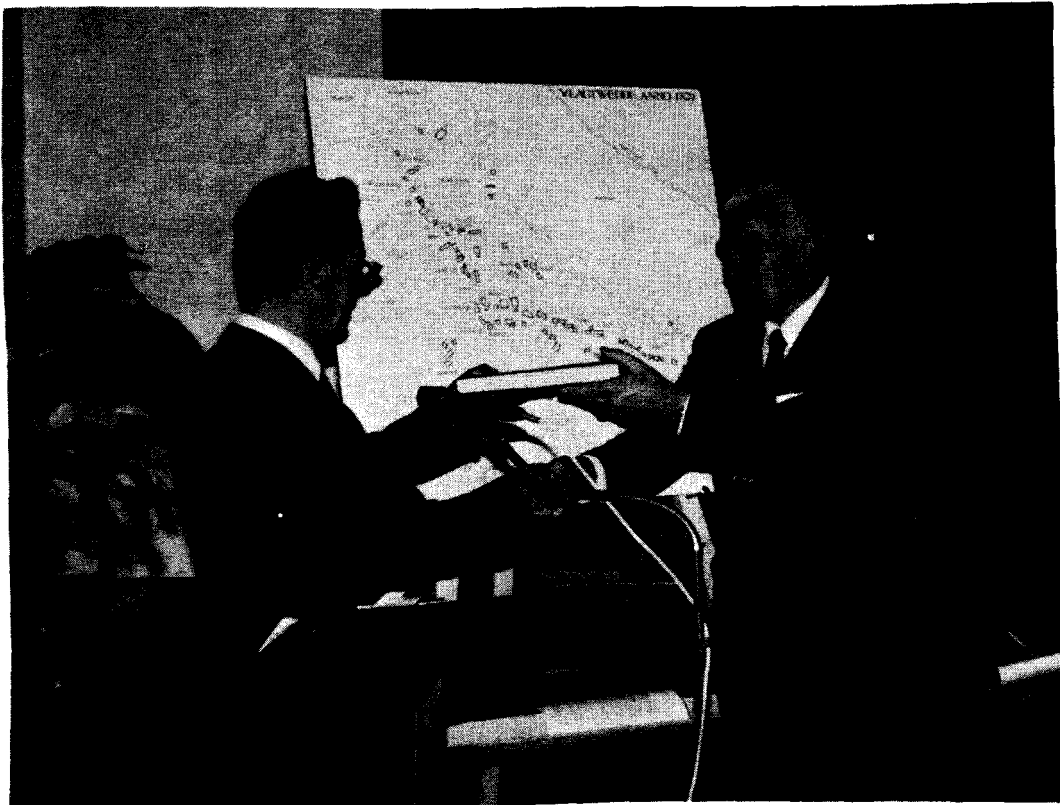
Hoofddoel van dit boek is geweest om uit te zoeken wie de opeenvolgende eigenaren van de woningen zijn geweest en hoe hun gezinssamenstelling was. Van de bewoners hebben de schrijvers de belangrijkste gegevens vermeld aan de hand waarvan de conclusies zijn getrokken. Van groot belang waren de huwelijkscontracten, die in Vlagtwedde vanaf 1654 tot 1811 bewaard zijn gebleven. Alleen de bijzondere contracten zijn geheel weergegeven maar van alle huwelijkscontracten zijn de dedingsluiden en de getuigen vermeld. Een wel heel bijzonder huwelijkscontract was dat van de chirurgijn Hans Oosterveld uit 1761. Hij bracht mee in zijn huwelijk met Gebcke Claesen Boelcken behalve 1100 Caroli guldens: 6 hoeden, 4 paruiken, 5 pak kleren, 28 stropdassen, 10 dassen, 15 overhemden, 30 paar dubbelde mouwen, 22 hembden, 4 witte neusdoeken, 2 paar witte handschoenen, 5 hembrokken en één met zilveren knopen, 1 zilveren orologie met zijn zilver toebehoren, 2 paar zilveren gespen, 1 zilveren stropslootje, 3 paar zilveren mouwgjes knopen, eenige zilveren instrumenten, een gouden ring, 10 paar kousen en meer lijfstoeberehoren na advenant waarvan een lijst of opstel is gemaakt, beneffens een winkel met medicinen en deszelfs toebehoren, een bruin kasje met Chirurgicale instrumenten, Catalogus van Chirurgicale en Theologische boeken, een vlugt bijen van plus minus 50 korven met al deszelfs toebehoren, 3 kisten, 1 tafelkasje, 2 fluitdoses, 2 rottings met paerlemoeren knoppen en zilveren

beslag en meer meubelen.

Tot de meest gegoede Vlagtwedder families behoorden die van Abel Geerts x Geeske Everts (in 1631 staan 31 Westerwolder eigenerfden bij hen in het krijt) en van hun zoon Wubbe Abels x Jantien Schuiten (met een onwaarschijnlijk groot aantal kinderen). Van het laatste echtpaar is de omvangrijke boedelscheiding uit 1693 in zijn geheel opgenomen.

Inmiddels had zich ook burgemeester Euverink onder de toehoorders geschaard en, omdat hij nog elders verplichtingen had, werd het betoog van de schrijver even onderbroken.

De heer Wegman bood de heer Euverink het eerste exemplaar aan en verzocht hem bij het benoemen van straten in het volgende Vlagtwedder uitbreidingsplan eens te bladeren in dit boek.

De heer Euverink sprak zijn waardering uit voor het vele werk dat de samenstellers hadden verricht voor de tot standkoming van het prachtige boek. Omdat hij ook privé zeer geïnteresseerd is in de geschiedenis van zijn gemeente, nam hij zich voor om ook de volgende delen in de serie aan te schaffen.

Tenslotte geeft de schrijver een kort overzicht van de bijlagen, waaronder een opgave van de jaren waarin de woningen uit 1829 zijn afgebroken. Daaruit blijkt dat de laatste woningen zijn gesloopt in 1938 (Andries Kuper, huisno. 60), de boerderij Roelfs in 1941 (gebr. Timmer, huisno. 81), het Warnckes in 1941 (huisno. 31) en als laatste het Erve Alveringh in 1969 (boerderij Kraai, huisno. 34). Dat wil zeggen dat alle andere woningen die er nu nog zijn of er in de laatste 50 jaar zijn afgebroken, allen zijn gebouwd na 1847.

In de bijlagen is ook opgenomen de volkstelling van 1840, zodat we een beeld krijgen van de gehele bevolking in dat jaar.

De spreker besluit zijn betoog met de verwachting dat, ondanks de opgelopen achterstand, het boek over de gehuchten naar verwachting in december van dit jaar zal kunnen verschijnen.

Na de pauze wordt er gelegenheid gegeven tot het stellen van vragen die door de heer Wegman junior werden beantwoord.

E N I G E O P M E R K I N G E N

betreffende deel 2, "De Bevolking" van de "Geschiedenis van Westerwolde".

E.G.Schrage

Na de verschijning van deel 2 "De Bevolking" van de "Geschiedenis van Westerwolde" heeft de redactie een aantal reacties op deze tekst verzameld en voorgelegd aan de auteur, drs. van Oirschot. Dit is gebeurd om hem gelegenheid te geven tot toelichting en weerwoord voor opneming van de reacties in ons tijdschrift.

U vindt hier nu de samenvatting zoals die aan van Oorschot gezonden, met zijn antwoord daar op.

Een belangrijk onderdeel is de beschrijving van de loop van de bevolking: aangroei en vermindering.

Hierop waren o.a. van invloed de ontginningen en de mechanisatie in de landbouw. Deze factoren worden in dit deel aangegeven, maar niet uitgewerkt. Dit zal in een volgend deel "De middelen van bestaan" moeten gebeuren.

Hier toont zich een nadeel van de nu gevolgde werkwijze: splitsing naar onderwerpen en spreiding van de verschijning van de delen in de tijd. Het lijkt gewenst, dat in dit tweede deel, al verwijzingen naar latere delen konden opgenomen worden, wat door het gevolgde systeem niet mogelijk is.

Op blz. 29 is geschreven "Een snelle groeier blijkt ook nu weer de gemeente Vlagtwedde. Tussen 1900 en 1920 verdubbelde haar bevolking (---). Dat deze gemeente zo snel groeide lag dan ook aan de ontginningsactiviteit daar".

Ontginningen onder Vlagtwedde voor 1920? Dit moet uitgewerkt worden!

Een tegengesteld effect op de bevolkingssterkte ging uit van de mechanisatie in de landbouw. Op dezelfde blz. 29 staat: "Na 1920 veranderde de situatie. In Bellingwolde, Onstwedde en Wedde vertrokken plotseling veel meer mensen dan zich er vestigden. Vijf jaar later gebeurde hetzelfde in de gemeente Vlagtwedde (---). De oorzaak hiervan lag in ontwikkelingen in de landbouw". Gedoeld wordt hier op de mechanisatie, tengevolge waarvan zich in 1871 in de gemeente Bellingwolde al een vertrekoverschot zou hebben voorgedaan. Maar: "De mechanisatie zette zich pas echt in de jaren twintig door, nu in alle gemeenten".

Op blz. 62, in een uiteenzetting, voornamelijk over Bellingwolde, wordt gezegd: "De tegenstellingen (tussen landarbeider en boeren) groeiden vooral toen de boeren na 1880 hun bedrijven begonnen te mechaniseren". Maar: in 1871 was er al een vertrekoverschot!

Het verloop van het mechanisatieproces moet verduidelijkt worden.

Dan een aantal korte opmerkingen.

Blz. 9: Vriescheloo. Een inscriptie in een voormalige kerkklok suggereert dat de kerk door hét klooster in Dokkum gesticht is, waar Bonifacius preekte (GVA 1901), of was het een preek-

stoel, waarop de inscriptie : "Abbas Doccumanus"?

Blz. 11 : "ook de kleine dorpen en gehuchten vielen daaronder (nl. onder de kerspelen), al zijn ze niet met name genoemd". Maar in 1568 zijn de buurschappen onder "Karspell Vlachtwedde" en Karspel Unsde" wel degelijk genoemd in het Hoendergeldregister. Onderverdelingen van Wedde, Vriescheloo en Sellingen ontbreken daar, maar in 1569 onder Wedde : "de arveden en kotteren in Horne".

Blz. 13 "Afgedankte huurlingen die meevochten in de 30 jarige oorlog trokken rovend door het land". (1623), zijn de benden van Mansfeld bedoeld?

Een herinnering daaraan: Breukenregister Westerw. 7.04.1640 : "Derck ten Velthuis hefft Alke Eelsinge voorweten dat desselfs vader wahre een Mansfelder Koedeeff".

Blz. 43 : Het beslaan van paarden gebeurde gewoonlijk alleen als ze, b.v. voor een rijtuig, soms op een verharde weg kwamen. Overigens geen hoefbeslag.

Blz. 47: "Naast hem(de predikant) de schulde,de wereldlijke bestuurder van't kerspel (en dus voorganger van de burgemeester)". Westerwolde heeft m.i. geen schulden gekend. Pas in de Franse tijd werden de burgerlijke gemeenten ingesteld : maire - schout - burgemeester.

Een vergelijking van de staatsinrichting in Drenthe, resp. Westerwolde is gewenst.

Blz. 47 : "toen de drost in 1475 de benoeming van rechters aan zich trok". "Het kwam tot een handgemeen met de drost die daarbij het leven liet". Bedoeld zal zijn Egge II Addinga, die 21.04.1475 de dood vond. Maar hij kan toch niet "drost" genoemd worden?

Blz. 58 : "Bellingwolde, Blijham noch Vriescheloo hebben ooit willekeuren gekend. Hetzelfde geldt voor Roswinkel".

Wat betreft Roswinkel : Zie dr. J. Heringa, "Drentse Willekeuren", blz. 54 - 59, 1630 - 1798.

"Opstreckende heerden" zijn er ook te Veenhuizen, bij Onstwedde. "De schulde noteerde in 1807 ---"Bedoeld zal zijn het Kohier der vaste goederen, archief kerspel Roswinkel, schoutambt Emmen, no. 9a. Het was de schulde/schout van Emmen, Odoorn en Roswinkel.

Blz. 59 : "Een dorp als Bellingwolde bestond uit twee hervormde kerkelijke gemeenten". Het is de vraag of men dit zo kan stellen : er was maar één kerkgebouw, maar eind 18e eeuw zijn er wel een tijdlang twee predikanten geweest.

Op de blz. 81 en 98 worden genoemd de predikanten Antonides te Bourtange, en van der Werff, te Sellingen. Zij zouden in 1796 resp. 1797 overleden zijn.

Dit nu kan niet bevestigd worden, zoals blijkt uit Duinkerken, "Sinds de Reductie".

Daar zijn vermeld :

Antonides, Theodorus Henricus. Hij stond zeker te Bourtange in mei 1779 en vertrok naar LosdorT, waar hij stond van 27.11.1796 tot zijn overlijden op 21.09.1810. Zijn echtgenote Anna Alletha Toll is wel te Bourtange overleden, en wel op 20.04.1786.

Van der Werf/van der Warf, Jacobus, was predikant te Sellingen, 12.10.1766-7.02.1775, waarna hij vertrok naar Greetsiel.

ander zijn dan de op blz. 81 en 98 genoemde. Hier moet het gaan om : Van der Werf. Luitje, die als predikant te Sellingen vermeld is van 20.08.1786-6.11.1796, vanwaar hij vertrokken is naar Harkstede, waar hij overleed 9.08.1825. Hij zal ongehuwd geweest zijn.

N.B. Jacobus en Luitje waren broers, want zoons van Haijke - x Anna Geertruida ten Oever.

Het gaat in deze twee gevallen dus niet om verkoop na overlijden, maar in verband met verhuizing.

Maar waarom verkochten ze dan een groot aantal meubels? (blz. 81). Hoeveel namen ze dan mee naar hun nieuwe standplaats?

Ze zullen in Bourtange resp. Sellingen wel in de pastorie gewoond hebben. Hoe zullen die gebouwen er in die tijd uitgezien hebben? Waren soms de pastorieën in hun nieuwe standplaats (veel) kleiner?

De pastorieën in Westerwolde zullen in die tijd wel een boerderijachtige bouw- en inrichting gehad hebben, terwijl de dominees ook deels boer waren : ds. van der Warff had enkele runderen en een vet zwijn (blz. 98). In zijn nieuwe standplaats was er misschien geen plaats voor ?

Waarom zal ds. Antonides tenminste 47 boeken verkocht hebben (blz. 98)? Had hij ze niet meer nodig ? Wat voor boeken waren dat dan, zijn er titels vermeld ?

Op blz. 26 lezen we : "De stimulans ging uit van landbouwkundigen in dienst van de Rijksoverheid". Er is dan sprake van de 19e eeuw tot 1862. In de literatuur wordt meestal onderstreept dat de regering pas na ca. 1885 belangstelling ging tonen ! Nadat in 1876 een school, de latere Landbouwhogeschool was gesticht, landbouwonderwijs van enige omvang dateert van na 1900. Dit onderwerp zal in het latere deel over de "Middelen van bestaan" uitgewerkt moeten worden.

Op dezelfde blz. 26 wordt gezegd : "Ook in Westerwolde dateren de meeste verdelingen van na 1840 en meestal van na 1860. Vlagtwedde en Onstwedde waren er betrekkelijk vroeg bij". Ten aanzien van Onstwedde klopt dit wel : 1826. Maar van Vlagtwedde ken ik alleen de deling van 1882. Is er een vroegere geweest?

Blz. 44 "Mollenwaar als maat van rechten. Merkwaardig dat de "mol" ook als lengtemaat voorkomt.

Blz. 58 "Bellingwolde, Blijham noch Vriescheloo hebben ooit willekeur gekend. Vriescheloo is toch wel een overgangssituatie : een streekdorp met opgaande plaatsen (heerden). Had Vriescheloo een marke ? In het protocol van de drost, RA VI a 8, 18.12.1716, komt de volgende passage voor : "Sijnde oock meste selfs d'marcken van die van Wedde, Vriescheloo, en 't Clucht Veele alleen maar door een paal, genaamt de Drostenaal, ofgeswett".

Blz. 43 Een willekeur dd. 27.05.1728 van Smeerling vermeldt als situatie der erven in dat jaar :

Jan Pollingh - 1/4 van 't Lottering.

Geessien Engels, wed. van Jan Heis - 1/4 van Lottering.

Van een huwelijk tussen Jan Polling en Geessien Engels is nog niets gebleken tot dusverre. In de Jipsinghuizer familie Polling hebben we nog steeds geen plaats gevonden voor deze Jan. Wel weten we dat circa 1730 een Jan Heyes Horlings getrouwd is met Geessien Engels. Het is dus mogelijk dat voor

Horlings per abuis Polling gelezen is. Het is wel verwarrend dat reeds in 1728 Geessien Engels als wed. Jan Heis voorkomt. Te meer nog : RA VI e 3, 5.11.1739 meldt : Jan Heyes x Geesien Engels verkopen land in den Ham (Bellingwolde).

Blz. 93. Op deze bladzijde lezen we over de welvarende landbouwer Jan Willems Boer, die in 1797 overleed. Wij kennen deze man niet, zou hij dezelfde persoon als de kleine landbouwer Jan Wilken Buir, die overleed op 11-02-1797 kunnen zijn ?

Blz. 52, midden: Een voorbeeld uit Hoorn onder Wedde van een huwelijksacte uit 1741. Het voorbeeld is de huwelijksacte van Folkert Meeningh en Ettien Hekman.

Blz. 52/53, Hier wordt gesproken van de erfplaats "De Luiringh" te Wessinghuizen en over de erfgenaam "Jarco". Een erfplaats heet volgens onze mening niet "De Luiringh", maar gewoon "Luiringh", In het artikel van van der Woude wordt wel de familie Luiringh genoemd, maar als hij spreekt over Jarco is hij niet meer bezig met Luiringh. Jarco is geen Luiringh, maar een Meeningh.

blz. 133, Spekkedikken, waarvan gesuggereerd wordt dat ze nu niet meer gebakken worden, worden nog wel degelijk gebakken.

Antwoord van dhr. Van Oorschot:

Geachte heer Schrage.

Wat aan de late kant door drukke werkzaamheden, reageer ik graag op Uw aantekeningen en andere opmerkingen van leden van uw vereniging, die ik rechtstreeks of via de heer P. Brood mocht ontvangen.

Allereerst een paar algemene opmerkingen over het boek. Het boek moet een actueel handboek zijn als stimulans voor verdere studie. Bestaande gefragmenteerde literatuur moet met de nieuwste theoretische inzichten beschreven worden, waar zij lacunes vertoont, was oriëntatie op onvoldoende aangeboorde bronnen nodig. Het was dus niet de bedoeling alle primaire bronnen te onderzoeken en zo het huiswerk van genealogen over te doen. Mijn deskundigheid is historische demografie en cultuurgeschiedenis, mijn invalshoek theoretisch. De leden van de Vereniging Westerwolde hebben een genealogische, praktische, deskundigheid. Beide vullen elkaar aan en hoeven elkaar niet te bijten.

De inhoud stelde ik voorts in nauw overleg met de heer P. Brood en zijn redactie samen. We voerden daarover diverse gesprekken en onderhielden een uitgebreide correspondentie. Enkele punten daaruit :

* Centraal staat de **bevolkingsomvang, -samenstelling en spreiding van de bevolking van Westerwolde** in de loop der tijd op grond van schriftelijke bronnen. Omdat geaggregeerd cijfermateriaal vooral vanaf 1800 beschikbaar is ligt op deze latere periode het accent. Daarnaast behandelt het boek de materiële en immateriële cultuur. De vraag naar de herkomst van de Westerwolders en het feit dat "iedereen familie van iedereen" is, behoort niet tot de centrale vraagstelling.

Verwantschapsverbanden komen kort aan de orde bij het gezinsleven (2.2) en in hoofdstuk 5 (p. 140- 143).

*De grenzen van Westerwolde zijn globaal vastgelegd op de oude

5 kerspels van Westerwolde. Daarnaast heb ik behalve de streekdorpen Blijham en Vriescheloo ook de rest van de gemeente Bellingwolde in de beschouwingen betrokken. Het statistisch materiaal laat zich i.h.a. slechts per gemeente bezien. De gemeente Bellingwolde had in tabel 2 inderdaad 1.913 inwoners. Helaas is er bij de drukker een storende zetfout ingeslopen. De tabel in haar bedoelde samenstelling voeg ik in een bijlage bij. Ik raadde de uitgever, het Regio Project, aan dergelijke fouten in een herdruk te herstellen.

Bij de specifieke onderwerpen ga ik eerst maar in op het GWB. U hield zich bezig met de ingewikkelde materie rond de gemiddelde woningbezetting (GWB), een maat voor de gemiddelde huisgrootte. Een paragraaf daarover is in overleg met de redactie vervallen. De foutieve tabel 2 en de sterke vereenvoudiging van de tekst leverde bij u een onduidelijkheid op, die ik bij deze graag toelicht. Volgens de theorie zijn er twee benaderingen voor berekening van het verband tussen het GWB en het aantal personen (absoluut en per huishouden), die geen van beide erg nauwkeurige gegevens opleveren.

1. De GWB lag in de periode 1650-1800 in het algemeen bij 5 personen. Omdat het huizental in Westerwolde in 1807 volgens belastinggegevens 539 bedroeg, moet het aantal inwoners toen rond 2700 personen bedragen hebben. Deze methode is gehanteerd op pagina 11 en is geschikt voor een zeer globale benadering die de bevolkingsomvang in Westerwolde na 1650 schat.

2. Aan het einde van de 18e eeuw, namelijk in 1796, woonden er in Westerwolde zonder Bellingwolde rond 3000 personen. In 1811 waren dat er ruim 3700. Vergeleken met het huizental in dat gebied, opgetekend in 1807, levert dat een gemiddelde huishoudgrootte van rond 7 personen. Deze benadering is betrouwbaarder dan de eerste en schat de gezinsgrootte in, het onderwerp van p. 50 e.v.. Omdat er twee jaartallen in het spel zijn is dit gegeven evenmin exact.

Migratie : ontginningen en mechanisatie

Al sedert 1814 hield men zich in Westerwolde bezig met ontginningen van woeste gronden. Vooral de ondiepe venen ten westen van de kerspeldorpen was daar geschikt voor. De grensstreek was grotendeels voor ontginningen gesloten om militair-strategische redenen. Tabel B geeft aan dat dit in Vlagtwedde het geval was. (Zie ook tabel 8, p. 25) Onstwedde bevatte ook de veenkolonie Stadskanaal, die om de turf geëxploiteerd werd. De ontginningen zijn niet het onderwerp van dit boek. Ik verwijs naar mijn artikel in Noorderbreedte over Landgebruik in Westerwolde, vers van de pers en het komende boek in de Westerwolde-serie van F. Post en mij. Ook de mechanisatie komt daar aan de orde. Ontginningen in Vlagtwedde kwamen na 1900 onder andere voor in Veelerveen en het Hebrecht.

Over de verdeling van de "markegronden" van Vlagtwedde weten we : "De gemeente-gronden of marken van Onstwedde en Vlagtwedde zijn voor eenige jaren verdeeld ; (Van Hall, 1837, p. 126). Binnen de gemeente vond de scheiding van de Veeler marke plaats op 20 oktober 1846. In 1868 waren de ontginningen rondom Vlagtwedde in volle gang, en zelfs in de achttiende eeuw werden er al boekweitlanden in het kerspel Vlagtwedde gepriva-

tiseerd. (zie hierover Joosting, J.G.C- Geschiedkundige atlas van Nederland. De marken van Drenthe, Groningen, Overijssel en Gelderland. s'Gravenhage, 1920. De marken van Wedde en Westervolde, 130, 131).

Genealogie contra cultuurgeschiedenis

Mijn vakgebied is niet dat van de genealogie, maar dat van de demografie en de cultuurgeschiedenis. In de demografie houdt men zich bezig met de bevolkingsaantallen en de verhoudingscijfers. Ik heb de bevolkingsgeschiedenis in hoofdlijnen vanuit een theoretisch kader geschetst. Wie specifieke genealogische feiten zoekt kan in boekwerken als dat van de heren Luth en Wegman terecht.

Wel gebruik ik voor de cultuurgeschiedenis enkele boedelbeschrijvingen, onder meer die van de pastores Antonides en van der Warf. De woninginrichting staat daarbij centraal. De reden van de boedelverkoop heb ik niet nader onderzocht. Primair onderzoek hiernaar zou gezien het doel van de tekst te voeren. De titels van de boeken bleven overigens onvermeld. Waarom de pastores hun inboedel niet meeverhuisden is niet hard te maken. Bij uw suggesties kan ik nog toevoegen, dat de huisraad moeilijk te transporteren is. Bij transport over water kan men een schip volladen. Vervoer over de weg, dat in Sellingen en Bourtange meer voor de hand lag, was omslachtig en zou derhalve wellicht kostbaar zijn geworden, de suggestie van de heer Luth in zijn brief van 6 februari dat in openbare verkopen alleen de minder waardevolle spullen verkocht werden is daarom zo gek niet.

Diens opmerking dat openbare verkopen daarom niet representatief zijn laat ik voor zijn rekening. Het hangt er maar van af welke reden er was de waar te verkopen. Het genoemde vette zwijn was toch zeker niet een van de mindere spullen? De beperktere bruikbaarheid van gegevens van openbare verkopen om meer dan deze reden maakt het gebruik van de bron nog niet tot een "miskleun". Dat iemand zijn inboedel niet meeverhuist is eerlijk gezegd een factor waar ik geen rekening mee hield. Dat is kritiek die steekhoudend is. De kern van het verhaal over de huisraad tast deze gelukkig niet aan.

Dat ik aan bruidegom en erfgenaam Jarco een verkeerde familienaam verbond is betreurenswaardig. Als voorbeeld van een groot gezin is Jarco met zijn gezin een heel aardig voorbeeld uit de bestaande literatuur. De verdienste van Van der Woude is geweest, dat hij dergelijke stukken onder de aandacht van het publiek bracht.

Met deze reactie ben ik niet geheel volledig geweest. Uw naspeuringen naar diverse personen, waaronder J.W.Boer, zijn bijzonder interessant. Ik ben er zeker van, dat deze zaak bij u in goede handen is. De bestuurlijke organisatie in een kerspel en andere zaken die bestuur en rechtspraak betreffen zijn in dit boek slechts kort genoemd. Mijn collega van het desbetreffende deel zal de materie de behandeling geven die haar toekomt.

Fouten in het boek verdienen natuurlijk correctie. Ook de suggestie dat het traditionele gebak de spekkedikken niet meer

bereid zouden worden dient geschrapt te worden, wat mij betreft. Ik verzocht de opdrachtgever en de heer Brood de correcties in de eerstvolgende druk te verwerken. De wijzigingen die daarvoor nodig zijn tasten de verhaallijn niet aan en zijn gemakkelijk aan te brengen. Ik heb de bevolkingsgeschiedenis in hoofdlijnen vanuit een theoretisch kader geschetst en ontving daarop geen kritiek. Daaruit leid ik af, dat ik in mijn opdracht geslaagd ben.

Ik hoop met deze reactie enig licht op mijn werkzaamheden geworpen te hebben.

Met vriendelijke groet

Arnhem, A.C. van Oorschot.

F a m i l i e a r c l i i e f L e w e ,
inv. _ nr. _ 6 0 5

J.S.A.Huizing

Wy borghermester ende raet in Groningen doen kondich allen luden mit dessen openen breve dat wy by gsenre?? ant swoerne meene wer ons ende onse nakomelinge leeflike sint overdragen mitten erbarbaren Eggen to Westerwolde hoeftling ende van des landes weggen omme nutkcl.ic eendracht ende salt heit ons stad ende Westerwoldinges landes, also dat wy mit ' kanderen eendrachtlike hebben anghenomen ende begropen mit gansen crouwen ghelovet ene stede vaste vrontscap mit malkanderen to eweghen daghen to holden op sodane punten ende artikelen. Also hiir- na volghen bescreven ende opdusdane manieren dat wy hebben anghenomen ende ontfangen Eggen huuss in Westerwolde lande ghelegghen tot ons stad openen huse, dat to besetken wanneerss ons ofte onsen nakomelingen ghenoget, op der stad kost ende buten Eggen ende sinre erffgenamen schaden. Ojen de vorschreven stad, Egge vorschreven ende sine erfgenamen sullen den ghemenen koepman inden vorschreven lande vry ende velich laten varen werderen ende beleghen na ons macht. Oer so en sullen onse stad, noch Egge, noch sine erffgenamen, onse ende oeren koepman neet vorbeden noch behinden eneghe gude indes anderen lande to copen ende to den anderen to voeren. Wider so en sullen onse ende Westerwoldinges wandes inwoenres de ene den anderen nicht besetken voer ander lude schulde. Mer breke yemande, de sal bothen ende bethen na wonicheit ende rechte der stede daer dat ghescheed worde. Oer yemande van misdadeghen luden voervluchtich wt Groningen ende Westerwoldinge lande als benamen morden, moedbarneress, kercken brekeress, straten schynnerss

soe rovers, deve ende daer gheliick de ende sullen de stad,
 Egge vorschreven noch sine erffghenamen
 onthouden, mer de salmen richten na rechte ofte daer claghe
 ofte vornolth?? omme wert ghedaen. Der so en sullen de stad
 noch Egge vorschreven
 vorschreven noch sine erffghenamen nene?? beede noch orloch an
 nemen de ene buten des anderen rade daer de ene den anderen to
 to huipe begheerd
 noch nene?? vorkonde, noch nyebonde de ene teghen den anderen
 to maken de teghen de stad, Eggen vorschreven ofte sinen erff
 genamen teghen mochte
 wesen. Item so sal Egge vorschreven ende sine erffghenamen der
 stad to sinen ende vryen wech den ghemenen koepman to varen.
 Item stichte van Munster daer
 Westerwoldinge land daer Egge ende sine erffghenamen oere halpe
 mede sullen to doen. Mar were yemande daer behinder lick ynne
 der wy
 samentlike malkander traweliken helpen, berichten ende to
 keren oek worde jenich wechghels op den ghemenen koepman
 van bute ghe-
 leghed dar sal komen to natkcheit des weghe buten ende bynen
 Westerwolde daer den rade van Groningen inder tiit ende Eggen
 vorschreven ofte
 sinen erffghenamen dar vest ende natkest dancket to wesen. Item
 weer oer yemande de in to komenen tiide Eggen vor schreven
 ofte sinen erffghenamen mit anrechte overvallen wolde in oere
 heerlicheit rechte gude ende
 erve, ende sie oere sake byden to rade to Groningen to rechte
 blyven wolde ende worden
 sie daer en boven overvallen so sullen de stad die bescher men
 ende beschudden na oere macht. Ende des ghelikes weder omme
 ofte yemande
 die stad ende oeren inwoenres overvallen wolde ofte em to
 anwillen were, den sulle wy Egge vorschreven ende myne erffge-
 namen helpen to beheren
 na ons macht, alse ons aen den ander daer to vormaend, mit
 vorworden. Wolde jenighe lande mede in dit vorbond ende
 vrentscap
 wesen de moghe de borgmester ende raet in Groningen ende ik
 Egge vorschreven oft myne erffghenamen samentlike hiir mede in
 nemen mit
 een tussen breeff hiir doer ghetoghen. Welke vorschreven
 artikelen punten, vorbond ende vrentscap wy ... vorgeschreven
 elk den ander loven
 willen comelick ganss heel ende onverbroken, eweliken ende
 erffliken to holden sie daal alle argelist ende nyebonde in
 dessen breve wtghe-
 sproken. Dat orkonde wy mit ons stad seghele. Ghegeven, ghede-
 dinget ende anghenomen inden jaer onss heren dusent veerhon-
 dert
 dreendeveertich op sunte Peterss ende Pauwels avet twier
 apostelen, do Luloff Sickinc, Lubbert Lewe, Folkeer Marissing
 ende Ludeken Everdes
 borgermester weren ons stad.
 (zaterdag 29 juni 1443)

T I J D S C H R I F T E N

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretaresse, mevr. Hiskes-Knigge, te Wildervank. In geen geval worden tijdschriften en boeken uitgeleend.

"QUELLEN UND FORSCHUNGEN", Heft 1, 1993.

Dr. Heinz Ramm,

"NACHRUF AUF HANS RUDOLF MANGER, 1908-1993"

(hanger, overl. 23-1-1993 speelde een belangrijke rol bij de opbouw en de activiteiten van de "Arbeitsgruppe Familienkunde und Heraldik" in de "Ostfriesische Landschaft").

Gerriet Scherz,

"JOHANNES A LASCO UND MENNO SIMONS".

(Tijdgenoten in de 16e eeuw, eerst beiden katholiek priester, à Lasco stammend uit een adellijk Pools geslacht, Menno Simons uit Friesland. Ze voerden in januari 1543 in de gasthuiskerk te Emden een theologisch gesprek, nadat ze tot het protestantisme waren overgegaan.

Gerriet Scherz,

"DIE MENNONIETEN IM ALTEN EMDEN"

(In de 16e eeuw was Emden een wijkplaats voor de doopsgezinden.)

E.von Reeken, "HUGENOTTEN IN EMDEN" VERZEICHNIS DER HUGENOTTEN IN EMDEN, VOR UND NACH 1685.

Karl Eecke, "BARTSCHERER, BARBIERE, CHIRURGEN UND FELTSCHERER IN EMDEN, SEIT DEM ENDE DES 15EN JAHRHUNDERTS".

(Heelku'iigen zonder een academische opleiding, behorend tot één gilde 02, Binrich Westerwoldt, chirurg, 1618 Mr. Frerich Schmaal Barbierer)

E.von Reeken, "HUWELIJKSCONTRACT VAN UBBO EMMIUS EN GRETE VAN BARGHEN".

Else Kannegieter,

"REGISTER VON BIRGERSTANDE UNTER FRANZOZISCHER HERRSCHAFT, 1811

(Canton Oldersum, Commune Rorichum)

"ONS WAARDEEL", 93/2

J.W.G.Okken, "DE MEMORIE VAN SUCCESSIE ALS HISTORISCHE BRON: EEN VOORBEELD UIT 1888".

(Betreft de nalatenschap van Mr. Lucas Oldenhuis Gratama).

W.Nijlunsing, "JAN NIJLUNSING, GEBOREN ALS JAN HENDRIK HUISING".

(Jan H. Ruising kwam van En. Ruising is een naam die vroeger in het oostelijke deel van Drenthe veel voorkwam.)

C.de Graaf en J.Groenwold, "HET NAGESLACHT VAN TONNIS WILLEMS, OVERLEDEN TE BONNERVEEN OP 12-12-1691.(1.)".

(De diverse takken van zijn nageslacht hebben verschillende namen aangenomen: Groenwold, Meijering, Poelman, Reinders, Tonnis, van Veen.)

"GENS NOSTRA", februari 1993.

P.van Markus en H.Merkus,
"STAMREEKS MERKUS".
D.F.C.Kuperus, "JOHANNES CUPERUS". DE AMSTERDAMSE STAMVADER
VAN EEN SCHIPPERSFAMILIE UIT NOORDWOLDE (FR.),
HET RAADSEL VAN ZIJN AFSTAMMING".
G.L.van Eendenburg,
"INWONERS VAN TER HEIJDE (1590-1630)
(vervolg op G.N. 48.)

"GENS NOSTRA", maart 1993.

Mr. J.M. van Gilse,
"FAMILIE VAN GILSE".
(Familie in Noord-Brabant, familienaam reeds vermeld in een acte van 21-9-
1213.).
M.P.Klaassen en mevr.
M.W.Klaassen, "BRIEVEN AAN JAN VERMEULEN".
(Brieven uit de 18e eeuw, gevonden in het gemeentearchief van Texel, waar Jan
Vermeulen woonde).
Drs. P.G.Hoefnagel,
"KWARTIERHERHALING".
(Sommige voorouders komen in de kwartierstaat meermalen voor. Ook wel genoemd:
kwartierverlies.)

"GENS NOSTRA", april / mei 1993.

In mei werd de jaarlijkse Genealogische Dag gehouden te Sneek. In verband daarmee is dit nummer gevuld met verhandelingen over Sneeker en Friese families. Interessant is een bijdrage van Mr. D.P. de Vries, Rijksarchivaris in Friesland, over "Genealogisch onderzoek in Friesland in het jaar 2000". Hij schetst een aantal factoren van technische en maatschappelijke aard met invloed op genealogisch onderzoek. Hij doet een merkwaardige mededeling: " Op dit moment heeft al gauw 90 % van de raadplegingen op de studiezaal (in het R.A. in Friesland dus) door genealogen betrekking op ongeveer 25 % van de collectie. Al ruim voor het jaar 2000 zal deze 25 % volledig beschikbaar zijn als kopie van het origineel, voornamelijk op microfilm en microfiches".

**EMSLÄNDISCHE UND BENTHEIMER FAMILIENFORSCHUNG.
Heft 20, september 1992.**

Dr. Gerd. Steinwascher,
(staatsarchivdirektor in Osnabrück)
B.J.Boerrigter
"OSNABRÜCKER QUELLEN ZUR FAMILIENFORSCHUNG
IM RAUM DER EMSLÄNDISCHEN LANDSCHAFT".
"DIE REKONSTRUKTION DER "ALTESTEN KIRCHENBÜCHER

DER EVANG.REF.KIRCHENGEMEINDE UELSEN(1712-1745)
 E.G.Schrage, "DIE FAMILIE (VON) SCHADE IM EMSLAND, DIE
 BEZIEHUNGEN NACH WESTERWOLDE IN DEN NIEDERLAN-
 DEN HATTE".

Suchfrage 2.1993-- Gevraagd wordt naar de voorouders van Adolphus Molanus, die sinds 7-10-1651 predikant te Sellingen was.

Als mogelijke vaders worden genoemd:

-Lucas Molanus, uit Schttorf, die omstreeks 1600 predikant te Schale was.

-Bernhardus Molanus, uit Steinfeld, hij kwam in 1616 naar Schale en hij overleed op 21-3-1637.

V R A G E N E N A N T W O O R D E N -

Deze rubriek is bestemd voor die leden van onze vereniging, die iet hun onderzoek op genealogisch gebied zijn vastgelopen. Wanneer gebleken is dat de gezochte gegevens niet via de beheerder van ons archief kunnen worden verkregen, kan een vraag opgenomen worden in deze rubriek.

Ook vragen op historisch gebied of anderszins betrekking h e m op Westerwolde kunnen in deze rubriek worden geplaatst.

Beantwoording gaarne via deze rubriek en dus niet rechtstreeks aan de vragensteller.

De nonering geschiedt in volgorde van binnenkomst, voorafgegaan door het desbetreffende jaar.

V R A G E N :

(1993-1)

In R.A.VI.e.l. zijn op 7 mei 1705 door de drost van Wedde twee koopbrieven geregistreerd:

Egge Lotteringh te Smeerlinck verkoopt aan Geert Maarsinck te Ter Maarsch twee mollenwaren over Onstwedde Hammarck, geërfd van zijn vader Harmen Lotteringh voor 400 Car.gld en verder twee ackeren bouwland op de Onstwedder Holte voor 670 Car.gld. In beide gevallen is genoteerd:

"dies sullen dese verkoghte mollen mede vrij sijn van die lasten van het veengeldt van Adriaen Geerts Trip en Boelman ter Haars Camp".

Wat betekent dit ?

Wie was die Adriaen Geerts Trip ? Zijn naam vonden we niet in de inventaris van het familiearchief-Trip in het Rijksarchief in Groningen. Wel een Adriaan Trip, die leefde van 1620 tot circa 1685, maar hij was een zoon van Elias Trip.

Is hier misschien verwarring met Adriaan Geerts Wildervanck ? Van hem is bekend dat hij "Veenen en groene landen" heeft

gekocht van de eigenerfden van Onstwedde: R.A.VI.a.1, 5-6-1657. Deze verkoop door Onstwedde werd betwist door die van Veenhuizen.

En waar lag die "Camp van Boelman ter Haar"?

R.A.VI.a.7. vermeldt uitvoerig op 10 maart 1719 een conflict

tussen doctor en scriba Doedens en Schulte Jans en consorten. Het gaat over "het opstreckende veen boven Jan Roelofs Kramers van de Onstwedders angekogte veen tegens het Grimmemeer westerzijds".

Er is in dit stuk sprake van "de scheijdinge tussen de Pekeler en Hoornster veenen invoegen dat de selve sal worden opgenomen uijt de sloot soo gelegen is tussen Barcklaeger landen en de Winschoter Gare en ander landen, linierecht te Drieboomen veenwaert in".

Wie weet iets te verklaren over:

- het "Grimmemeer",
- de "Barcklaeger landen" (van de familie Barcklage in Blijham ?) Heeft de naam "Barkelazwet of Barkelasloot hiermee te maken ?
- de "Drieboomen".

Antwoorden graag aan de eindredacteur.

E.G.Schrage, lid no. 29.

ANTWOORDEN =

Op vraag 1992-7 van mevr. Poortinga, lid no. 201, kwam het volgende antwoord van dhr. A.v.d.Laan, lid no. 203.

Reint Jans en Geessien Harms woonden van 1747 tot 1756 te Oude Pekela, ze kregen daar de volgende kinderen: Jan in april 1748, Stijntjen op 14 december 1749 en Fokke op 29 maart 1754.

Reint Jans, gedoopt 23 april 1723 te Westerlee/Heiligerlee was een zoon van Jan Reints en Eese Jans, die een huwelijkscontract opmaakten te Westerlee op 3 april 1723. Hij was een kleinzoon van Reint Alberts en Aefke Juirts en van Jan Fockes en Froucke Alberts.

Reint Jans en Geessien Harms lieten acht kinderen dopen:

1. Jan Reints geb. Oude Pekela in april 1747
2. Stijntje Reints geb. Oude Pekela 14 dec. 1749
3. Fokke Reints geb. Oude Pekela 29 maart 1754
overl. voor 1766
4. Eese Reints ged. Westerlee 9 mei 1756
5. Jantje Reints ged. Westerlee 5 nov. 1758
6. Teunis Reints ged. Westerlee 9 maart 1760
7. Pieter Reints (van der Laan)
 ged. Winschoten 3 okt. 1763
8. Fokke Reints (van der Laan)
 ged. Winschoten 28 dec. 1766

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAN DE

VERENIGING

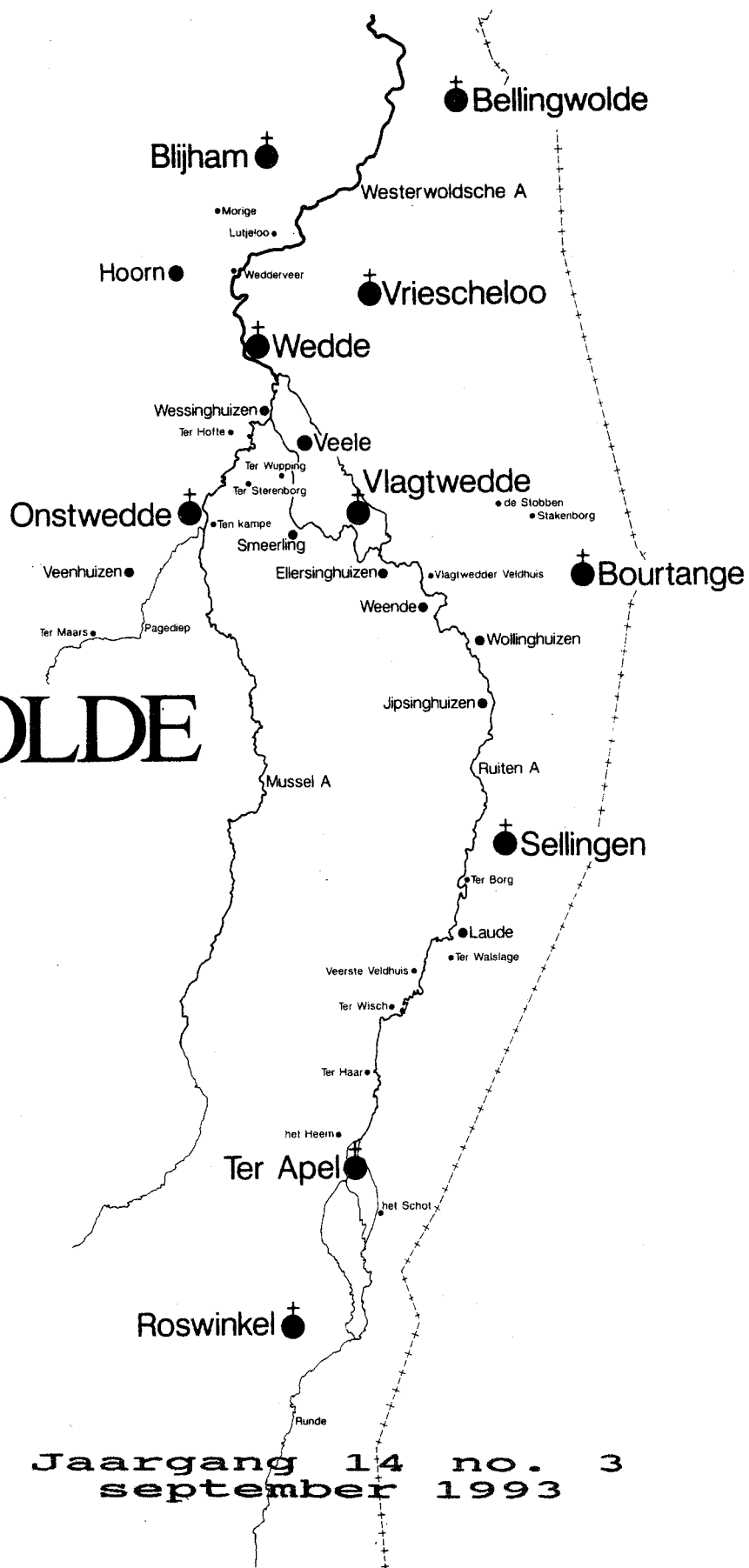
VOOR

GENEALOGIE

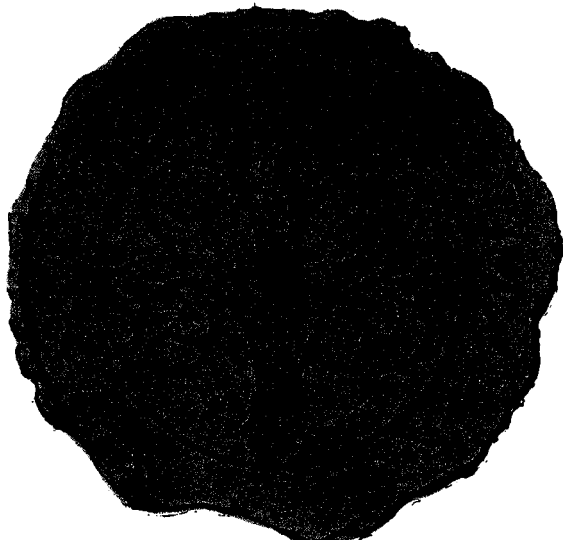
EN

HISTORIE

WESTERWOLDE

Jaargang 14 no. 3
september 1993

WESTERWOLDE

JAARGANG 14 No. 3, SEPTEMBER 1993

REDACTIE:

S.H. ACHTEROP
ds. W. HORLINGS
J.S.A. HUIZING
E.G. SCHRAGE
JAN JOHAN KUIPER, eindredacteur
Dijksterweg 10,
9978 TB Hornhuizen,
tel. 05958-1630/1289.

SECRETARIAAT:

* lidmaatschap Mevr. G.P.I.HISKES-KNIGGE,
* abonnementen M.Hardenbergstraat 3,
* administratie 9643 LD Wildervank.
* archief tel. 05987-13095.

PENNINGMEESTER:

G.KAMIES,
Postkade 51,
9503 AJ Stadskanaal.
tel. 05990-17272.
* postgironummer van de vereniging: 4222401.

BANK:

RABO-bank Stadskanaal
* rek.no. 3586.06.063 t.n.v. Vereniging voor
Genealogie en Historie Westerwolde;
* postgironummer van de bank: 810818.

LIDMAATSCHAP:

* contributie f. 40,- per jaar (inclusief tijdschrift, uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten of toegezonden per post);
* donateurschap f. 35,- per jaar (inclusief tijdschrift, toegezonden per post), alleen voor verenigingen en stichtingen.

I N H O U D :

L.H.de Boer,	MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR.	blz.	66.
Jan Joh. Kuiper,	DE KWARTIEREN VAN HINDRIK HANSEN TIMMER.	blz.	67.
S.H.Achterop,	DE PROMOTIE VAN HENNY GROENENDIJK.	blz.	73.
E.G.Schrage,	GRENSKWESTIES IN EN ROND WESTERWOLDE.	blz.	75.
W.Horlings,	VERSLAG VAN DE INLEIDING DOOR MEVR. I.DATEMA, OP 12 JUNI 1993.	blz.	76.
J.Boltendal,	DE WILLEKEUR VAN DE GEMEENTE BOURTANGE.	blz.	77.
E.G.Schrage,	GRENSKWESTIES IN EN ROND WESTERWOLDE II.	blz.	82.
Jan Joh. Kuiper,	DE KWARTIEREN VAN HILVERT JANS HOITING.	blz.	85.
E.G.Schrage,	UIT HET ORTSIPPENBUCH NOTTERMOOR.	blz.	89.
	TIJDSCHRIFTEN.	blz.	91.

#**

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR.

Omstandigheden bij de Stichting, die voor ons het drukwerk verzorgde, hebben er toe geleid dat dit werk voortaan elders verricht moet worden.

Wij zijn zoekend en we streven naar een goed produkt, dat betaalbaar moet zijn uit de huidige contributie, of daarbij het -tijdschrift samengesteld wordt door middel van gevouwen A3-bladen dan wel door gebundelde A4-bladen (inclusief omslag) moet worden afgewacht.

Het septembernummer is om druktechnische redenen bij de drukker op A4 gedrukt en wijkt in uitvoering dus af van de voorgaande nummers.

De voorzitter,

L.H.de Boer

DE K W A R T I E R E N V A N
HINDRIK HANSEN TIMMER

Jan Johan Kuiper

I

- 1 Hindrik Hansen Timmer, geboren 20.8.1847 te Onstwedde, overleden 19.2.1914 aldaar. (Hij is getrouwd 28.4.1883 te Onstwedde met Albertje Berends Stratingh, dochter van Berend Jans Stratingh en Geertje Hendriks Kraai, geboren 16.2.1858 te Onstwedde, overleden 10.1.1916 aldaar.)

II

- 2 Hans Geerts Timmer, geboren 14.9.1810 te Onstwedde, gedoopt 23.12.1810 te Sellingen, overleden 16.8.1869 te Onstwedde. Hij is getrouwd te Onstwedde met
3 Aafien Hindriks de Boer, geboren 16.1.1814 te Blijham, overleden 31.12.1889 te Onstwedde.

III

- 4 Geert Tonjes Timmer/Meeuws, geboren 26.12.1767 te Onstwedde. Hij is getrouwd 30.4.1809 te Onstwedde met
5 Grietien Ransen Moorlag, geboren te Veele, gedoopt 4.9.1785 te Vlagtwedde.
6 Hindrik Jans de Boer, geboren te Nieuw Beerta, gedoopt 1.10.1775 te Nieuw Beerta, overleden 14.10.1846 te Wedderveen. Hij is getrouwd 22.4.1803 te Bellingwolde met
7 Hillechien Roelfs Klein, geboren te Wedde, gedoopt 12.2.1780 aldaar, overleden 25.10.1857 te Wedderveen.

IV

- 8 Tonnis Geerts Meeuws, geboren rond 8.10.1730 te Onstwedde (op datum komt de moeder uit de kraam) begraven 30.3.1801 te Onstwedde. Hij is getrouwd 15.5.1763 te Onstwedde met
9 Zwaantje Lammerts Meesters, gedoopt 5.6.1739 te Onstwedde, begraven 9.7.1781 aldaar.
10 Hans Hindriks Moorlag, geboren te Veele, gedoopt op 12.2.1755 te Vlagtwedde. Hij is getrouwd 13.2.1785 te Onstwedde met
11 Jantjen Harms Kuiper, geboren te Onstwedde, gedoopt 16.12.1755 aldaar.
12 Jan Hindriks, geboren te Nieuw Beerta, gedoopt op 24.4.1735 te Nieuw Beerta. Hij is getrouwd 6.5.1759 te Nieuw Beerta met
13 Eje Harmannus, geboren te Midwolda, gedoopt 18.9.1735 aldaar
14 Roelf Jans Kleen, geboren te Weende, gedoopt op 12.2.1747 te Vlagtwedde. Hij is getrouwd 9.6.1774 te Wedde met
15 Antje Harmens Kuiper, geboren te Wedde, gedoopt 20.10.1748 aldaar.

V

- 16 Geert Tonnis Meeuws, geboren te Onstwedde, gedoopt 27.4.1690 aldaar Onstwedde, begraven 6.3.1778 aldaar. Hij is getrouwd omstreeks 1728 te Onstwedde met

- 17 Elske Geerts Bots, geboren omstreeks 1710 te Veenhuizen, Onstwedde.
- 18 Lammert Harms Schoolmeester, gedoopt 4.11.1708 te Onstwedde, begraven 1.3.1751 aldaar. Hij is getrouwd 14.5.1730 te Onstwedde met
- 19 Hille Jacobs Tees, geboren ±1705 te Sellingen, begraven 8.6.1740 te Onstwedde.
- 20 Hindrik Hansen Moorlag, geboren te Veele, gedoopt op 2.3.1732 te Vlagtwedde. Hij is getrouwd op 9.3.1758 te Vlagtwedde met
- 21 Geesje Jurjens, geboren te Veele, gedoopt 26.5.1737 te Vlagtwedde.
- 22 Harm Alberts Kuiper, geboren omstreeks 1722 te Onstwedde, begraven 17.6.1776 aldaar. Hij is getrouwd ca. 1746 te Onstwedde met
- 23 Griete Hindriks, geboren ±1725.
- 24 Hindrik Jans, geboren ±1705. Hij is getrouwd 16.5.1734 te Nieuw Beerta met
- 25 Aafke Beerents, gedoopt 16.6.1709 te Nieuw Beerta.
- 26 Harmannus Harms, geboren ±1705. Hij is getrouwd 6.5.1731 te Midwolda met
- 27 Hijmke Jans, geboren ±1705.
- 28 Jan Harms Kleen, geboren ±1715 te Sellingen, overleden na 1750 te Vlagtwedde. Hij is getrouwd 31.3.1742 (datum h.c.) te Sellingen met
- 29 Hillechien Roelfs Smeeng, geboren ±1720 te Sellingen.
- 30 Harm Harms Stobbe/Kuiper, geboren te Wedde, gedoopt 10.10.1706 te Wedde. Hij is getrouwd op 12.12.1738 (datum h.c.) te Wedde met
- 31 Jantien Jans, geboren te Blijham, gedoopt op 13.2.1712 te Biiham.

V1

- 32 Tonnis Meeuws, geboren ca.1660 te Onstwedde. Hij was gehuwd met
- 33 Geertje, geboren ±1665.
- 34 Geert Alvers Bots, geboren omstreeks 1665 te Veenhuizen onder Onstwedde. Hij is getrouwd in 1699 met
- 35 Trijntjen Jans Eemsingh, geboren te Weende, gedoopt op 3.2.1678 te Vlagtwedde, overleden na 1725 te Veenhuizen.
- 36 Harm Luijtiens Schoolmeester, geboren ±1667. Hij is getrouwd ±1715 met
- 37 Swaentien, geboren ±1680.
- 38 Jacob Boeles Tees, geb. ±1665 te Sellingen, betaald voor begraven 24.10.1720 te Sellingen. Hij is getrouwd ±1695 te Sellingen met
- 39 Jantien Hindriks, geboren ±1670 te Jipsinghuizen?, overleden 1731/1744 te Sellingen.
- 40 Hans Hindriks, geboren ±1695. Hij is getrouwd 21.3.1727 te Vlagtwedde met
- 41 Aeltien Willems Moorlag, geboren te Veele, gedoopt 20.11.1698 te Vlagtwedde.
- 42 Jurjen Jans, geboren te Veele, gedoopt 1.4.1696 te Vlagtwedde. Hij is getrouwd 10.5.1736 te Vlagtwedde met
- 43 Antie Jans, geboren ±1710 te Smeerling.

- 44 Albert Jans Kuiper, geboren ±1680 te Onstwedde, begraven 12.3.1762 aldaar. Hij is getrouwd omstreeks 1720 te Onstwedde met
- 45 Wupcke Harms Hensums, geboren ±1695 te Veenhuizen.
- 50 Beerent Jans, geboren ±1680. Hij is getrouwd 1.8.1706 te Nieuw Beerta, (h.c. op zelfde datum) met
- 51 Tjabbe Roelfs, geboren ±1683 te Nieuw Beerta.
- 56 Harm Jans, geboren ±1688 te Wedde, overleden na 1743 te Sellin- gen. Hij is getrouwd ±1715 te Wedde met
- 57 Geertien Arents, geboren te Wollinghuizen, gedoopt 10.5.1691 te Vlagtwedde.
- 58 Roelf Berends Smeeng, geboren ±1685. Hij was gehuwd met
- 59 Elske Berends Trenning, geboren ±1686 te Laude, Sellingen.
- 60 Harm Stobbe, geboren ±1670 te Wedde. Hij was gehuwd met
- 61 Anna, geboren ±1675.
- 62 Jan Geerts, gedoopt 29.8.1686 te Blijham. Hij is getrouwd 1.6.1707 (h.c.) te Blijham met
- 63 Lamme Harms van Tuinen, geboren ±1685 te Onstwedde.

VII

- 68 Alver Alberts Buts, geboren ±1590 te Onstwedde, overleden 1670/1678 aldaar. Hij was gehuwd met
- 69 Lamme Hiskes, geboren ±1630 te Wollinghuizen, overleden ±1715 te Onstwedde.
- 70 Jan Harms Op 't Eemsingh, geboren ±1640. Hij is getrouwd ±1670 met
- 71 Gepke Alberts, geboren ±1645.
- 76 Boele Jacobs Tees, geb. ±1625 te Sellingen, betaald voor begraven 17.9.1706 te Sellingen. Hij is getrouwd ±1665 te Sellingen met
- 77 Rixte, geboren ±1640.
- 82 Willem Jans Moorlagh, geboren ±1664 te Veele, overleden na 1746 aldaar. Hij is getrouwd 2.10.1698 te Vlagtwedde met
- 83 Annecke Harmens, geboren ±1670.
- 84 Jan Hendriks, geboren ±1660 te Veele . Hij is getrouwd ±1695 met
- 85 Asse Jurjens, geboren ±1665 te Holte, Oostfriesland.
- 86 Jan, geboren ±1675. Hij was gehuwd met
- 87 Geessien Engels, geboren ±1680.
- 90 Harm Hensums Hensums, geb. ±1644 te Veenhuizen, Onstwedde, begraven 16.10.1721 te Onstwedde. Gehuwd voor 1688 te Onstwedde met
- 91 Elske Jans Frouws, geboren omstreeks 1663 te Veenhuizen, Onst- wedde, overleden te Veenhuizen, begraven op 24.2.1731 te Onstwedde.
- 100 Jan, geboren ±1635. Hij was gehuwd met
- 101 Narretje Warners, geboren ±1640.
- 102 Roelf Jacobs, geboren omstreeks 1650 te Finsterwolde. Hij is getrouwd op 12.1.1682 (datum h.c.)te Finsterwolde met
- 103 Tiapke Jurriens, geboren ±1655.
- 114 Arent Harms, geboren ±1647 te Wollinghuizen. Hij is getrouwd 16.11.1677 (h.c. te Wollinghuizen) met
- 115 Grietien Berents Benes, geboren ±1650.
- 118 Berent Bruines Trenning, geboren ±1638 te Jipsinghuizen. Hij is getrouwd ±1670 te Sellingen met
- 119 Griete Jans Hoijtingh, geboren ±1645 te Ter Haar.

- 124 Geert Jans Frouws/Cluisenaer, geboren ±1652 te Veenhuizen. Hij is getrouwd 15.9.1676 (h.c.) te Blijham, met
 125 Aeltjen Joannis, geboren ±1650 te Blijham.
 126 Ham Jans van Tuinen, geboren ±1645 te Vlagtwedde. Hij is getrouwd ±1685 te Onstwedde met
 127 Jantien Hindriks Tuinckers, geboren ±1665 te Vlagtwedde.

VIII

- 136 Albert Buts, geboren ±1560 te Onstwedde. Hij is getrouwd ±1590 te Onstwedde met
 137 N. Schultes Meems, geboren ±1565 te Veenhuizen.
 152 Jacob Hiddes Tees, geb. ±1590 te Sellingen. Hij was gehuwd met
 153 Wolcke Wubbes Harweringh, geboren ±1595 te Sellingen, boete voor schenken bij begraven 13.10.1627 te Sellingen.
 164 Jan Moerlagh, geboren ±1635. Hij is getrouwd ±1660 met
 165 Rebecca, geboren ±1635.
 174 Ws. Engel Wubbes, geboren ±1650. Hij is getrouwd ±1680 met
 175 Ws. Jantien, geboren ±1655.
 180 Hensum Hensums Hensums, geb. ±1605 te Veenhuizen. Gehuwd met
 181 Harmcke, geboren ±1610.
 182 Jan Nannes, geboren ±1620 begraven 12.3.1762 te Onstwedde. Hij was gehuwd met
 183 Wupcke Harnas Frouws, geboren ±1625 te Veenhuizen, Onstwedde.
 204 Jacob Roelfs, geboren ±1620.
 206 Jurjen Hannes, geboren ±1605 te Muntendam. Hij is getrouwd ±1642 te Finsterwolde met
 207 Trijne Edzkens, geboren ±1620 te Hardenberg, Finsterwolde.
 228 Haam Alberts, geboren ±1620 te Vlagtwedde. Hij is getrouwd ±1645 te Sellingen met
 229 Elcke Arents, geboren ±1625 te Sellingen, overleden na 1677 te Wollinghuizen.
 230 Berent Benes, geboren ±1620 te Veele. Hij is getrouwd ±1645 met
 231 Geertien Berents, geboren ±1625.
 236 Bruin Berents op't Huisingh, geboren ±1605 te Jipsinghuizen. Hij is getrouwd ±1655 te Sellingen met
 237 Wendel Geerts Trenning, geboren ±1615 te Laude.
 238 Jan Hoitingh, geboren ±1600 te Ter Haar. Gehuwd ±1630 met
 239 Hebel, geboren ±1605.
 248 =182 (Jan Nannes)
 249 =183 (Wupcke Harms Frouws)
 250 Joannes Coenes, te Blijham, geboren ±1615. Hij was gehuwd met
 251 Daeije Harnas, geboren ±1615.
 252 Jan Harms van Tuinen, geboren ±1620 te Vlagtwedde. Hij is getrouwd ±1644 te Vlagtwedde met
 253 Anneke Stevens, geboren ±1620 te Vriescheloo?, overleden n1676 te Wessinghuizen, Onstwedde.
 254 Hindrik Hindriks van Tuinen, geboren ±1630 te Vlagtwedde. Hij is getrouwd 18.1.1659 te Vlagtwedde, h.c. met
 255 Anneke Geukes, geboren ±1635 te Vlagtwedde.

IX

- 272 Johan Buts, geboren ±1535. Hij is getrouwd ±1560 met
 273 Willemke Buts, geboren ±1540.
 274 Schulte Meems, geb. ±1520 te Veenhuizen, overl. 1574/1589 aldaar.

- 304 Hidde Jacobs op 't Tees, geboren ±1560 te Onstwedde, overleden 1592/1621 te Sellingen. Hij is getrouwd ±1590 te Sellingen met
- 305 Jacobien Hermans Tees, geboren ±1565 te Sellingen.
- 306 Wubbe Harweringh, geboren ±1540 te Sellingen, overleden n1592 aldaar. Hij is getrouwd ±1585 te Sellingen met
- 366 Harmen Geerts Frouwes, geboren ±1595 te Veenhuizen, Onstwedde.
- 412 Hanno Hittiens, geboren ±1570 te Muntendam. Hij was gehuwd met
- 413 Ulske Peters, geboren ±1575 te Muntendam.
- 414 Edzko Galtiens, geboren ±1580 te Hardenberg, Finsterwolde. Hij is getrouwd ±1620 met
- 415 Aelke Sickens, geboren ±1595.
- 458 Arent Hindriks, geboren ±1595. Hij is getrouwd ±1625 te Sellin-
gen? met
- 459 Occa Jans Meenderingh, geboren ±1600 te Sellingen.
- 460 Bene Jans, geboren ±1590 te Veele. Hij was gehuwd met
- 461 Engeltjen Benes, geboren ±1595.
- 474 Geert Engels Trenning, geboren ±1585 te Laude.
- 498 =366 (Harmen Geerts Frouwes)
- 504 Harm Jans van Tuinen, geboren ±1595 te Vlagtwedde.
Hij is getrouwd ±1620 te Vlagtwedde met
- 505 Jantien Nannes Banningh, geboren ±1595 te Vlagtwedde.
- 508 Hindrik Hindriks, geboren ±1600. Hij is getrouwd ±1630 te
Vlagtwedde met
- 509 Elisabeth Roelfs van Tuinen, geboren ±1605 te Vlagtwedde.
- 510 Geucke Heijes, geboren ±1600 te Veele. Hij is getrouwd ±1630 te
Vlagtwedde met
- 511 Fenne Tobbes, geboren ±1605 te Veele.

X

- 544 Jacob Buts, geboren ±1505 te Veenhuizen.
- 608 Jacob Harmens Op 't Westerende, geboren ±1530 te Onstwedde.
- 610 Herman Teeses, geboren ±1530 te Sellingen, overleden 1567/1589
aldaar.
- 732 Geert Johans Frouwens, geboren ±1565 te Veenhuizen, Onstwedde,
overleden n1629 aldaar.
- 826 Peter Jurjens, geboren ±1545 te Muntendam. Hij is getrouwd
±1570 met
- 827 Doede, geboren ±1550 te Muntendam.
- 828 Galtje Edskens, geboren ±1545 te Hardenberg, Finsterwolde.
- 918 Johan Boelmans Meenderingh, geboren ±1565 te Sellingen. Hij is
getrouwd ±1600 te Sellingen met
- 919 Albertien Boeles ter Wisch, geboren ±1568 te Ter Wisch.
- 948 Engel Geerts Trenning, geboren ±1560 te Laude.
- 996 =732 (Geert Johans Frouwens)
- 1008 Jan van Tuinen, geboren ±1550.
- 1010 Nanne Johans Banninck, geboren ±1565 te Vlagtwedde.
- 1018 Roelf Jans van Tuinen, geboren ±1580 te Vlagtwedde.

XI

- 1464 Johan Geerts Frouwens, geboren ±1535 te Veenhuizen, Onstwedde.
1836 Boelman Alberts Meenderingh, geboren ±1530 te Sellingen. Hij is
getrouwd ±1560 te Sellingen met
- 1837 Swaencke, geboren ±1535.
- 1838 Boele Jacobs ter Wisch, geboren ±1515 te Ter Wisch. Hij is
getrouwd ±1545 te Sellingen met
- 1839 Occa ter Wisch, geboren ±1525.

- 1896 Geert Jacobs Trenning, geboren ±1530 te Laude. Hij was gehuwd met
 1897 Eva Alberts Meenderingh, geboren ±1535 te Sellingen.
 1992 =1464 (Johan Geerts Frouwens)
 2020 Johan Geerts Banninck, geboren ±1540 te Vlagtwedde.
 2036 =1008 (Jan van Tuinen)

XII

- 2928 Geert Frouwens, geboren ±1505 te Veenhuizen, Onstwedde, overleden 1574/1589 aldaar. Hij is getrouwd ±1550 te Onstwedde met
 2929 Alcke Harmens, geboren ±1510.
 3672 Albert Meenderingh, geboren ±1495 te Sellingen, overleden n1538 aldaar.
 3676 Jacob ter Wisch, geboren ±1485.
 3792 Jacob Jacobs Trenning, geboren ±1500 te Laude.
 3794 =3672 (Albert Meenderingh)
 3984 =2928 (Geert Frouwens)
 3985 =2929 (Alcke Harmens)
 4040 Gerdt (Johans?) Banninck, geboren ±1510 te Vlagtwedde.

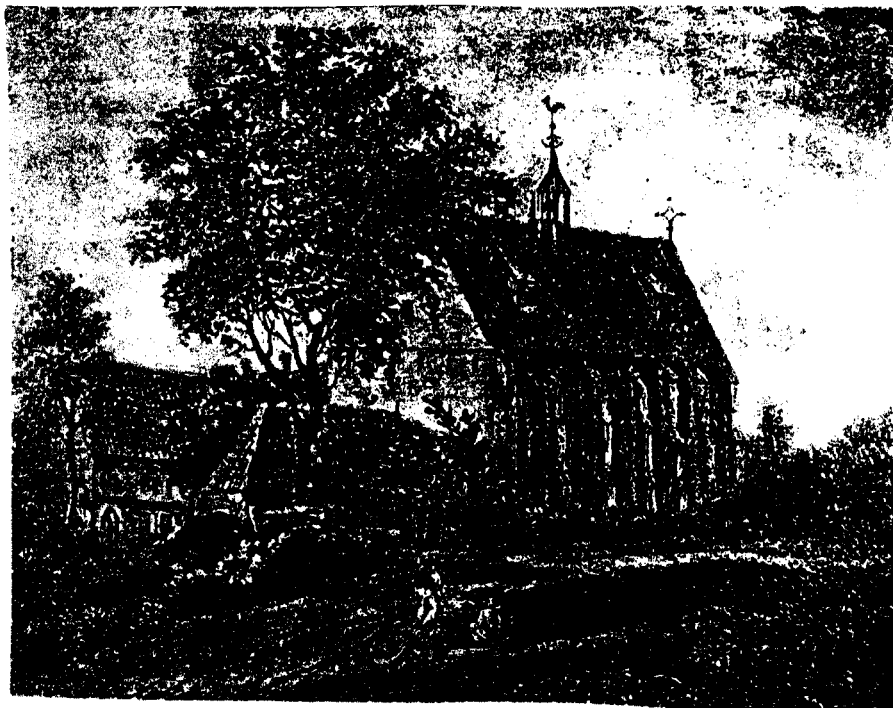
XIII

- 7584 Jacob Jacobs Trenningh, geboren ±1470 te Laude, overleden n1538 aldaar.
 8080 Johan? Sickes Banninck, geboren ±1480 te Vlagtwedde.

XIV

- 15168 Jacob Trenningh, geboren ±1440 te Laude.
 16160 Sicke Banninck, geboren ±1450 te Vlagtwedde.

Het Klooster Ter Apel
 vanuit het zuidwesten
 schilderij op paneel
 door F. Borgesius.
 19e eeuw.
 (Groninger Museum.)

Op donderdag 24 juni j.l., promoveerde de archeoloog Henny Groenendijk te Groningen op het proefschrift :

Landschapsontwikkeling en bewoning in het herinrichtingsgebied Oost-Groningen, 8000 BC - 1000 AD.

In een druk bezette zaal van het Academiegebouw verdedigde hij met succes zijn arbeid.

In het voorwoord geeft de promovendus het doel aan van zijn werk en bedankt hij diverse personen, die bij verschillende aspecten hebben geholpen.

In de inleiding geeft hij een overzicht van de probleemstelling, het materiaal en de methode.

Het onderzoek betreffende de Herinrichting is speciaal gericht op twee landschappen in Oost-Groningen, tijdens het bovenvermelde tijdsbestek, zoals in de titel genoemd.

Het materiaal is gedurende een tiental jaren onderzocht, vooral ook door professor van Giffen.

De verdeling van het gebied is als volgt :

I De Hunzevlakte (pp. 15-88)

II Westerwolde (pp. 89-146)

I De Hunzevlakte is het terrein van de Veenkoloniën en het Oldambt, dus het stroomgebied van de Oostermoerse vaart.

In verband met het gebied van ons tijdschrift zal de Hunzevlakte kort behandeld worden.

Zo behandelt de schrijver diverse depressies (laagten t.o.v. duinen), bij Wildervank, Nw. Pekela, Onstwedderweg, Veendam. Hij spreekt uitvoerig over leemafzettingen, over de gehele vlakte, over paleolitische (oude steentijd) en mesolitische (middensteentijd) pleisterplaatsen. Houtskool van verschillende bomen, als b.v. spar en eik werden gevonden.

Ver voor onze jaartelling werd de Hunzevlakte bezocht door jagers en verzamelaars. Ook in de nieuwe steentijd en in de bronstijd vondsten in dit gebied, vooral aardewerk.

Speciaal het gebied van de Oude Ae, van Wildervank tot het Dollardgebied van Muntendam/Meeden wordt behandeld (pp.65-88).

Bronstijdvondsten in ijzerrijk milieu (Wildervank), depotvondsten in de Polderwiede (tussen Veendam en Muntendam).

II Het isolement van Westerwolde (pp 89-146). Dit gebied had altijd een aparte positie, o.a. onder het gezag van de bisschop van Munster, van de stad Groningen: een grensland.

Nieuwe elementen bij de archeologie, vooral de urnenveldenperiode, waarbij vooral de sleutelgatvorm uniek is.

Afname van het bewoonbare areaal : het isolement van Westerwolde!

De grens was moeilijk aan te geven, alleen de rijksgrens in het oosten was duidelijk. De beekdalen zijn duidelijk herkenbaar; ook rivierduinen aanwezig.

De afwatering verliep in zuidelijk Westerwolde vlotter dan in de Hunzevlakte; de Mussel Aa en de verbinding Mussel Aa en Pagediep bezitten een breed, vlak dal.

In de nieuwe steentijd was de bewoning aanwezig op de zand-

gronden, zoals diverse vondsten aantonen.

In de late bronstijd en vroege ijzertijd begin van het isolement en inkrimping van het areaal, door volgende oorzaken :

- 1) beekdalen verliezen lengte
- 2) veengroei rukte op

Bekend uit deze periode zijn de z.g. Celtic fields, vooral door luchtfoto's "ontdekt". Het zijn ruitvormige akkers, daarom ook wel raatakkers genoemd. Verspreiding o.a. in Blijham, Vledderveen, Wedderveen en Mussel.

Ze vallen samen met de essen uit de periode van ongeveer 700 v. Chr. tot ongeveer 300 na Chr. .

Ook zijn er grafvormen als brandheuvels, zoals in de Galbergen bij Smeerling.

Verder veenwegen, zoals de bekende Vaitherbrug en voetpaden uit de ijzertijd.

Verder noemt de schrijver de bekende tangen en spreekt hij over verstuiving.

Ook de depots (een of meer voorwerpen bij elkaar) komen ter sprake, waarvan vooral bekend de muntvondsten bij oversteekplaatsen van de beken, in de periode 100 tot 1000 na Chr., een doortrekgebied. Zeker werden ook wel vondsten gedeponed als een soort "offer" (Votivfunde).

In Westerwolde was in de Romeinse tijd geen bewoning, in de vroege middeleeuwen wel, o.a. in Wessinghuizen en Veele (Gieselbaarg). Verder soms leegloop uit het gebied naar de kwelderlanden, dus noordwaarts, over het water of over zandlagen. Later weer herkoloniseerd, vanuit 1) de kleistreken

2) Emsland

De naam Westerwolde is vanuit dit laatste gebied ontstaan, in verband met de kerstening vanuit Duitsland.

Verder schrijft Groenendijk uitvoerig over de betekenis van plaatsnamen, zoals Wedde, Onstwedde en Vlagtwedde; bij de twee laatste namen is -wedde ontstaan uit -wede {bos}.

Verder heeft hij het veel over de oerndamen, in een beperkt gebied, nog beperkter dan de essen.

Oerd (ouer) is bouwland, te vergelijken met woerd in Drenthe.

Enkele voorbeelden van oerd in Westerwolde :

- 1) oerde, in Wedderveen.
- 2) ouer, in Veele.
- 3) lange ouer, in Vlagtwedde.

Ook verwijzen plaatsnamen (toponiemen) naar archeologische vindplaatsen, b.v.

- 1) Pottenbaarg bij Renneberg (urnenveld).
- 2) Haaidenskerkhof bij Onstwedde (grafheuvels).
- 3) Gieselbaarg bij Wessinghuizen (grafveld uit de vroege middeleeuwen).

Tenslotte nog iets uit de samenvatting (pag. 164).

" Zeven eeuwen lang vanaf de late ijzertijd treffen we geen sporen van bewoning aan in Westerwolde".

" Een bijzonder soort depotvondsten (depots met rijke inhoud) wijst erop, dat deze zone niet bewoond was, maar dat zuidelijk Westerwolde als overtocht gebied fungeerde".

" In de vroege middeleeuwen moet Westerwolde opnieuw zijn gekoloniseerd".

GRENSKWESTIES IN EN ROND WESTERWOLDE

E.G.Schrage

TUSSEN ONSTWEDDE EN ELLERSINGHUIZEN.

De heer B. Harding te Groningen, lid van onze vereniging, verschafte ons een copie van de "Uitspraak Tusschen die van Onstwedde en Eldersinghuisen over de questie in marke en Musselbroek. Gedaan de 1 Julij 1603 door de Heeren Hoofdmannen der Stad Groningen". Voor deze geste onze hartelijke dank !

Partijen 1. "Ingesetenen des Carspels Onstwedde ter eener unde 2. den van Eldersinghuisen soo van Enige Ingesetenen van Onstwedde her bevoren Landen und Grunden in Onstwedder marke und Musselbroek angekoft ofte gepacht hebben"

Dit geschil was al oud, maar nu was men het er over eens geworden "die sulve hoere questie und geschillen mit hoeren ancleeff steedevast und unwederroplich sunder Enige reductie an Edele en eerenfesten vier Heeren Hoofdmannen Borge meesteren Rudolph Gruijs, Harmen Wifringh, Hildebrand Roltema, Tamme Coenders und den Eerenfesten und Erbaren Casper d'Prenger, Hijdde Cops, Johan Naninge und Feijke Wiltes" als scheidslieden voor te leggen. "Nadat deze commissie van "compromisariën" "die gelegent heijdt der plätzen und Limiten in ogenschijn" hadden genomen bepaalde ze de dag waarop partijen "up Hoger Overheidsgerigtscaemer der Stadt Groningen" zoude verschijnen omte tonen "haere bewijsstukken", waarbij die van Ellersinghuisen, als aankopers van de Onstwedders "haer koopbrieven" voor zouden brengen.

Als koopbrieven worden dan genoemd:

1. Van Harmen Strtdinck unde sijrier Huisfrouwe van een achtendeel wares in dato 1545, den 2 Aug., van Else Jackops Richter unde sijne Huisfrouwe gekofft,¹

2. Item een versegelde Doems verklaringe des indertijdt Drossten Hans Hessen tusschen den Convente ter Apel unde Harmen Stroedinck Anno 1553 geschien up Dage St. Bartholomeij van een vierendeel wares (dit is op 24 augustus).²

3. Item nog denselven Droste Hans Hessen versegelt Attestatie in dato 1551 den 29 Decembris passeert, inhoudende van dre brieven hem Droste van Willem Eelsinck in gerichte vertoont, met Wilken Aijsingh und Albert sijner Huisfrouwe koopbrief van een achtendeel wares in anno 1565 van Johan Jabbinck und Johan sijner Huisfrouwen gekofft.

4. Item Aeijske Stroedinck und Swane sijner Huisfrouwe van een achtendeel waeres angekofft Ao 1566 arn sesten Maeij van de Erbare Richter Johan ten Veenhuis en Gertruidt Eehluiden.⁴

5. Noch Willem Eelsinck unde Naencke Echteluiden versegelde Koopbreve van een achtendeel waeres van Hijdde Rensinck Ao 1568 den 2 November gekofft.

6. Wijders Wubbe Eelsinck unde Harmeken sijner Ehelijke Huisfrouwe koopbrieff Hier breekt de tekst helaas af.

1. Casper de Prenger, geb. voor 1549, overl. in 1618. Richter van Westerwolde sinds 16-08-1607 in plaats van Elso ten Veenhuis (is Elso Ernst ten Veenhuis, richter van 1595-1607).

2. Elso ten Veenhuis is als richter van Viesten. bekend 1531-1550. Volgens O.D.J. Roemeling, "Het geslacht Ten veenhuis" in "Gruoninga", 1983, blz. 45 zou hij echter een zoon zijn van Johannes Jacobs de Venhusen.

3. Dat het klooster Ter Apel in het bezit was van een "erve gelegen in de marke van Unsda" blijkt uit een charter van 10-07-1539 (archieff Kl. Ter Apel in bet Gemeentearchief Groningen, regist no. 207.) Hierin verklaart Elzo ten Veenhuijsen, richter te Westerwolde, dat hij op 03-04-1539 een doem en sententie heeft gegeven in de zaak tussen de bureu van Unsda en het Convent ter Apel, waarbij is uitgemaakt dat bij deze erve het recht hoort om beesten te drijven over de gehele marke van Unsde.

4. Johan ten Veenhuis was richter van Westerwolde van 1561-1595. Volgens O.D.J. Roemeling in "Gruonin" ga" 1983, blz. 45 was hij gehuwd met N.N., dochter van Johan Stalknecht en Nechteld N. Uit het onderhavige stuk blijkt dus dat haar naam Gertruidt was. De zoon Jacob van Johan noemde een dochter Geertruijt.

**VERSLAG VAN DE INLEIDING OP 12 JUNI 1993, DOOR MEVR. I. DATEMA,
DIRECTEUR VAN HET STREEKHISTORISCH CENTRUM TE STADSKANAAL.**

W. Horlings,

De aanleiding tot opzet van het Streekhistorisch Centrum lag in 1969, toen voor een aantal schilderijen met afbeeldingen van plekken in de Kanaalstreek een onderkomen werd gezocht. Een groep mensen begon met het verzamelen van voorwerpen en ander materiaal uit de geschiedenis van de streek en het en men stelde het verzamelde materiaal af en toe ten toon. In 1972 kreeg de gemeente Stadskanaal van de familie Maarsingh het "Huis Ter Marsenen" hierin het Centrum gehuisvest. Nu men permanente huisvesting voor de collecties had kon er een permanente expositie ingericht worden. Naast de permanente expositie over de Kanaalstreek en de Drenthse monden, kwamen er ook wisselexposities, onlangs had men nog een expositie ingericht over woonomstandigheden in Westerwolde.

Men doet zijn uiterste best om ook Westerwolde een plaats in de permanente expositie te geven, maar het Streekhistorisch Centrum kampt met een enorm tekort aan ruimte.

In de loop van de tijd is het accent van de werkzaamheden meer en meer verschoven naar documentatie.

Het Streekhistorisch Centrum heeft een aantal collecties en archieven, zoals bij voorbeeld::

1. Een algemeen archief, hierin akten, brieven, rekeningen,
2. Een bibliotheek, hierin ook veel aandacht voor de streektaal,
3. Een fotoarchief, dit is een gigantisch archief met foto's, niet alleen van de Kanaalstreek en Westerwolde, maar ook van Wildervank, Pekela en Veendam.
4. Een krantenarchief, hierin zijn opgenomen onder andere: De Winschoter Courant, de Noord-Ooster, de Provinciale Groninger Courant en het Pekelder Blad.
5. Een dia-archief, hierin dia's niet alleen van oude, maar ook van moderne onderwerpen, omdat wat nu nieuw is later oud wordt. Dit laatste geldt ook voor de andere archieven en daarom wordt alles wat het bewaren waard is bewaard voor later.
6. Een knipselarchief, hierin berichten uit o.a. "Het Nieuwsblad van het Noorden". Er wordt alleen geknipt uit kranten waarvan een dubbel exemplaar aanwezig is.

Via een doelmatig coderingssysteem zijn de archieven gemakkelijk toegankelijk, dit is opzettelijk gebeurd om de drempel voor bezoekers zo laag mogelijk te houden.

De werkzaamheden van het Streekhistorisch Centrum worden uitgevoerd door drie vrijwillige en zes vaste medewerkers.

Er bleek onder de leden van "Westerwolde" veel belangstelling te zijn voor de archieven van het Streekhistorisch Centrum (een aantal leden heeft naar aanleiding van deze lezing al een bezoek gebracht aan het Centrum) en voor het "bulletin" van dit Centrum. De informatie van dit bulletin zal in het vervolg in "Westerwolde" opgenomen worden.

DE WILLEKEUR VAN DE GEMEENTE BOURTANGE.

door J. Boltendal

Op mijn speurtocht naar aktes betreffende de scheiding der Markegronden van diverse plaatsen in Westerwolde werd ik door de heer Popken van het Waterschap Dollardzijlvest geattendeerd op de Willekeur van de Gemeente Bourtange.

Bij diverse bestuursleden was het bestaan van deze Willekeur niet bekend en daarom heb ik gemeend om deze in het tijdschrift te moeten publiceren.

De Willekeur werd geaprobeerd (= goedgekeurd) bij Resolutie van Heeren gedeputeerde Staten der Provincie Groningen van den 21 Junij 1815.

De inhoud van de akte luidt :

Nadat de geintresseerde eigenaren en deelhebbers van de Mark en Veengronden te Bourtange door de Boerregters, op bekomen authorisatiën van den Heer Komm. van het kwartier Winschoten, op den 8e November dezes jaars 1814 des voormiddags te 10 Uren, behoorlijk zijn opgeroepen, om in de school de gewoone vergaderplaats bij een te komen om gezamenlijk te delibereren over het maken van eene nieuwe order of willekeur, aangezien de oude of voorheen plaatsgehad hebbende keuren, thans niet voldoende zijn bevonden om de belangen der geintresseerde eigenaren behoorlijk in acht te nemen, zoo is dientengevolge met eenparigheid van stemmen door meergem: eigenaren het navolgende bepaald en vastgesteld, ten einde hetzelfde aan den H.E.G. Heer Commissaris van het kwartier Winschoten ter fine van approbatie aan te bieden.

Art.1

Is bepaald en vastgesteld dat hier ter plaats door ieder volle markgerechtigde, niet meer in commune weide zal gebragt worden als twee koeijen en een jongbeest boven een jaar oud, zijnde die onder een jaar oud zijn, vrij; Edog dit getal vermeerderd of verminderd naar het regt, welke ieder in gem: weiding heeft Door eigenaren worden verstaan, de eigenbehuisde inwoners en diegeene die de gerechtigheid door wettigen titel of door posses van onheugelijke jaren of door zoodanig posses als de wet vereischt zijn deelachtig geworden en daarvoor op heden door hunne medegenoten erkend zijn.

Art.2.

De gerechtigden behouden hunne vrijheid zoo veele runderen hetzij van hun eigen of van anderen aan te nemen en ter weide ter brengen, tot dat een ieder zijn geregt getal vol heeft. Voor al de overige runderen, die men bovendien mogt begeeren ter weide te brengen, zal aan de Gemeente moeten betaald worden worden, voor de geheele Zomerweide van eene koe boven de drie jaren oud, een gulden en van een jong rundbeest boven een jaar oud vijftig cent. Hierbij wordt expresselijk bepaald dat alle vorige verdeelingen der landen door de eigenaren, voor wettig zullen moeten gehouden worden, en dat niemand wie hij ook zij, wegens de schaarsheid der weiden, geen paarden of runderen van

andere plaatsen buiten deze gemeente, zal mogen aannemen of laten brengen, voor en aleeer dat al het vee van deze gemeente geplaatst of aangenomen is..

Art.3

Daar het thans plaats vindt dat sommige huizen door verkoop als andersints gesplitst zijn, waaraan anders hier ter plaats maar eene gerechtigheid of waardeel behoorde, doch heden werkelijk worden bewoond door twee huisgezinnen, die als regthebbenden in de Gemeentelanden tot dusverre zijn erkend zullen dezelve voortaan ook toegelaten worden om eene volle portie als vruchtgebruikers bij de wettige eigene portie te behouden, op deze voorwaarden dat wanneer zoodanige huizen wederom één eigenaar mogten krijgen of door verkoop aan anderen (en niet aan hunne kinderen) mogten overgaan, zal zulk gebruik wederom aan de eigenaren in de Gemeente vervallen en zal de overblijvende eigenaar zich aldus met een portie moeten vergenoegen en zullen voortaan geene andere gebouwen dit voorregt worden toegekend dan aan diegeene welke wettige eigene burgerlijke huizen zijn, en wanneer iemand hier naderhand een huis mogt laten zetten, of een of ander huis thans niet als regthebbende erkend, zal de zoodanige daardoor geen eigendomsregt verkrijgen en alzoo niet voor medeëigenaar der Gemeentelanden worden beschouwd..

Art.4

Jaarlijks op den 1e April zal die geene aan welke de Directie van gem: eigendommen is toevertrouwd een zamenroeping van de geintresseerde eigenaren laten doen, in welke bijeenkomst zal bepaald worden, wanneer de wijderij' zal worden geopend en gesloten, zullende dan ook een Algem: Veehoeder aangenomen worden, op dat een ieder zoo wel als de veehoeder zich daarna zal hebben te regelen, alsmede eene Commissie tot alle taxatie worden benoemd.

Art.5

Elk die op de Bourtanger Gemeentelanden wil weiden is verplicht al zijn rundvee te bezorgen voor den naar de wet aangestelden Algem: Veehoeder om dezelve daarvan te laten weiden.

De weiderij tusschen hoven en landen is als voorheen verboden bij de breuk van 30 cents voor ieder rund of paard; en al ware het ook dat iemand om gewigtige reden van de Boerregter verlof bekomen had (welke zulks voor korten tijd vergunnen mag) om een of meer runderen op een afzonderlijke plaats aan of op de Gemeente weide wegens of wat dies meer is te laten weiden, zal dezelve evenwel verplicht zijn, het aandeel naar het getal runderen aan den Algem: Veehoeder naar den prijs waarvoor dezelve gewoon is moeten betalen onder de verplichting tevens dat bij dezelve dat vee, een oppasser zal moeten hebben, doende hij aan wien dat vergund wordt, afstand van alle exceptien ten opzichte van de orde op de sloten en schuttingen, voor of om hoven en landen, zoodat indien daarin eenig vee in bevonden wordt, zulks dadelijk zal mogen geschut worden.

Art.6

Zoo de omstandigheden in het vervolg toelaten dat in gemelde landen en veenee, paarden kunnen geweid worden en dus begeerende te weiden zullen deze voor ieder paard ten voordeele der gerechtigden moeten betalen als volgt, nl. voor

een oud paard fl. 1,50 en voor een jong paard boven een jaar fl. 1,00, zullende de veulens beneden een jaar vrij zijn.

Art.7

Om zooveel mogelijk alle ongeregekdheid en misbruik voor te komen zal een ieder verplicht zijn, al zijn vee voor zich zelve, als dat hij van anderen heeft aangenomen te weiden, op den 1e Mei Jaarlijks bij den Boerrigter laten aanteekenen, bij de breuk van 30 cents, zullende de gebruiker of huurslieden, den naam des eigenaars mede moeten melden, voor welke zij zulks possedeeren, en zal zulks in alle gevallen moeten plaats hebben.

Art.8

Om de veehoederij te favoriseren en de Landbouw te begunstigen en te vermeerderen zoo laten de zoo kort beperkte groene Markt of Heidelanden dezer plaats niet toe dat daarop onder wat voorwendsel het ook wezen moge op eenigerlei wijze plaggen als andersinds mogen gestoken worden, om dezelve te vervoeren of te doen vervoeren, isen blijft ten allen tijde verboden.

De overtreders van dit Art. zullen naar bevind van dit Art. telkens voor ieder persoon kunnen gebreukt worden in eene som van ten hoogste 25 en ten minste 5 Gulden.

Art.9

Daar het belang der geintresseerde eigenaars dezer plaats vordert dat alle schadelijke misbruiken zoo veel mogelijk worden voorgekomen in het steken van turf en zoden tot brand uit de veenen der geregtigden, zoo zal ten dien einde Jaarlijksch op den 1e April een of meer plaatsen worden vastgesteld, welke plaatsen op dien dag door de meerderheid der eigenaren zal bepaald worden, waarop de benoodigde brand voor dat jaar zal kunnen en mogen gestoken worden welke door publicatie en het stellen van baken aan de ingezetenen zal worden bekend gemaakt, opdat een ieder zich daarna hebbe te gedragen. De overtreders van dit Art: zullen naar bevind van zaken, niet hooger als 10 gulden en niet minder als 6.1,50 kunnen gebreukt worden, met verbeurd verklaring van al het gestokene of gegravene alles ten voordeele der geregtigden of eigenaren.

Art.10

Tot steun der Jaarlijksche lasten, intressen en onderhoud van Commune werken zal voortaan door alle ingezetenen, van de zoden of turf tot brand, welke uit of van de veenen de geintresseerde eigenaren gestoken of gegraven worden, worden betaald als volgd:

De geregtigden in gemelde veenen, zullen eerst tien voer zoden vrij mogen laten steken, en voor ieder voer daarboven die zij meer benoodigd zijn betalen 30 cent, en daarbij zullen zij tien voer turf of kluiten vrij mogen graven, doch voor ieder voer dat zij meer nemen, betalen 15 cent.

Die niet geregtigd zijn en toch toegelaten worden om hunne brand van de veenen dezer plaats te steken, zullen voor elk der tien eerste voeren zoden, betalen 20 cent, en daarboven voor elk voer 30 cent, verder voor elk der tien eerste voeren turf of kluiten 10 cent en daarboven voor elk voer 20 cent.

De taxatie van alle gemelde brandstoffen zal naar voeren geschieden berekend op volgende wijze.

De Boerrigter zal met voorkennis zijner medeleden als taxateuren door publicatie de dag of dagen en Uren bepalen op

welke alle ingezetenen verplicht zullen zijn hunne gestoken turf of zoden of andersinds aan te wijzen, opdat de commissie alsdan over het getal voeren hunne taxatie kan maken. Bij mankement der noodige aanwijzing, zal al het gestokene of gegravene voor de helft aan de eigenaar der veenen en voor de andere helft dezer plaats vervallen zijn.

Art.11

De betaling van al de gestokene brand zal moeten geschieden aan die geene welke alsdan met de directie over gem: veenen is belast, voor en alear het gestokene of gegravene, van de veenen of derzelve plaats mag vervoerd of op enigerlij wijze mag getransporteerd worden, zullende bij mankement van dien voerlieden of andere transporteurs, voor ieder voer dat zij zoodanig hebben vervoerd, betalen 30 cent boeten, en diegeenen waarvoor zij het doen ook 30 cent, voor elk voer.

Art.12

De lanen naar en van de veenen, moeten de breedte houden van 18 Rhijnl. voeten, de lanen tusschen heven en landen ten algemeenen nutte 12 voeten, en mogen door niemand afgestoken of versmald worden, en moeten aan den invaart met een slagboom of anderebestaanbare schutting gesloten worden, en telkens door de gebruikers worden toegedaan, bij de breuk van 30 cent, bij ieder keer, de overtreders bij het afsteken of versmallen der lanen, zullen naar bevinding van zaak telkens gebreukt worden, doch niet hoger als 6 en niet lager als 3 Gulden en moeten op hunne kosten hersteld worden.

Art.13

De uitwateringen tusschen, door en bijlangs de hoven en landen, moeten de breedte van 7 en de diepte van 3,5 voet hebben, de hoogere landen en plaatsen naar het waterpas zooveel dieper dat die bodem met de bodem van de lagere plaatsen egaal zijn.

Voorn. lanen naar hoven, landen en veenen, alsmede alle dijken, waterloozingen en pompen, zijn en blijven communale werken en moeten alzoo in eenen goeden staat gehouden worden. De leverantie van materialen zal de Boerregter gelasten naar de aandeelen van volle hierna in Art. 14 vermeld.

De nalatigen in dezen, zullen moeten gedogen dat het op hunne kosten, dadelijk besteed of geleverd wordt.

Art.14

Het Gemeente werk en leverantie van materialen en pompen aan waterlozingen, pompen, wegen enz. zal zooveel, mogelijk naar elke eigendom en bezitting geleverd moeten worden, en in ordinaire gevallen zal zulks ook door huurlieden of gebruikers geschieden en zal daarvan een lijst of rolle worden opgemaakt, waarna de zaken in het vervolg zullen worden gederigeerd, doch zal de directie nimmer aannemer van het een of het ander mogen zijn, en die geenen, welke tot het gemeente werk worden gezonden, zullen weerbare mannen zijn.

Art.1.5

De Boerrigter of die geene welke met de directie over gemelde eigendom is belast, zal naar tijdsomstandigheden, zoo menigmaal moeten schouwen over alle wegen, dijken, waterlozingen, pompen en verder over alle tot nut aangelegde communiewerken als dezelve naar bevind van zaken zal vermenen.

Art.16

Wanneer er Gemeentewerk zal moeten worden verrigt, zal de Boerrigter zulks naar de gewone manier, minstens 24 Uren bevorens, aan die ingezetenen ter kennis moeten brengen, tenzij in extra gevallen als het presseert zal zulks zoo schielijk., mogelijk als de aard en omstandigheden van zaken medebrengen; zullende de geene, die alsdan niet kompareeren op tijd en plaats, in de breuk vallen van 7,5 cent voor ieder Uur en 75 cent voor een geheele dag gelijk zulks ook in alle andere Gemeente werken zal plaats hebben.

Art.17

Nadat de geintresseerde eigenaars behoorlijk zijn opgeroepen zal de boekhouder elk jaar op 15 of 16 Jan. rekening doen van zijne ontvangst en uitgaaf, aan de genoemde gelntresseerden; dan zal de verkiezing vaneen andere Boerrigter in zijne plaats, door de meerderheid van stemmen moeten gescheiden, die in het geheel 2 jaren zal moeten continueren; zullende de afgaande ook weder verkieslijk zijn; de alsdan continuerenden Boerrigter, zal tevens voordat Jaar, met het boekhouden, belast worden.

Art.18

Alle voorheen plaats gehad hebbende orden van zaken in de zogenoemde willekeur vervat, betreffende de besturing van de Commune eigendommen zullen dadelijk na de approbatie dezes geannuleerd zijn, en zullen de Directie zoowel als de deelgenooten en eigenaars in voorn. Land, Mark en veenen zich stiptelijk naar al het voors; hebben te gedragen.

Al het geene niet voorzien konde worden en zich hier of daar zoude ontdekken en het per abuis overgeslagene of duistere welk in een of andere zaak, na dezen mogt worden ontdekt, betreffende de besturing van gem; Communie werken en eigendommen zal zooveel mogelijk ten meesten voordeele van gem; geregtigden moeten worden gederigeerd, en in zaken van gewigtige aangelegenheden, zal zulks door meerderheid van stemmen worden bepaald, waarna elk zich zal hebben te gedragen, welverstaan dat deze besluiten niet strijdig zijn tegen de wetten van het Rijk en dat de invordering der boeten mede zal behooren te geschieden overeenkomstig de wetten.

Aldus gedaan te Bourtange op dag, maand en jaar als voren.

ter fine van Approbatie gezonden aan den W.E.Gs. Heer R.J. Modderman, Commissaris van het kwartier Winschoten.

Boerrigters en Eigenaren.

P.J.Kruiter, L.Dinkgreve voor de We. Eckrenga,
B.B.Stronk, D.Nieuwenhuis, W van Hateren,
R.Tammes, C.L.Wedemeijer, H.C.Pieper,
H.J. van Hateren, N.Velthuis, A.Heeres,
D.Bos, I. van Hateren, I.Kas,
C van Hussen, W.Arnoldus, R. de Boer,
Wed. H.G.Heeres, Wed. Boele Eggers,
B.D.Bos per order de w. A. Nieuwenhuis.

**G R E N S K W E S T I E S I N E N
R O N D W E S T E R W O L D E**

Door E.G. Schrage

II DE BARKELAZWETTE OF -SLOOT.

In het Reolutieboek van Borgemeesteren ende Raedt in Groningen vinden we op 13 oktober 1649 :

"Aengaende die van Hoorn en Onstwedde is geresolveert dat d'-afbakeninge en scheydinge der veenen door de Vennecke en Barcksloot sullen genomen worden sonder praejudici van vermeent recht".

Een volgende aantekening over dit onderwerp is van 7 februari 1650 : "Rentemeester d'Mepsche is gelastet en geauthoriseert om voor lieutenant en Hooftmannende beleyinge te doen nopens de limietscheydinge tusschen dese Stadt en die van Hoorn". Het Register Fieth, no. 4. vermeld op 7 februari 1650 : "Verzegeling over eene limietscheiding der Pekelder en Hoornster Veenen tusschen Groningen en de eigenaren ten Hoorn". Bedoelde verzegeling berust in het gemeentearchief van Groningen : "Verzameling van stukken, deel 16, 1650-3".

De tekst hiervan luidt :

"Wij Stadtholder ende Hooftmannen van wegen Hooger ooverheyt ende Heerlicheit der Stadt Groningen ende Ommelanden doen condt ende betuigen mit desen oopenen brieff dat voor ons gecompareert ende erschienen syn de E. Heer Johan D'Mepsche, rentemeester der Stadt Groningen van wege de Ed. Moog. Heeren Borgemeesteren en Raedt in Groningen volgens acte van den 7 february 1650 ter eener ende de E. Johan Coenders, Drost tot Wedde, Jarfke Meeninge ende Beerent Edes, selffs Eigenaeren tot Hooren ende mede als volmacht hebbende van Lubbert Bauckens, Geert Mennes, mr. Willem Harmens, Elger Frerix, Hindrick Heckman, Beerent ten Camp, Folckert Engelberts, Hindrick lukens ende Beerent Beerents in dato den 29 january 1650 so by ons gesien en gelesen, ter andere zijde, bekennende ende verclaerende dat sy nae voorgaende gehoudene Deliberatie ende gedane besichtinge syn over een gekomen ende veraccordeert over een permanente ende eeuwigdurende scheydingen tusschen de Peekel Veenen ende de Hoornster Veenen in voegen dat deselve sal worden genomen uyt de sloot soo gelegen is tusschen BARCKLAGER landen ende de Winschooter gare ende andere Landen Linierecht te DRYBOOMEN veenwaert in, gelijk de palen bereits gesettet ende ingeslaegen zijn door een Geswooren Lantmeter tegens welcker schydinge alle Hoornster Veenen haer uytstreck sulen hebben ende verder niet, gelijk oock de pekkel Veenen de Stadt toebehoorende ende by haer vercoft, alsmede de APELER VEENEN niet wijder sullen strecken als an de voorscr. scheydinge, wel verstaende dat dese limytscheydinge de van Hooren niet

sal praeiudicieeren tegens particulieren soo haer veenen mede in de Pekel hebben leggen, maer alleene geobserveert ende onderhouden sall worden tusschen hare Luyden ende Borgemeesteren ende Raedt in Groningen, Alles oock dat de Hoorenster af loopende veen wateren nae de pekels niet sullen mogen gesuwt worden,

Alles nae Inholdt van het opgerichte Contract de dato den 12 december 1649 welcke den 22 dito in de raedt is geaprobeert ende by ons mede gesien ende gelesen, sonder argelist in oorkonde ende vestenisse der waerheyt Soo hebben wij Stadtholder ende Hoofdmanne onsen grooten Ampts zegeli wetenlijck beneden an desen gehangen. Gegeven in den Jare onses Heeren Duysent Seshondert vyftich, den soevenden february".

Volgens de aangehaalde teksten was het (noordelijke begin van deze "limietscheydinge" :

- de VENNECKE en BARCKSLOOT,
- de sloot tussen de BARCKLAGER LANDEN en de Winschoter Gare en andere landen.

Aangaande de "Venneckesloot" moet er op gewezen worden dat op 17e eeuwse kaarten ten zuidoosten van Winschoten drie evenwijdige sloten ingetekend zijn met de namen :

- Peekel sloot,
- Venke sloot,
- Swett sloot.

Reeds op de kaart van Drenthe en Westerwolde (1635) door Cornelis Pynacker (1570-1645), komen deze sloten voor, ongeveer evenwijdig aan de Pekel A, waarbij de Pekelsloot uitkomt in Winschoterzijl. Een weg van de Brugschans (Winschoter Hogbrug) naar Wedde doorsnijdt het terrein tussen deze drie sloten. Blijham ontbreekt. Deze voorstelling van zaken is door enige andere tekenaars overgenomen. Op een kaart van Halma (1725) staan de drie sloten nog aangegeven, maar zonder namen. Op de bekende kaart van Beckeringh (1781) komen ze niet voor. Het is de vraag of deze sloten ooit bestaan hebben. Wel is dit zeker ten aanzien van de Vennecke sloot (zie boven).

Ook vermeldt het doopboek van Blijham
4 juli 1686 "Jan Jansen x Aeltjen Berens, woonende in de Westereind op gene zijde VENNECKE SLOOT, omtrent Roelf Broers".

Verder is er sprake van een BARCKSLOOT en van een sloot tussen de BARCKLAGER landen en de Winschoter Gare. De naam "Winschoter Gare" betreft het terrein ten zuidoosten van de Winschoter Hogbrug, waar dus die 17e eeuwse kaarten de drie sloten plaatseten. Daar zullen we ook de Barcklager landen moeten zoeken.

BARCKLAGE is de naam van een familie die onder Blijham bekend is van begin 17e eeuw tot begin 18e eeuw. Varianten van deze naam zijn : Berckla, Barcklaa en andere meer.

Het is de vraag of de naam "Barkela-zwette, -sloot" mogelijk ontleend is aan deze familienaam, omdat deze limietscheiding zijn uitgangspunt zou gevonden hebben aan de BARCKLA HEERT. In zijn bijdrage "Oud-Westerwolde. Waar liggen de noord-grenzen van dit gebied?" in de Groningse Volsalmanak 1952, blz. 126, citeert M. van der Woude een artikel door P. Eibergen in het "Tijdschrift van het Nederlands Aardrijkskundig Genootschap".

Eibergen zegt daar :

"Toch blijkt uit geschriften van de 17e eeuw dat toen reeds de Barkela-zwet opgevat werd als scheiding (-----). Niet zonder strijd is deze grenslijn vastgelegd (-----). Toen de stad Groningen in de eerste helft 17e eeuw eigenares van de venen was geworden, heeft zij de Barkelasloot, die de scheiding vormde tussen de barkela landen en de Winschoter Gare verlengd in de richting van Drenthe, en hoewel de Onstwedders de arbeiders aanvielen bereikten zij slechte dat de zwette iets (125 roeden) verder westwaarts werd gegraven.

(T.Borgesius, "Geschiedenis van de gemeenten Oude en Nieuwe Pekela", blz. 111).

H.Gras. "bronnen voor de geschiedenis van Westerwolde", blz. 93, vermeldt :

No. 1005- "Kaart van een gedeelte van het Oldambt en Westerwolde met de Berlaswette soo als in 't jaar 1725 is opgetrocken met Hopren en Onstwedde". (midden 18e eeuw)
Deze kaart geeft inderdaad een "knik" naar het westen van 125 roe aan.
Over bemoeienis van de onstwedders met deze limietscheiding vonden we tot dusver overigens geen gegevens.

van de naam "Barkela-zwet" geeft van der Woude als verklaring in GVA 1952, blz. 141 :

"In oude tijden heeft waarschijnlijk de Barkel A als parallel-riviertje van de Pekel A een gedeelte van dit veenwater in noordelijke richting afgevoerd. Toen de stad Groningen de ontgraving van de Pekeler venen ter hand nam zal deze Barkel A, die toen tevens als zwette dienst ging doen tussen de Pekelder en andere Westerwoldse gronden genormaliseerd zijn".

Of er ooit een Barkel A heeft bestaan lijkt twijfelachtig, vooral als we zien hoe die "normalisering" als het ware "langs het liniaal" is uitgevoerd.

**DE KWARTIEREN VAN
HILVERT JANS HOITING**

Jan Johan Kuiper

I

- 1 Hilvert Jans Hoiting, geboren 12.4.1793 te Onstwedde, overleden 11.7.1839 te Mussel. (Hij is getrouwd 7.10.1814 te Bourtange met Rixte Berends Waarsingh, gedoopt 14.9.1788 te Sellingen, overleden 15.7.1838, dochter van Berend Elzes Waarsingh en Stijntje Pieters Wegman.).

II

- 2 Jan Hilverts Hoiting, gedoopt 20.4.1767 te Onstwedde, overleden 13.12.1835 te Weende. Hij is getrouwd 9.5.1790 te Onstwedde met
3 Roelfje Willems Haan, gedoopt 5.10.1766 te Onstwedde, overleden 19.4.1858 te Plaggenborg.

III

- 4 Hilvert Jans Hoiting, gedoopt 23.2.1738 te Sellingen, begraven 11.6.1790 te Onstwedde. Hij is getrouwd ±1880 met
5 Roelfien Jacobs Scholts, gedoopt 21.10.1744 te Onstwedde, overleden 27.3.1818 aldaar.
6 Willem Harms, geboren ±1710 te Onstwedde. Hij is getrouwd 22.9.1765 te Onstwedde met
7 Hebel Jans, gedoopt ±1725 te Onstwedde.

IV

- 8 Jan Geerts Hoitingh, geboren ±1690 te Ter Haar, overleden voor 1750. Hij is getrouwd ±1727 te Sellingen met
9 Alke Hilverts Waarsingh, geboren ±1703 te Laude.
10 Jacob Roelfs Scholts, geb.±1718 te Onstwedde. Gehuwd -1:1745 met
11 Geertruid Hindriks Coets,geb.te Ter Wupping, ged.17.5.1722 te Onstwedde.
12 Ham Willems,geb.t1675 te Nijenharen,'(Haren/Ems),overl.±1727 te Onstwedde. Hij is getrouwd 15.3.1705 te Onstwedde met
13 Reine Jans, ged.15.2.1680 te Vlagtwedde, overl. voor 1723 Onstwedde
14 Jan Roelfs, gedoopt 12.9.1703 te Onstwedde. Hij was gehuwd met
15 Swaantje Aikes Mulder, geboren ±1700 te Onstwedde.

V

- 16 Geert Hindriks, geb.±1655. Hij is gehuwd ±1685 te Sellingen met
17 Hebel Hindriks Hoitingh, geboren ±1660 te Ter Haar.
18 Hilvert Jans Waarsingh, geb.±1660 te Laude. Gehuwd±1700 te Sellingen met
19 Hille Jans ter Walstage, geboren ±1676 te Ter Walslage.
20 Roelf Jacobs Scholts, geboren ±1680. Hij is getrouwd ±1718 niet
21 Roelfjen Berents Trenning, geboren ±1684 te Laude,Sellingen.
22 Hindrik Reints Coets, geboren ±1675 te Ter Wupping,Onstwedde. Hij is getrouwd 29.3.1702 (h.c.) te Onstwedde met
23 Gepke Frericks Hardingh, geboren ±1678 te Onstwedde.
26 Jan Everwijns Helmich, geboren ±1650. Hij was gehuwd met
27 Anna Sophia Christiaans, geboren ±1655.
28 Roelf Jans.
30 Aike Jans ter Maerse/Mulder, geb.-J.-1665 te Onstwedde. Hij is getrouwd ±1693 met
31 Hebel Roelfs Schutten, geboren ±1672 te Wedde.

VI

- 34 Hindrik Jans Hoitingh, geb.+1630 te Ter Haar. Gehuwd +1660 met
 35 Jantien Engberts, geboren +1635.
 36 Jan Hilverts Waarsingh, geb.te Laude. Hij was gehuwd met
 37 Albertien ? Berents, geboren +1635.
 38 Jan op ter Walstage, geb. +1640 . Gehuwd +1670 te Sellingen met
 39 Alke Wubbes ter Walslage, geboren +1650 te Ter Walslage.
 42 Berent Bruines Trenning, geboren +1638 te Jipsinghuizen. Hij is
 getrouwd +1680 te Sellingen met
 43 Griete Jans Hoijtingh, geboren +1645 te Ter Haar. (Zij is
 eerder getrouwd +1670 te Sellingen met Roelf.)
 44 Reint Hindriks Coets, geb. +1630. Hij is getrouwd na 1660 met
 45 Jantien Hiskes ten Velthuis, geboren +1635 te Vl.w.veldhuis.
 46 Frerick Reints Hardingh, geb. +1635 te Onstwedde. Gehuwd met
 47 Geertruit Nannes Stroedingh, geboren +1645 te Ellersinghuizen.
 60 Jan ter Maerse, geb.+1625. Hij is gehuwd +1665 te Onstwedde met
 61 Talle Reints Hardingh, geboren +1636 te Onstwedde. (Zij was
 eerder gehuwd met Aike Geerts ter Maerse.).

te Ter Haar,

- 62 Roelf Jans Schulten/Hoitingh, geboren
 overl.na 1714 te Wedde. Hij is getrouwd +1665 te Sellingen met
 63 Swaantje Alberts ter Haar,geb.+1635 te Ter Haar, overl. na 1690
 te Wedde.

VII

- 68 Jan Hoitingh, geboren +1600 te Ter Haar. Gehuwd +1630 met
 69 Hebel, geboren +1605.
 72 Hilvert Jans op 't Waarsingh, geboren +1580. Hij was gehuwd met
 73 Wubbe Heijes Waersinck, geboren +1585 te Laude.
 78 Wubbe Sickes ter Walslage,geb.+1612 te Ter Walslage. Hij was
 gehuwd met
 79 Naencke Harms Koijlars, geboren +1629 te Wollinghuizen.
 84 Bruin Berents op't Huisingh, geboren +1605 te Jipsinghuizen.
 Hij is getrouwd +1655 te Sellingen met
 85 Wendel Geerts Trenning, geboren +1615 te Laude.
 86 =68 (Jan Hoitingh)
 87 =69 (Hebel)
 90 Hiske Jans ten Velthuis/Coets, geb.+1602 te Terwupping,Onst-
 wedde. Hij is getrouwd na 1631 te Vlagtwedde met
 91 Alke Lammerts ten Vesthuis, geboren +1610 te Vl.w.veldhuis.
 92 Reint Johans Naningh, geboren +1602 te Onstwedde. Hij is
 getrouwd +1.6.1632 te Onstwedde met
 93 Gepke Frericks Hardingh, geboren +1615 te Onstwedde.
 94 Nanne Geerts Stroedingh, geboren +1600. Hij was gehuwd met
 95 Wupke Stroedingh.
 122 =92 (Reint Johans Naningh)
 123 =93 (Gepke Frericks Hardingh)
 124 =68 =86 (Jan Hoitingh)
 125 =69 =87 (Hebel)
 126 Albert Boelmans ter Haar, geboren +1595 te Ter Haar. Hij is
 getrouwd +1625 met
 127 Rixte Jarckes Colters, geboren +1597 te Vlagtwedde.

VIII

- 146 Heije Waersinck, geb.+1540 te Laude. Gehuwd +1565 met
 147 Alcke Waersinck, geboren +1545
 156 Sicke Johans op ter Walslage/Weerdingh, geboren +1570 te
 Onstwedde. Hij is getrouwd +1620 met
 157 Eiske Nannes ter Walslage, geboren +1580 te Ter Walslage.

- 158 Harmen Edes Koijlens, geboren ±1600 Wollinghuizen, overleden voor 1654. Hij was gehuwd met
- 159 Albertien Addes Meeningh, geboren ±1600 te Wedde, boete betaald bij begraven 5.5.1653.
- 170 Geert Engels Trenning, geboren ±1585 te Laude.
- 180 Johan Jarckes ter Sterrenborch, geb. ±1573 te Sterenborg, Onstwedde, boete voor schenken bij begraven 2.5.1643. Gehuwd ±1600 met
- 181 Alcke Memmes Coets, geboren ±1575 te Onstwedde, boete voor schenken bij begraven 19.12.1660.
- 182 Lammert op 't Velthuis, geb. ±1575, overl. voor 1628 te Velthuis. Hij was gehuwd met
- 183 Willemcke Harms ten Velthuis, geboren ±1580 te Velthuis.
- 184 Johan Olerts Naningh, geb. ±1570 te Onstwedde, overl. 1643/1658
- 186 Frerick Frericks Hardingh, geboren ±1585 te Onstwedde, overl. 1660 te Onstwedde. Hij is getrouwd ±1615 te Onstwedde met
- 187 Swaantje Engelkes Halmingh, geb. ±1594 te Smeerling, overleden na 1660 te Onstwedde.
- 188 Geert Aickes Stroedingh, geb. ±1560 te Ellersinghuizen. Gehuwd met
- 189 Geertje Berends ten Campe, geb. ±1575, overleden na 1649.
- 244 =184 (Johan Olerts Naningh)
- 246 =186 (Frerick Frericks Hardingh)
- 247 =187 (Swaantje Engelkes Halmingh)
- 252 Boelman Berents ter Haar, geb. ±1565 te Ter Haar. Gehuwd met
- 253 Swaencke Boelmans ter Borg, geboren ±1570 te Ter Borg.
- 254 Jarcke Colters, geboren ±1570 te Vlagtwedde, overl. voor 1633.

IX

- 312 Johan Jacobs Weerdinck, geboren ±1535 te Onstwedde.
- 314 Nanne Jans ter Walstage, geboren ±1560 te Ter Walslage, overleden voor 1633 aldaar. Hij is getrouwd ±1590 te Sellingen met
- 315 Alke Jacobs ter Borg, geboren ±1565 te Ter Borg, overleden voor 1633 te Ter Waislage.
- 316 Ede Harmens Koijlens, geb. ±1578 te Wollinghuizen. Gehuwd met
- 317 Naencke Wubbes Eelsingh, geboren ±1580 te Ellersinghuizen.
- 318 Adde Meeningh, geboren ±1560.
- 340 Engel Geerts Trenning, geboren ±1560 te Laude.
- 360 Jarcke Aikes ter Sterrenborch, geboren ±1545 te Sterenborg, Onstwedde. Hij is getrouwd ±1570 met
- 361 Geeske Broers, geb. ±1550 te Veele, overl. ±1630 te Vlagtwedde. (Zij is later getr. ±1575 met Albert Colters, zie 508.)
- 362 Memme Hiskes Coets, geboren ±1540 te Terwupping, Onstwedde.
- 366 Herman ten Velthuis, geboren ±1555. Hij is getrouwd ±1580 met
- 367 Wibbeke Willems Eelsingh, geboren ±1555 te Ellersinghuizen.
- 368 Olert Aickes Naningh, geb. ±1540 te Onstwedde, overl. na 1591
- 372 Frerick Karskens Harding, geboren ±1555 te Onstwedde, overleden na 1610 aldaar. Hij was gehuwd met
- 373 Lupke Berents Schuiten, geboren ±1560 te Wedde, betaald voor begraven 23.5.1633 Onstwedde.
- 374 Engelcke Elses Halmingh, geboren ±1560 te Smeerling, Onstwedde. Hij was gehuwd met,
- 375 Rixte Willems Heijes, geboren ±1565 te Terwupping, Onstwedde, breuk betaald bij begraven 5.11.1635 Onstwedde.
- 378 Berend Berends ten Campe, geboren ±1525 te Beerta?. Hij is getrouwd ±1570 met
- 379 Ycke ?, geboren ±1550.
- 488 =368 (Olert Aickes Naningh)
- 492 =372 (Frerick Karskens Harding)
- 493 =373 (Lupke Berents Schuiten)

494 =374 (Engelcke Elses Halmingh)
 495 =375 (Rixte Willems Heijes)
 506 Boelman ter Borg, geboren ±1535 te Ter Borg.
 508 Albert Colters, geboren ±1540. Hij is getrouwd ±1575 met
 509 =361 (Geeske Broers)

X

628 Johan ter Waislage, geboren ±1530 te Ter Waislage.
 630 Jacob ter Borg, geboren ±1535 te Ter Borg, Sellingen. Hij is
 getrouwd ±1560 te Sellingen met
 631 Alke ter Waislage, geboren ±1540 te Ter Waislage.
 632 Harmen Wilckes Koijlars, geboren ±1550 te Wollinghuizen.
 634 Wubbe Willems Eelsingh, geboren ±1550 te Ellersinghuizen. Hij
 is getrouwd ±1580 met
 635 Harmke Willems Heijes, geboren ±1560 te Terwupping, Onstwedde.
 680 Geert Jacobs Trenning, geb. ±1530 te Laude. Hij was gehuwd met
 681 Eva Alberts Meenderingh, geboren ±1535 te Sellingen.
 720 Aicke Hansen ter Sterenborch, geb. ±1520 te Sterenborg, Onstwedde.
 734 Willem Wubbes Eelsingh, geboren ±1520 te Ellersinghuizen,
 overleden 1569. Hij is getrouwd ±1550 met
 735 Naencke Eelsingh, geboren ±1525.
 736 Aicke Naningh, geb. ±1510 te Onstwedde, overl. 1574/1589 aldaar.
 744 Karsken Harding, geb. ±1525 te Onstwedde, overl. 1574/1589 aldaar.
 746 Berent Schuiten, geboren ±1515 te Wedde.
 748 Else Halmingh, geboren ±1525 te Smeerling. Hij was gehuwd met
 749 Swaantje ? Alberts Luijrinck, geboren ±1530 te Veele.
 750 Willem Heijes, geboren ±1525 te Terwupping.
 756 Berendt Thora Campe, geboren ±1475. Hij was gehuwd met
 757 Stine Arndts Mellinckhus, geboren ±1485.
 976 =736 (Aicke Naningh)
 984 =744 (Karsken Harding)
 986 =746 (Berent Schuiten)
 988 =748 (Else Halmingh)
 989 =749 (Swaantje ? Alberts Luijrinck)
 990 =750 (Willem Heijes)

XI

1264 Wilcke Koijlars, geboren ±1520 te Wollinghuizen, overl. na 1574.
 1268 =734 (Willem Wubbes Eelsingh)
 1269 =735 (Naencke Eelsingh)
 1270 =750 =990 (Willem Heijes)
 1360 Jacob Jacobs Trenning, geboren ±1500 te Laude.
 1362 Albert Meenderingh, geb. ±1495 te Sellingen, overl. na 1538 aldaar.
 1440 Hans ter Sterenborch, geboren ±1490 te Sterenborg, Onstwedde,
 overleden 1574/1589 aldaar.
 1468 Wibbe Eelsinck, geboren ±1490 te Ellersinghuizen.
 1498 Albert Luijrinck, geboren ±1495 te Veele.
 1514 Arndt Schroeder Mellinckhus, geboren ±1450.
 1978 =1498 (Albert Luijrinck)
 1979 =1499 (N.N.)

XII

2536 =1468 (Wibbe Eelsinck)
 2537 =1469 (N.N.)
 2720 Jacob Jacobs Trenningh, geb. ±1470 te Laude, overl. na 1538 aldaar.

XIII

5440 Jacob Trenningh, geboren ±1440 te Laude.

Uit het "ORTSIPPENBUCH NÜTTERMOOR, deel 1."

E.G.Schrage,

Aan het OSB Nüttermoor ontleen we enige gegevens die voor families aan onze kant van de grens van belang kunnen zijn. De nummering is die van genoemd OSB.

No. 276- Bonnema, Commandeur zu Oudeschans, erwähnt im Kapitalschatzungsregister 1650, hat die Heuerleute Berent Ewers (676) und Neele Tonnis, Witwe (2625).

No. 676- Ewerts, Berent, genannt 1650 Aijssings oder Bollinghausen, Heuermann von Commandeur Bonnema (276) in die Alte Schantze.

No.2625- Toniens, Neele, genannt 1650, verstorben vor 1650, X N.N.. Sie pachtete von dem Eigener Commenteur in die Alte Schantze Bonnema.

No.1147- Heijenga, Heije Berents, geb. 21-1-1810 Jemgumer Fahre, verstorben 12-4-1853 Jemgumer Fähre, X Fenna Mannes Lubbers (Ltippens), geb. (1806) Bellingwolde, verstorben 25-11-1885 Jemgumer Fähre, Tochter von LÜppens, Mannes Arend, verstorben in Bellingwolde und Rille Koens, versorben in Bellingwolde.

No.2589- Thedinga, Johann Friederich, geb. 24-12-1819 Neuhaus, verst. 19-12-1893, Jemgumer Fähre, X 24-6-1867 in Neuhaus: Janna Heijenga, geb. 3-6-1845 Blijham, verst. 23-5-1914 Jemgumer Fahre, Tochter von Heije Berends Heijenga und Fenna Mannes Lubbers .

No.2624- Toncken, Toncke, X Nuttermoor 29-4-1739: Berendina Middendorp, uit de Buurtange.

No.1245- Holtkamp, Ontje Ontjes X Trientje Jaspers Goeman.

Deutsches Geschlechterbuch 26, S.202, 376, 407,

Groeneveld I, S. 214,

Sihne: Jasper Goeman - No. 1242,

Klaas Goeman - No. 1244.

No.1242- Holtkamp, Jasper Goeman, Huisman bij de Ntttermoermer Zijl, geb. 1774 in Wenigermoor, derde proclamatie 21-5-1804 in Nüttermoor, (hij 30, zij 28) met Grietje Ter Haseborg, geb. 1776 in Weener, dochter van Menno Ter Haseborg te Weener.

Kinderen: Ontje Holtkamp geb. 18-11-1804 Ntttermoorzijl.

Susanna Awina " 04-03-1807 zie BBB no. 152.

Gepkea " 13-05-1810

Menno 14-05-1813

No.1244- Holtkamp, Klaas Goeman, geb. 1787, verst. 7-9-1858 Nüttermoorzijl, X Nuttermoor 17-2-1840: Tibetje Harms Christiaans.

No.1243- Holtkamp, Jasper Goeman, geb. 8-7-1841, verst. 20-3-1875 Nüttermoorzijl, X 9-4-1868 Nuttermoor: Ettje Christjaans.

(Zie BBB no. 109: Jasper Goeman Holtkamp, geb. Scheemda 5-6-1853, ovl. Scheemda 8-3-1929, toon van Hinderikus en Hagrieta Toren, X Vlagtwedde 19-5-1879: Aaltje Homes, geb. Vlagtwedde 17-6-1850, ovl. Midwolda 2-9-1906, dochter van Wubbo Jans Homes en Geertruida Liefstingh.

BBB. no. 152: Susanna Awina Holtkamp X Scheemda 2-4-1831: Pieter Berends Engelkes.).

Ontleend aan bijlagen uit "Het Landschap Westerwolde" van Dr. Ir. J.E.Muntinga.

HET DORP ONSTWEDDE IN 1815.

ZANDWEGEN 0 50 100 150 200 250 M.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretereese, mevr. Eiskes-Knigge, te Wildervank. In meen geval worden tijdschriften en boeken uitgeleend.

"QUELLEN UND FORSCHUNGEN", Heft 2/3, 1993.

Erhard Schulte,

"EIN INSPEKTIONSprotokOL DER POSTHUSER SCHANS"
(schans op de grens tussen Oostfriesland en Oldenburg, het verslag dateert uit de periode 1690-1708).

Erhard Schulte "DIE BELEGSCHAFT DER FESTUNG STICKHAUSEN IM JAHRE 1650" . (soldijlijst van het garnizoen).

Erhard Schulte "FILSUM IN DER 2EN HALFTE DES 17EN JAHRHUNDERTS" . (ontleend aan de Visitationsprotokolle der Lutherischen Kirche des Jahres 1671", vervat in een dikke foliant, berustend in de Landessuperintendentur in Aurich. Verder enige belastingsregisters uit de jaren 1649, 1650,1652,1658, 1660 en 1672).

Isa Ram, "NACHTRAG ZU DEN IN DEN HEFT 2/3, 1992 VEROPFENTLICHTEN WAPPEN AUS DER SAMMLUNG PANNENBORG" (Schuster, Seebens. Sebes ook in Nederland)

Haiko Swart, "ZWEI OSTFRIESEN IM JESUITENKOLLEG BRAUNSBURG"

(Oost-Prusen. Genoemd:

-Arnoldus Philippus Kioppenbergius uit Enden, werd na 1617 predikant in zijn vaderland

-Nero Wilhelm. Een Fries uit Emden, werd na 11-11-1645 student te Koningsbergen

Wilhelm Lange, "DIRK JANSEN QOSTERLOO, SCHIFFER, KAPITAN, FAHRPACHTER UND KALKBRENNER" . (De auteur vond in het Algemeen Rijksarchief in Den Haag stukken uit de Franse tijd aangaande Oostfriesland. Oosterloo was pachter van het veer te Leeroord.

Erhard Schulte "DAS ENTZIFFERN VON ZAHLEN"(gaat over cijfers die ontstaan door andere cijfers half te schrijven).

Wilhelm Lange, "GEDANKEN ZUM ORTSIPPENBUCH BINGUM". (verschijnt waarschijnlijk eind 1993, omvat meer dan 2800 families).

"EMSLANDISCHE UND BENTHEIMER FAMILIENFORSCHUNG", Heft 22.

Liborius Engbers,

"STAMMLISTE DER FAMILIE ENGBERS/SCHOMAKER IN BORGER/HEMMLING". (Het patronen Engbers is in dit geval afgeleid van Engelbert. Het overzicht begint ca. 1750).

" " "DIE EINGESESSENEN DER HERRLICHKEIT PAPPENBURG IM JAHRE 1727 "(Enige bekende naren: Sinnigen, Suurmeijer).

ONS WAARDEEL", 93/3

C.de Graaf en J.Groenwold,

"HET NAGESLACHT VAN TONNIS WILLEMS, OVER LEDEN BONNERVEEN 12-12-1691 (II)" . (vervolg van Ons Waardeel 93/2).

W.Houtman,

"BERICHTENVERKEER IN ROLDE. VAN BODELOOP TOT N.V. PTT".

H.Gras,

"EEN MISLUKTE NOODGREEP. ONTSTAAN EN FUNCTIE VAN HET HOOGEVEENSE ARMWERKHUIS".

GERSNOSTRA", juni 1993.

W.H.Dingemans, "DE JONGH,(BOMMELERWAARB)".

C.A.van Burik, "DE KINDEREN VAN CORNELIS ANDRIESZ. VOSCH EN BARBARA HARMENS VAN HAGENAUWEN".

Mr. W.Downer, "ADVOCAAT, PROCUREUR, NOTARIS".(Ben uiteenzetting over deze functies in de Republiek in de 17e en 18e eeuw, waaruit blijkt hoezeer de situatie in Westerwolde afwijkend was).

"ONS WAARDEEL 93/4".

G.A.Coert, "HET ONDERHOUD VAN DE HOOGVEEENSCH E VAART I N DE 17E EN 18E EEUW".

C.de Graaf en J.Groenwold, "HET NAGESLACHT VAN TONNIS WILLEMS, OVERLEDEN BONNERVEEN 12-12-1691 (III) "(Delen I en II in "Ons Waardeel" 93/2 en 93/3).

W.Nijlunsing, "DE BOERDERIJ TER HAAR OP DE HAAR TUSSEN DEN HOOL EN DALER VEEN" (en haar bewoners).

"GRUONINGA", 1992,

J .W . Schaap, "GENEALOGIE KRUIZINGA" (tak Tjebbe. Gedeeltelijke genealogie van een zeer uitgebreide familie in de Groninger veenkolonien in de 17e en 18e eeuw, net talrijke vertakkingen).

J.Ph.Lucassen, "JOHANN MARTEN RIEDEL,"HOF-TROMPETER" IN NAS-SAUDILLENBURG".(Een afstammeling te Veendam, 2e helft 18e eeuw).

P . J . C . Elema , "BLOKBERGEN" (Deze familie woonde meest in de stad Groningen, later ook te Veendam. Nicolaas Blokbergen, huisverver te Veendam, gedoopt te Groningen, huwde te Zuidbroek na ondertrouw te Vlagtwedde 6 zei 1755 met Etjen Jans Wolters, van Vlagtwedde, waarschijnlijk geboren te Vlagtwedde, ca. 1740 en gedoopt te Wedde 30 juni 1748, dochter van Jan Wolters en Fenje Alberts).

J.Th.Tjadens, "ONTVANGSTEN BIJ BEGRAFENISSEN TE SCHEEMDA, 1713-1760". (Inschrijvingen in een terug gevonden diaconieboek, enige voorbeelden: 19-04-1736- Barn Nesse kint; 08-03-111743- Baren Nesse vrouw (met extreem hoge ontvangst van 96 gld. 6 st. 2 duiten); 25-04-1739- Nesse (mons.) kiPt.).

Dr.P.Bos, "DE FAMILIE LIGGER (LEGGER) TE VEENDAM EN WILDERVANK".(De oudste generaties 1650-1800).

P.J.C.Elema, "SJABBES TE GARSTHUIZEN".

Drs.U.M.Ubbens,

"HET NAGESLACHT VAN ALBERT WABBES EN SIJBELKE ALBERTS TE WOLDENDORP".

J.Th.Tjadens, "DE EERSTE BEWONERS VAN DE OUDSTE OLDAMBTSTER BOERDERIJ". (woordboek, aanvulling op "Boerderijen en hun bewoners in Noord- en Zuidbroek" 1990.).

R.H.Alma, "EEN KRONIEKJE VAN JOHAN RENGERS TEN POST".

Jan van Bolhuis,

"DOOPSGEZINDE LEDEN VAN HET GESLACHT BOLHUIS".

P.J.C.Elema en Redmer Alma,

"CLEVERINGA".

Johanna Principaal

en P.E.Dinkla, "DE PRINCIPAALS IN HET OLDAMBT"(met vertakkingen naar Westerwolde).

R.H.Alma, "EEN BESCHRIJVING VAN VISVLIET VAN CIRCA 1640".

E.D.Heijnis-Renssen,

"AANVULLINGEN OP: HET NAGESLACHT VAN JAN JUR JENS BUSSEMAKER EN ITJEN ISAACS. (Gruoninga 31 (1986) 146)".

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAN DE

VERENIGING

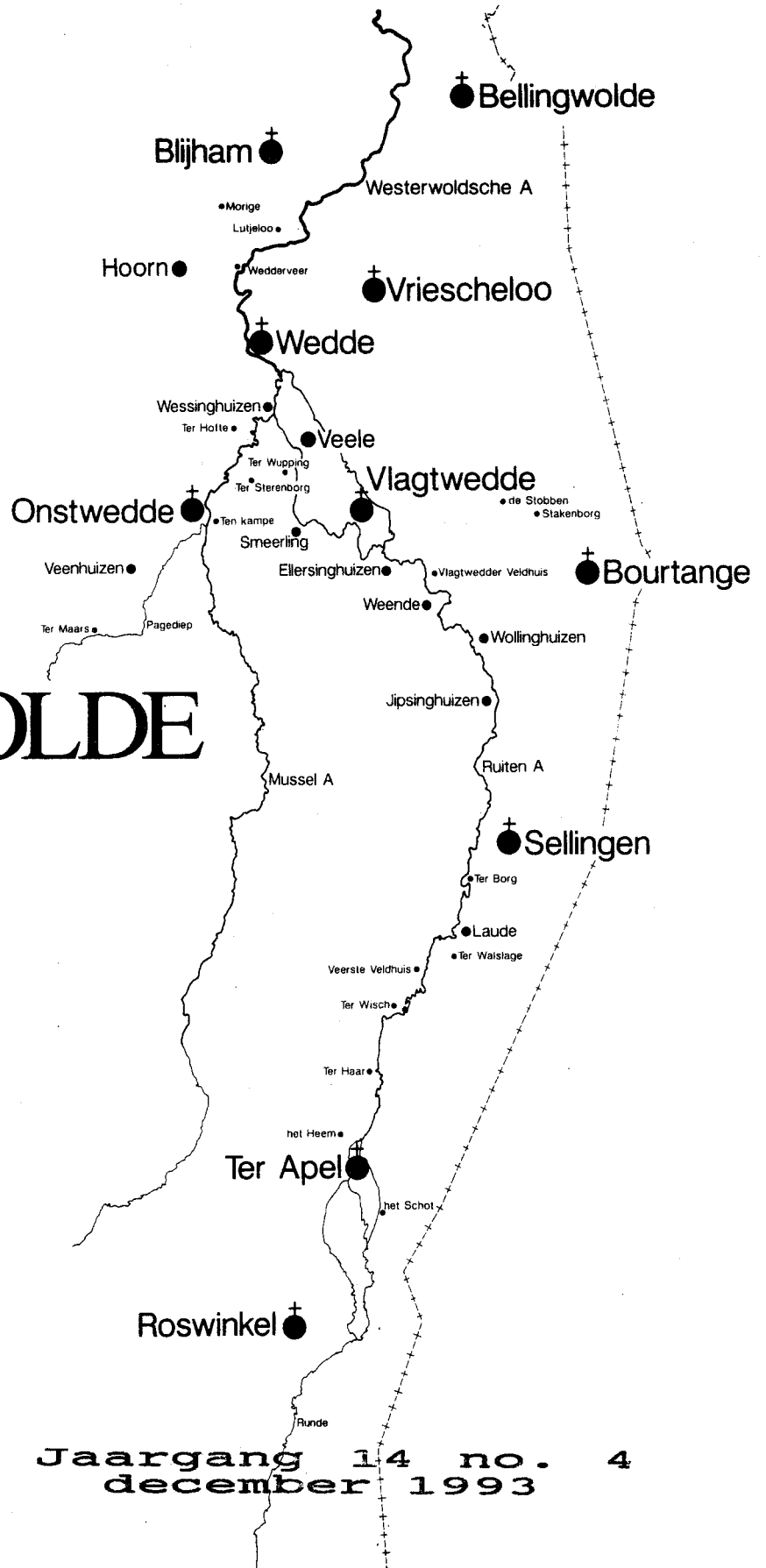
VOOR

GENEALOGIE

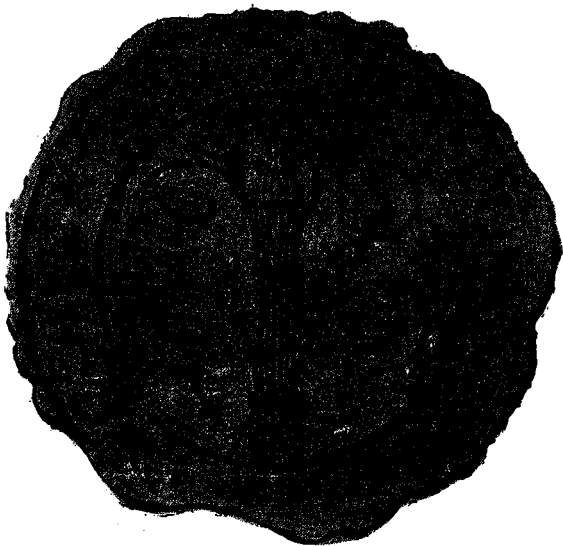
EN

HISTORIE

WESTERWOLDE

Jaargang 14 no. 4
december 1993

WESTERWOLDE

J A A R G A N G 1 4 N o - 4 , D E C E M B E R 1 9 9 3

REDACTIE: S.H. ACHTEROP
ds. W. HORLINGS
J.S.A. HUIZING
E.G. SCHRAGE
JAN JOHAN KUIPER, eindredacteur

Dijksterweg 10,
9978 TB Hornhuizen,,
tel. 05958-1630/1289.

SECRETARIAAT:

* lidmaatschap Mevr . G . P . I . HISKES-KNIGGE ,
* abonnementen M . Hardenbergstraat 3,
* administratie 9643 LD Wildervank.

* archief tel. 05987-13095.

PENNINGMEESTER:

G.KAMIES,

Postkade 51,

9503 AJ Stadskanaal.

tel. 05990-17272.

* postgironummer van de vereniging: 4222401.

BANK:

RABO-bank Stadskanaal

* rek.no. 3586.06.063 t.n.v. Vereniging voor
Genealogie en Historie Westerwolde;
* postgironummer van de bank: 810818.

LIDMAATSCHAP:

* contributie f. 40,- per jaar (inclusief tijdschrift, uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten of toegezonden per post);

* donateurschap f. 35,- per jaar (inclusief tijdschrift, toegezonden per post), alleen voor verenigingen en stichtingen.

I N H O U D

Jan Joh. Kuiper,	PARENTEEL GEERT NANNES,	blz.	95.
W.Horlings,	VERSLAG VAN DE INLEIDING DOOR DR. G OVERDIEP, OP 18 SEPT. 1993,	blz.	114.
E.G.Schrage,	DE BARKELAZWETTE OF SLOOT,	blz.	115.
E.G.Schrage,	TIENDLAND BIJ ONSTWEDDE,	blz.	119.
	TIJDSCHRIFTEN.	blz.	120.

HET BESTUUR EN DE REDACTIE VAN "WESTERWOLDE"ⁿ WENSEN U
PRETTIGE KERSTDAGEN EN EEN GEZEGEND 1994.

PARENTEEL VAN GEERT NANNES TE SELLINGEN

Jan Johan Kuiper

De aanleiding voor het opstellen van deze parenteel was dat ik tijdens het speuren in de protocollen van de kerkelijke gemeente Pieterburen en Wierhuizen een aantal inschrijvingen tegen kwam van personen afkomstig uit Sellingen: Eerst Geert Dercks, die op 8 december 1709 ingeschreven wordt als lidmaat te Pieterburen met attestatie van Sellingen. Vervolgens trouwen op 9 mei 1717 te Wierhuizen Wilt Dercks van Sellingen en Grietien Dercks van Zuidlaren. Op 9 april 1724 volgt er te Pieterburen nog een huwelijksinschrijving van Hindrik Derks, afkomstig van Sellingen en Aeltien Derks van Groningen.

Mijn nieuwsgierigheid was gewekt en ik vroeg mij af tot welke Sellinger familie(s) deze personen zouden behoren. De enige familie die in aanmerking leek te komen was de familie Nannes. Gelukkig ondertekenden Hindrik Derks (Nanninga uit Pieterburen) en Wilt Derks (die te Wierhuizen trouwde met Grietien Derks, welk echtpaar later onder Sellingen voorkomt.) als ooms het huwelijkscontract van Jan Harms Brouwer (VI h, zoon van hun zuster Annegien) op 1 mei 1744 te Sellingen.

Geert Dercks moet op 16 februari 1714 aanzweren als sibbevoogd over het nagelaten kind (= Derck Tholes) van zijn zuster Wendel en hoewel ik niet kan bewijzen dat deze Geert dezelfde is als de Geert Derks te Pieterburen, afkomstig van Sellingen, zal hij zeker dezelfde persoon zijn. Geert was er in ieder geval en voor zijn voor- en nageslacht doet het verder niet ter zake of hij een paar jaren te Pieterburen heeft doorgebracht. Hoewel ik er geen notities over kon vinden (de kerkelijke protocollen van Sellingen van die tijd zijn niet bewaard gebleven), zijn Geert en Wilt blijkbaar terug gekeerd naar Sellingen, zij duiken later regelmatig weer in de Westerwoldse archieven op. Hindrik bleef in Pieterburen als handelaar in hout en als collector (een soort belastingontvanger), in die hoedanigheden komt hij regelmatig voor in de archieven.

De naam Nannes is van oorsprong een patroniem, in dit geval een patroniem die aan een erfplaats te Sellingen is blijven hangen en die als toenaam gebruikt wordt voor de mensen afkomstig van die erfplaats. Hindrik te Pieterburen en zijn nazaten voeren als achternaam een afgeleide vorm, "Nanninga".

In dit artikel behandel ik de nazaten van de oudst bekende voorvader Geert Nannes tot en met de zevende generatie, de achtste generatie wordt nog genoemd, hun echtgenoten niet meer en nageslacht niet meer. Ik pretendeer geen volledigheid, er mist hier en daar nog wel iets. Meer gegevens zijn welkom.

I GEERT NANNES, geboren ±1540 te Sellingen, overleden na 1593 aldaar. Erfgezeten landbouwer te Sellingen.

Van 1568 t/m 1574 en van 1589 t/m 1593 betaalt Geert Nannes de hoedergeldbe-

lasting (de andere jaren ontbreken)

De naam van zijn vrouw is niet bekend.

Zijn zoon zal geweest zijn:

1 JOHAN, geboren ±1585 te Sellingen, volgt onder II.

II JOHAN GEERTS NANNES, zoon van Geert Nannes (I), geboren ±1585 te Sellingen, overleden tussen 5.5.1658 en 29.7.1661 te Sellingen. Erfgezetene te Sellingen. Hij is getrouwd ±1615 te Sellingen met **GEPKE GEERTS WARMERINGH**, dochter van Geert Wubbes Warmeringh, geboren ±1592 te Laude.

Het ging dit echtpaar financieel niet erg voor de wind:

2-6-1632: In saken Anne Hermans imptinne, **versoeckende dat Johan Nannes** tot Sellinge, **gedaghede** muchte werden, omme haer te betalen viertien dalers achterstendige renten.

10-11-1632: In saken Anne d'weduwe van zal. Herman Geerts tot Wedde, imptinne, **versoeckende, van Johan Nannes** tot Sellinge gedaegde, betalinge van viertien dalers, vier jaeren achterstendige renten **van vijftich dalers capitael** op Maij laetleden verschenen.

20-6-1656: Jan yannes tot Sellingen en Gepcke Warmeringh ehelieden lenen 120 dalers van **Janneke Wubbes**.

5-5-1658: In saecken des E. richterssche Sibinga geciteert hebbende Jan Nannes tot Sellingen om betaeling **van 37 dall. capitael** met 4 dall. 2 jaeren rente voor Martini **1654 ...**

31-8-1661: Ins. de Erb. Deugentrijcke **vrouwe** Engeltien **Sibinga** Iapte., **contenderende t o t** executie **over de goederen van wijl. Jan Nannes tot Sellingen. Ged. cracht condemnatie** van den 5 maij 1655, waer over 't appel tot Wedde den 29 Julij 1661 verclaert 't **mandaet an 't sterfhuis vertoot van dat** gedes. **huisvrouwe** in gerichte sijnde maer **daerop** niet willende **antwoorden.**'

Uit dit huwelijk:

1 **GEERT**, geboren ±1620 te Sellingen, volgt onder III.

III GEERT JANS NANNES, zoon van Johan Geerts Nannes (II) en Gepke Geerts Warmeringh, geboren ±1620 te Sellingen, overleden na 27.1.1660 aldaar. Eigenerfd landbouwer te Sellingen

27-1-1660: **Gebcke Nannes** en eert **Nannes**, moeder en **kindt, verkopen** grond aan **Jan Hans Hillingh** en diens **huisvrouwe**.

Hij zal omstreeks 1645 getrouwd zijn. De naam van zijn vrouw is niet bekend.

Zijn zoon is:

1 **DERCK**, geboren ±1645 te Sellingen, volgt onder IV.

IV DERCK GEERTS NANNES, zoon van Geert Jans Nannes (III), geboren ±1645 te Sellingen, overleden tussen 1727 en 1731 te Sellingen. Eigenerfd landbouwer te Sellingen. Hij is getrouwd ±1670 te Sellingen (1) met N.N., betaald voor haar begrafenis op **4.7.1682**.

16-11-1678: Ins. Jan **Hindricks Schoolmester** tot Ter **Apel** verd. **hebb.** Drck Geerts.⁸

4-7-1682: **Derck Geerts** **wegens** sijn **vrouwen groeve accordt op f 4 -"-**

1727: **Derck Geerts** te Sellingen heeft een **mandaet van verbod** uitgebracht...¹⁰

Derck Geerts Nannes is voor 1731 **overleden**, hij wordt niet meer in de lijst van lidmaten **van de Sellinger kerk van 1731 genoemd**.

Hij (**Derck Geerts Nannes**) is later getrouwd (2) met **TIEBE**, geboren ±1655.

9-2-1698: **Insaken Harm Bontkes** verd. he|. **Derck Geerts** en **Tijbe**, diens **huisvrouwe**, benevens **Engel** de weduwe van **Geert Bulder**.

Uit deze huwelijken: (preciese volgorde niet bekend, ook niet precies bekend welke kinderen uit welk huwelijk zijn)

1 **WENDEL**, geboren ±1670 te Sellingen, volgt onder

V-a .

Wendel is voor 1696 al getrouwd en moet dus uit het eerste huwelijk van haar vader stammen.

2 GEERTJE, geboren ±1672 te Sellingen, volgt onder V-b.

Geertje laat omstreeks 1700 al kinderen dopen, zij zal dus uit het eerste huwelijk van haar vader zijn.

3 HARM, geboren ±1675 te Sellingen, hij was gehuwd met **ENGEL NANNES**. Geen nageslacht bekend.

Harm waarschijnlijk u} het eerste huwelijk, hij wordt op 4-4-1713 de broeder genoemd van Wendelke.

4 GEESJE, geboren ±1680 te Sellingen.

Geesje waarschijnlijk uit het eerste huwelijk van haar vader.

25-10-1718: **Insaken Geesjen Dercks Impte contra Derck Tholes** (zoon van **Wendelke**). Derck Tholes moet Geesje het "pjchtige" betalen zoals afgesproken is in het huwelijkscontract van zijn moeder.

5 GEERT, geboren ±1684 te Sellingen, volgt onder V-c.

Geert is waarschijnlijk uit het tweede huwelijk van zijn vader de datum waarop hij Sellingen verlaat en huwt in aanmerking nemend.

6 WILT, geboren ±1688 te Sellingen, volgt onder V-d.

Wilt stamt zeer waarschijnlijk uit zijn vaders tweede huwelijk. Hij ondertekent als oom (ik neem aan, niet als halfoom) het huwelijkscontra van Jan Haans Twiest, zoon van zijn zuster **Annegien** op 1-5-1744 te Sellingen.

7 ANNEGIEN, geboren ±1690 te Sellingen, volgt onder V-e.

Annegien heeft een dochter Tiebe en zal dus een dochter uit het tweede huwelijk van haar vader zijn.

8 HINDRIK, geboren ±1694 te Sellingen, volgt onder V-f.

Hindrik stamt uit het tweede huwelijk. Hij ondertekent net als Wilte, als oom het huwelijkscontract van Jan Hans Twiest, zoon van zijn zuster **Annegien**, op 1-5-1744.

V-a WENDEL DERKS NANNES, dochter van Derck Geerts Nannes (IV) en N.N., geboren ±1670 te Sellingen.

Zij is getrouwd voor 1696 met **THOLE JANS**, geboren ±1660 te Onstwedde. Eigenerfde te Sellingen.

Uit dit huwelijk:

1 **DERCK**, gedoopt 13.4.1696 te Onstwedde, volgt onder VI-a.

V-b GEERTJE DERKS NANNES, dochter van Derck Geerts Nannes (IV) en N.N., geboren ±1672 te Sellingen, overleden voor 1712 aldaar.

Zij is getrouwd ±1697 te Sellingen met **WILT JANS TIMMERMAN**, zoon van Jan Wilts en Antke Berents Jo^llingh, geboren ±1675 te Veele, overleden 1728/1731 te Sellingen. Timmerman te Sellingen.

(Hij is later getrouwd 16.2.1712 (h.c.) te Vlagtwedde, met Jantien Harms Altingh, geboren ±1676 te Ellersinghuizen, overleden 1731/1737 te Sellingen, dochter van Harm Jurjens Altingh en Geescke Wolters.)

Geertje Derks is overleden voor 1712, omdat haar man dan hertrouwt, **Wilt Jans Timmerman** tekent op 24-3-1728 nog als oom het huwelijkscontract te Vlagtwedde van Berent Geerts

en Jantien Wilts ¹⁵ In het lidmatenregister van Sellingen van 1731 wordt hij niet meer genoemd.

Uit dit huwelijk:

- 1 **JACOBIE**, geboren ±1697 te Sellingen, volgt onder VI-b.
- 2 **JAN**, geboren te Sellingen, gedoopt 4.5.1704 te Ter Apel, volgt onder VI-c.
- 3 **DERCK**, geboren ±1705 te Sellingen, overleden tussen 1777 en 1800 te Vlagtwedde.
Hij is getrouwd 30.6.1737 te Vlagtwedde, h.c. 29-6-1737 met **WUPCKE HARMS**, dochter van Harm Sanders en Alcke Balzers, gedoopt 29.9.1689 te Vlagtwedde.
(Zij is eerder getrouwd 21.3.1713 te Vlagtwedde met Beerent Harms Leepe, geboren ±1685 te Wollinghuizen, overleden 1732 te Vlagtwedde, zoon van Harm Harms Leepe en Aaltje.)

Huwelijkscontract op 29-6-1737 te Vlagtwedde van Derck Wilts en **Wupcke** Harms, weduwe van Berent Harms (Leepe):¹⁶

Dedingslieden bruidegom: Jan Wilts, broeder, Roelf Alberts, zwager, Berent Jans, oom.
Dedingslieden bruid: **Haren** Hans (Leepe), **oude** zwager, Tijbe Hans, zuster (dit moet **schoonzuster** zijn.), Engel Edingh, principale **voormond**.

Het echtpaar Derck Wilts en Wupcke Hans had geen kinderen. Wupcke had wel 7 kinderen uit haar eerste huwelijk.

25-11-1777: Jan Harmannus, _Nr. snit te **Vlagtwedde**, **verkoopt** "een **behuisinge**, tuin en smitterij" aan Derck Wilts.¹⁷

5-3-1800: Gecompareerd : Wilt Roelfs ter eene en Haren Berenti ter andere zijde. Wilt en **Haren** hebben een geschil over de **nalatenschap** van Derk Wilts.

- 4 **ANNEGIEN**, geboren ±1710 te Sellingen, volgt onder VI-d.

V-c **GEERT DERKS WANNES**, zoon van Derck Geerts Wannas (IV) en Tiebe ?, geboren ±1683 te Sellingen, overleden 1735/1744 aldaar. (zie noot bij zijn vrouw voor overlijdensgegevens)

Geert Derks wordt op 8-12-1709 te Pieterburen **ingeschreven** als lidmaat, met attestatie van Sellingen. Hij trad in eenst bij de heer van Dijksterhuis. Later keert hij **blijkbaar** terug naar Sellingen.

Hij is getrouwd ±1715 te Sellingen met **GRIETJE HARMS**, dochter van Haren Berents, geboren ±1685 te Sellingen, overleden 1744/1757 aldaar.⁴⁰

Geert Derks, alias Geert Nannes en Grietje Hans, dochter van **Han** Berents worden een aantal keren genoemd, o.a. op 5-6-1723 als **Harm Hindricks Bulder** het recht van redemptie inroept van een mollenwaer over de Sellinger Hammarck, die hij heeft **verpacht** aan **Jan Harms**, na en door diens **dood** aan de **vader Harm** Berents en die na diens **dood** aan de enig', nagelaten dochter Grietje **Hans**, **huisvrouw** van Geert Derks in **pacht** is toegevallen 1

16-2-1714: Geert Dercks moet aanzveren als **eibbevoogd** over **het nagelaten kind** van wijlen **Thole Jans** en **Wandel Nsnnea**.²²

Uit dit huwelijk:

- 1 **JANTJE**, geboren ±1716 te Sellingen, ongehuwd overleden na 1760 te Sellingen.
- 2 **HARM**, geboren ±1718 te Sellingen, ongehuwd overleden te Sellingen na 1760.

29-1-1760: De crediteuren van Jantje en Haren Geerts te Sellingen verkopen een huis en een **schuur** op eigen **grond** aan Jan Neendering te Sellingen.²³

V-d WILT DERKS NANNES, zoon van Derck Geerts Nannes (IV) en Tiebe, geboren ±1690 te Sellingen, overleden tussen 1758 en 1772 aldaar.²⁴

Wilt komt voor te Pieterburen en Wierhuizen. Blijkbaar is hij terug gekeerd naar Sellingen. In Sellingen was Wilt wever.

Hij is getrouwd 9.5.1717 te Wierhuizen (1) met **GRIETIEN DERKS**, bij haar huwelijk "van Zuidlaren".

Op 9-5-1717 gecopuleerd Wilte Derks van Sellingen en Grietjen Derks van Zuidlaren. (trouwboek Pieterburen en Wierhuizen.)

Uit dit huwelijk:

1 **WILLEMTIEN**, geboren ±1718 te Sellingen ?, volgt onder VI-e.

Hij (Wilt) is vervolgens getrouwd ±1719 te Onstwedde (2) met **GEESJE ALBERTS**, dochter van Albert Wessels Wever en AlckeEgberts, gedoopt 15.2.1691 te Onstwedde.

Geesje Alberts wordt o.a. in het huwelijkscontract van Nanne Hann en Willemtien Wilts (op 6-3-1737 te Vlagtwedde) genoemd als stiefmoeder van de bruid.

Uit dit huwelijk:

2 **GRIETIEN**, geboren ±1720 te Sellingen, volgt onder VI-f.

3 **ALKE**, geboren ±1725 te Sellingen, volgt onder VI-g.

V-e ANNEGIEN DERKS NANNES, dochter van Derck Geerts Nannes (IV) en Tiebe, geboren ±1690 te Sellingen, overleden na 1760 aldaar.

Zij is getrouwd ±1714 te Sellingen met **HARM JANS BROUWER/TWIEST**, zoon van Jan Jans Twiest en Anna, geboren ±1684 te Sellingen, overleden 1753/1760 aldaar, brouwer en herbergier.

20-2-1732: Een gychil tussen Geert Derks en zijn zwager Han Jans (Brouwer) over "boelgoedt"

7-5-1753: Haren Brouwer grenst ten zuiden aan een stuk gro 1.²⁷

29-1-1760: De weduwe van Haren Jans Brouwer wordt genoemd.

Uit dit huwelijk:

1 **JAN**, geboren ±1714 te Sellingen, volgt onder VI-h.

2 **TIJBE**, geboren ±1719 te Sellingen, volgt onder VI-i.

V-f HINDRIK DERKS NANNINGA, zoon van Derck Geerts Nannes (IV) en Tiebe, geboren ±1694 te Sellingen, begraven 22.4.1755 te Pieterburen. Houtkoper en collector te Pieterburen.

Hij is getrouwd 9.7.1724 te Pieterburen (1) met **AALTIEN DERKS**, dochter van Derck Ebels en Trijntje Jans Deeckens, gedoopt 17.10.1702 te Groningen, overleden 1752 te Pieterburen.

Getrouwd: 9 Ju9ij 1724 te Pieterburen, Hindrick Dercks van Sellingen en Aeltien Dercks van Groningen.

Uit dit huwelijk:

1 **DERK**, gedoopt 10.3.1726 te Pieterburen, volgt onder VI-j.

2 **EBEL**, gedoopt 2.8.1729 te Pieterburen, volgt onder VI-k.

3 **HERNANNUS**, gedoopt 9.11.1732 te Pieterburen.

4 **JAN**, gedoopt 15.4.1736 te Pieterburen.

5 **GEERT**, gedoopt 23.8.1739 te Pieterburen.

6 **WILTE**, gedoopt 13.10.1743 te Pieterburen.

Hij (Hindrik) is getrouwd 9.4.1752 te Pieterburen (2) met **ANJE PIETERS**, geboren ±1730 te Pieterburen. (Anje is later getrouwd 11.7.1756 te Pieterburen met Pieter Derks, geboren te Pieterburen, ged. 21.8.1729 aldaar.)

Uit dit huwelijk:

7 **AELTIEN**, gedoopt 18.3.1753 te Pieterburen, begraven 30.12.1755 aldaar.

8 **PETER**, gedoopt 9.6.1754 te Pieterburen.

VI-a DERCK THOLES, zoon van Thole Jans en Wendel Derks Nannes (V-a), gedoopt 13.4.1696 te Onstwedde, overleden 1743/1749 te Sellingen.

Hij is getrouwd voor 22.12.1717 te Sellingen met **ANCKE JANS TWIEST**, dochter van Jan Jans Twiest en Anna, geboren ±1692 te Sellingen, overleden tussen 4.5.1729 en 1731 aldaar.

Derk Tholes ondertekent het h.c. van zijn zoon Tole op 22-11-1743

(zie bij de zoon) In 1749 op 27-12. kont bij een grondtransactie de zoon Tole voor i.p.v. Derk voor als belendende, Derk zal dan niet neer leven.

Ancke Jans Twiest leent saxen net haar man op 4-5-1729 geld³¹, in 1731 wordt ze niet meer genoemd onder de Sellinger lidmaten.

Uit dit huwelijk:

1 **THOLE**, geboren ±1717 te Sellingen, volgt onder VII-a.

2 **JAN**, geboren ±1724 te Sellingen, overleden na 22.11.1743 aldaar.

3 **HARM**, geboren ±1727 te Sellingen, volgt onder VII-b.

VI-b JACOBIE WILTS, dochter van Wilt Jans Timmerman en Geertje Derks Nannes (V-b), geboren ±1697 te Sellingen.

Zij is getrouwd 19.4.1722 te Vlagtwedde met **GEERT ALBERTS**, zoon van Albert Harms op 't Schulting en Geeske Harms, geboren te Jipsinghuizen, gedoopt 19.4.1691 te Vlagtwedde.

Uit dit huwelijk:

1 **ALBERT**, gedoopt 12.3.1723 te Vlagtwedde.

2 **GEERTIEN**, gedoopt 24.9.1724 te Vlagtwedde.

3 **GEESSIEN**, gedoopt 23.6.1726 te Vlagtwedde.

4 **WILT**, gedoopt 5.3.1728 te Vlagtwedde.

5 **ALBERT**, gedoopt 24.12.1730 te Vlagtwedde.

6 **ANCKE**, gedoopt 22.3.1733 te Vlagtwedde.

7 **HARM**, gedoopt 5.12.1734 te Vlagtwedde.

8 **ALBERTIEN**, gedoopt 12.5.1737 te Vlagtwedde.

9 **JANTIEN**, gedoopt 26.10.1738 te Vlagtwedde, volgt onder VII-c.

VI-c JAN WILTS, zoon van Wilt Jans Timmerman en Geertje Derks Nannes (V-b), geboren te Sellingen, gedoopt 4.5.1704 te Ter Apel. Molenaar te Sellingen.

Hij (Jan) is getrouwd 10.7.1740 te Sellingen, h.c.

8.7.1740 met **WENDELKE BERENTS LIEFSTINGH**, dochter van Berent Mennes Liefstingh en Grietien Jans Haasken, geboren te Weende, gedoopt 14.5.1719 te Vlagtwedde.

Huwelijksgntract te Sellingen van Jan Wilts en Wendelke Berents Liefstingh op 8.7.1740:

Aan de kant van de bruidegom tekenen: Jaapkien en Annegien Wilts zusters, Derk Wilts broeder, Geert Alberts en Roelof Alberts zwagers, Wilt Jans en Hart Jans ooms, Jan Wilts, neef.

Aan de kant van de bruid tekenen: Grietien Liefsting moeder, Berent Liefstingh en Jickien Ho terckhuisen ehel. broeder en aangehuwde zuster, Menne Liefstingh broeder, Remde Kennes en Willem Haesken ooms, Dedde Meenes moeije, Jan ten Velthuis en Jan Hoormes voogd neefs.

Uit dit huwelijk:

1 **WILT**, gedoopt 26.9.1745 te Sellingen, volgt onder VII-d.

2 **GRIETIEN**, gedoopt 20.10.1748 te Sellingen.

3 **GEERTIEN**, gedoopt 23.12.1753 te Sellingen.

Zij is getrouwd 5.5.1793 te Vlagtwedde met **ENGEL WUBBES**, van Vlagtwedde. Geen nageslacht bekend

VI-d ANNEGIEN WILTS, dochter van Wilt Jans Timmerman en Geertje Derks Nannes (V-b), geboren ±1710 te Sellin gen.

Zij is getrouwd 16.5.1736 te Onstwedde met **ROELF ALBERTS SNIJDER/KREMER**, zoon van Albert Alberts Snijder en Naentie Roelfs, geboren ±1698 te Onstwedde. (Hij is eerder getrouwd 18.12.1729 te Onstwedde met Aaltje Lubberts, geboren ±1705, overleden 1735 te Onstwedde.)

Uit dit huwelijk:

1 **WILT**, gedoopt 29.7.1736 te Onstwedde.

2 **HARM**, gedoopt 17.9.1737 te Onstwedde, begraven 2.3.1738 aldaar.

3 **HARM**, gedoopt 25.1.1738 te Onstwedde.

Op 27 maart 1740 wordt er een kind van Roelf Alberts Kremer begraven³³, dit zal de 2e Harm geweest zijn omdat Wilt in 1800 nog met de erfenis van zijn oom Derk Wilts te maken heeft.

VI-e WILLEMTIEN WILTS, dochter van Wilt Derks Nannes (V-d) en Grietien Derks, geboren ±1717 te Sellingen ?. Zij is getrouwd 8.3.1737 te Vlagtwedde met **NANNE HANSEN**, zoon van Hans Nannes en Wolcke Boeles Tees, geboren ±1705 te Sellingen.

Uit dit huwelijk:

1 **GRIETJE**, gedoopt 10.3.1741 te Sellingen, volgt onder VII-e.

2 **AIKE**, gedoopt 14.2.1745 te Vlagtwedde, volgt onder VII-f.

3 **HANS**, gedoopt 20.5.1751 te Vlagtwedde, volgt onder VII-g.

4 **JAN**, geboren te Wollinghuizen, gedoopt 11.3.1753 te Vlagtwedde, volgt onder VII-h.

VI-f GRIETIEN WILTS, dochter van Wilt Derks Nannes (V-d) en Geesje Alberts, geboren ±1720 te Sellingen. Zij is getrouwd 11.12.1744 te Sellingen, (datum huwe-

lijkscontract) met **WESSEL HARMS SCHOENMAKER**, zoon van Harm Harms en Anneke Wessels, geboren ±1715 te Vlagtwedde. schoenmaker te Sellingen.

Huwelijkscontract van Wesssel Harris en Grietien Wilts te Sellingen op 11-12-1744:³⁴
Aan bruidegomszijde: Anke Wessels moeder, Harm Harms broer, Trijntien en Stijntien Hans zusters, Hare Wessels oom.

Aan bruidszijde: Wilt Dercks en Geessien Alberts vader en moeder, Willenke Wilts en Nanne Ransen zuster en zwager, Alcke Wilts zuster.

20-10-1789: Op deze datum scheiden Geesje Wessels, gehuwd met Jan Jans Neendering en Antje Wessels, gehuwd met Berent Berents te Finsterwolde, tezamen de fgenamen van wijlen Wessel Haans Schoenmaker en Grietje Wilts de **ouderlijke goederen.**'

Uit dit huwelijk:

- 1 **WILT**, gedoopt 19.12.1745 te Sellingen, overleden voor 20.10.1789 aldaar.
- 2 **HARM**, gedoopt 17.11.1748 te Sellingen, overleden voor 8.2.1750 aldaar.
- 3 **HARM**, gedoopt 8.2.1750 te Sellingen, overleden voor 20.10.1789 aldaar.
- 4 **GEESJE**, gedoopt 7.9.1753 te Sellingen, volgt onder VII-i.
- 5 **ANKE**, gedoopt 10.3.1758 te Sellingen, overleden voor 3.1.1761 aldaar.
- 6 **ANNEKE**, gedoopt 3.1.1761 te Sellingen, volgt onder VII-j.

VI-g ALKE WILTS, dochter van Wilt Derks Nannes (V-d) en Geesje Alberts, geboren ±1725 te Sellingen, overleden voor 23.10.1788.
 Zij is getrouwd 23.4.1751 (h.c.) te Sellingen met **HARMANNUS JANS TWIEST**, zoon van Jan Jans Twiest en Stijntje Willems Molanus, geboren ±1716 te Sellingen, overleden voor 23.10.1788 aldaar. Landbouwer te Sellingen.
 (Hij is eerder getrouwd voor 20.12.1745 te Sellingen met Stijne Jans, geboren ±1720, overleden voor 1751 te Sellingen)

23-10-1788: De erfgenamen van **Harmannus Jans** en Alcke Wilts in leven **echtelieden** te Sellingen verdelen de erfenis.³⁶

Uit dit huwelijk:

- 1 **GEESSIEN**, gedoopt 22.3.1752 te Sellingen, ongehuwd overleden 23.7.1818 te Sellingen.
- 2 **CHRISTINA**, gedoopt 23.5.1754 te Sellingen, overleden voor 17.6.1764 aldaar.
- 3 **JAN**, gedoopt 27.5.1756 te Sellingen, volgt onder VII-k.
- 4 **WILLEMKE**, gedoopt 24.12.1758 te Sellingen, volgt onder VII-l.
- 5 **WILT**, gedoopt 10.5.1761 te Sellingen, volgt onder VII-m.
- 6 **JAN**, gedoopt 17.6.1764 te Sellingen, overleden voor 6.12.1767 aldaar.
- 7 **CHRISTINA**, gedoopt 17.6.1764 te Sellingen, overleden voor 23.10.1788 aldaar.
- 8 **JAN**, gedoopt 6.12.1767 te Sellingen, overleden na 23.10.1788 aldaar.

VI-h JAN HARMS BROUWER/TWIEST, zoon van Harm Jans Brouwer/Twiest en Annegien Derks Nannes (V-e), geboren ±1714 te Sellingen, herbergier te Sellingen
Hij is gehuwd op 1.5.1744 (datum huwelijkscontract) met **ALKE BRUINES TEES**, dochter van Bruine Jans Schuringh en Rixte Jacobs Tees, geboren ±1724 te Sellingen, overleden na 24.4.1778 aldaar.

Huwelijkscc trast van Jan Harms (Brouwer) en Alcke Broens (rees) op 1-5-1744 te Sellingen:

De bruidegom neemt de bruid op in zijn **behuizinge** met landerijen te Sellingen, aan zijn zuster en zwager moet hij 470 Car.gld. uitkeren.

Aan bruidegomszijde tekenen: Harm Jans vader, Annegien Derks moeder, Hinderik Jans oom, Fennegien Hinderiks, Else Jans moeijs, Wilt Derks en Hinderik Derks ooms, Berent Roelfs zwager, Tiebe Harms zuster.

Aan bruids zijde tekenen: Jantien en Albertien Broens zusters, Lamcke Jacobs moeijs, Harm Schuring, Aicke Alberts en Lammert Harms ooms.

De laatste keer **dat Alcke voorkomt** is op 24.4.1778 te Seingen **onder** het huwelijkscontract van haar dochter Tijbe met Harm Freerks Sterenborg.

Uit dit huwelijk:

- 1 **RIXTE**, geboren te Sellingen, gedoopt 19.3.1745 aldaar, overleden voor 24.4.1746 aldaar.
- 2 **RIXTE**, geboren te Sellingen, gedoopt 24.4.1746 aldaar, volgt onder VII-n.
- 3 **ANNA**, geboren te Sellingen, gedoopt 10.3.1748 aldaar, volgt onder VII-o.
- 4 **JANTIEN**, geboren te Sellingen, gedoopt 5.4.1750 aldaar.
Zij is getrouwd 13.1.1771 te Nieuwe Pekela met **ROELEF JANS**, geboren ±1740.
- 5 **TIEBE**, geboren te Sellingen, gedoopt 10.3.1752 aldaar, volgt onder VII-p.
- 6 **JANNA**, gedoopt 22.9.1754 te Sellingen, volgt onder VII-q.

VI-i TIJBE HARMS TWIEST, dochter van Harm Jans Brouwer/Twiest en Annegien Derks Nannes (V-e), geboren ±1719 te Sellingen.

Zij is getrouwd 29.11.1743 te Sellingen (datum h.c.)

(1) met **BERENT ROELFS SMEENG**, zoon van Roelf Berends Smeeng en Elske Berends Trenning, geboren ±1715, overleden voor 3.7.1748, schoolmeester te Sellingen.

Uit dit huwelijk:

- 1 **ROELF**, gedoopt 8.11.1744 te Sellingen.
Zij is getrouwd voor 1755 (2) met **JAN JANS MEENDERINGH**, zoon van Jan Dethmers Meenderingh en Wendelke Jans Schuringh, geboren ±1718 te Sellingen.
(Hij is eerder getrouwd ±1748 met Janna Jans Wessels, geboren ±1720 te Sellingen, dochter van Jan Wessels en Grietje Geerts Trenning. Hij is later getrouwd 1759 te Sellingen met Hillegien Jans Hoiting, gedoopt 25.3.1731 te Sellingen, dochter van Jan Geerts Hoiting en Alke Hilverts Waarsingh.)

Uit dit huwelijk:

- 2 **HARM**, gedoopt 9.11.1755 te Sellingen.
- 3 **ROELF**, gedoopt 1.10.1757 te Sellingen.

Hij (Roelf) is getrouwd 30.1.1785 te Sellingen met **LIJSABETH JANS TEES**, dochter van Jan Bruines Tees en Geertje Geerts Meeuws, gedoopt 27.9.1761 te Onstwedde, overleden 1789/1791 te Sellingen, (Zij is later getrouwd 13.4.1789 te Sellingen met Jan Harmannus' Twiest, gedoopt 27.5.1756 te Sellingen, volgt onder VII-k.)

VI-j **DERK HINDRIKS NANNINGA**, zoon van Hindrik perks Nanninga (V-f) en Aaltien Derks, gedoopt 10.3.1726 te Pieterburen, overleden 23.11.1784 te Uithuizen, begraven te Uithuizen³⁹, hij was houtkoper, collector en ouderling te Uithuizen.

Hij is getrouwd (1e proclamatie 11.3.1752 te Usquert (1) met **GEERTRUID CORNELIS**, dochter van Cornelis Meertens en Jantje Fockes, gedoopt 9.3.1732 te Usquert, geboren op "Helwerd".

Uit dit huwelijk:

- 1 **JANTJE**, gedoopt 10.12.1752 te Uithuizen, overleden voor 2.2.1755 aldaar.
- 2 **JANTJE**, gedoopt 2.2.1755 te Uithuizen, volgt onder VII-r.
- 3 **HENDRIK**, geboren 10.8.1756 te Uithuizen, gedoopt 15.8.1756 aldaar, volgt onder VII-s.
- 4 **CORNELIS**, geboren 7.2.1758 te Uithuizen, volgt onder VII-t.
- 5 **AALDRIK**, gedoopt 16.8.1761 te Uithuizen, volgt onder VII-u.

Hij is getrouwd 24.2.1784 te Uithuizen, (datum h.c.) (2) met **ROELINA HINDRIKS ELES**, geboren ca. 1730 te Kantens dochter van Hindrik Eles en Catharina Gerhardus' Nanninga (uit de koster, schoolmeesters en predikantenfamilie Nanninga) (Zij is eerder getrouwd 11.9.1755 (h.c. R.A. LV.b.) met Hiskias Wijbrands Cranenborg, geboren 24.8.1702 te Wedde, gedoopt 27.8.1702 aldaar, overleden 3.3.1773 op Borkum, predikant op Borkum, zoon van Wijbrandus Cranenborgh en Trijntjen Haselhoff. Daarna trouwde Roelina ±1775 met Tjaart Jans.

Huwelijkscontract van Derk Hindriks Nanninga en Roelona Hindricus Elens, wed. Tjaart Jans op 24-2-1784:⁴⁰

Aan de bruidegomszijde tekenen: J.E.Schillhorn en Jantien Derks Nanninga ehelieden als angetrouwde soon en dogter, Cornelis Derks Nanninga en Anje Jacobs Cruisinga Ehel. als soon en angetrouwde dogter, Hindrik Derks Nanninga en Aaldrik Derks Nanninga als soon, Ebel Hindriks en Wilte Hindriks als broeders.

VI-k **EGEL HINDRIKS NANNINGA**, zoon van Hindrik Derks Nanninga (V-f) en Aaltien Derks, gedoopt 2.8.1729 te Pieterburen. Ebel Hindriks Nanninga was collector en houtkoper te Pieterburen.

Hij is getrouwd 24.9.1757 te Pieterburen (datum huwelijkscontract) (1) met **HINDRIKTIEN EPPES**, geboren ±1735 te Middelstuur, begraven 26.10.1758 te Pieterburen, waarschijnlijk dochter van Eppo Tonnis en Anje Hindriks.

Huwelijkscontract van Ebel Hindriks en Hindriktien Eppes 24-9-1757:⁴¹

Aan de bruidegomsszijde: Derk Hindriks als broeder, teffens voormond over de minderjari-

ge kinderen van Hindrik Derks bij wijlen **Aeltien Derks, Klaas Jans als sibbe en Jacob Jans als vreemde voogt.**

Aan de bruidssijde: Anje Hindriks en Jan Joosten als moeder en stiefvader, Grietje Eppes als suster.

Uit dit huwelijk:

1 **AALTJEN**, geboren 30.11.1757 te Pieterburen, ge doopt 4.12.1757 aldaar, begraven 4.1.1758 aldaar. Hij is getrouwd 7.10.1759 te Pieterburen, h.c. (2) met **TRIJNTJE ONNES**, dochter van Onne Jans en Cornelske Hindriks, geboren ±1737 aan de Oude Dijk nabij Broek, onder Eenrum, begraven 24.12.1764 t_je Pieterburen.

Huwelijkscontract van Ebel Hindriks en Trijntje Onnes: 2

Aan bruidegomssijde: Derk Hindriks als broeder, teffens als voormond over de kinderen van wijlen Rindrik Derks bij wijlen Aaltien Derks en Geertruit Cornellis als angetrouwde suster, Klaas Jans als sibbe en Jacob Jans als vreemde voogt.

Aan bruidssijde: Cornellis Thomas en Cornelske Hindriks als stiefvader en volle moeder. Jacob Jans als oom en voormond, Albert Jacobs als oom en sibbevoogt, Luytien Ulferts als vreemde voogt.

Uit dit huwelijk:

2 **AALTJEN**, gedoopt 10.7.1762 te Pieterburen.

3 **ONNE**, geboren 13.12.1764 te Pieterburen, gedoopt 16.12.1764 aldaar.

4 **KORNELISKE**, geboren 13.12.1764 te Pieterburen, gedoopt 16.12.1764 aldaar.

Hij is getrouwd 27.2.1766 (h.c.) te Pieterburen, (3) met **GEESKE JACOBS RITSEMA**, dochter van Jacob Jans Ritsema, wedman te Pieterburen en Grietje Nannes **Fijlant**,⁴³ **gedoopt 7.1.1742 te Pieterburen.**

Huwelijkscontract tusschen de Eersame Collector Ebel Hindriks en de Eerbare Jonge Dogter Geeske Jacobs: **Aan bruidegomssijde: Derk Hindriks als volle broeder en sibbevoogt over bruidegoms voorkind, Geert Hindriks en Wilte Hindriks als volle broeders, Freerk Albers als voormond en Klaas Jans vreemde voogt over het pupil van den bruidegom.**

Aan bruidsszijde: Jacob Jans als vader, Jan Jacobs als volle broeder, Jantje Jacobs en Lodewijk Strasheim, Hilje Jacobs en Andries Jans als volle zusters en zwagers, Martje en Auke Jacobs als volle zusters.

Uit dit huwelijk: (van Ebel en Geeske)

5 **JACOB**, geboren 5.6.1768 te Pieterburen, gedoopt 12.6.1768 aldaar.

6 **HENRIKA**, geboren 28.11.1769 te Pieterburen, ge doopt 3.12.1769 aldaar.

7 **NANNE**, geboren 21.8.1771 te Pieterburen, gedoopt 28.8.1771 aldaar.

8 **DERK**, geboren 27.1.1773 te Pieterburen, gedoopt 31.1.1773 aldaar.

9 **GRIETJE**, gedoopt 18.6.1775 te Pieterburen.

10 **HARMANNUS**, gedoopt 6.4.1777 te Pieterburen.

11 **GRIETJE**, geboren 8.8.1778 te Pieterburen, gedoopt 16.8.1778 aldaar.

12 **JAN**, gedoopt 12.12.1779 te Pieterburen.

13 **WILTE**, gedoopt 29.4.1781 te Pieterburen.

VII-a THOLE DERKS, zoon van Derck Tholes (VI-a) en Ancke Jans Twiest, geboren ±1717 te Sellingen, overleden voor 30.5.1778 te Sellingen, landbouwer.

Hij is getrouwd 22.11.1743 te Sellingen, h.c. met

HINDRIKJE HINDRIKS MEPSCHE, dochter van **Hindrik** Berents Mepsche en **Grietien** Jans, geboren ±1718 te Sellingen, overleden na 30.5.1778.

Huwelijkscontract van Tole Derks en Hinderkien Hindriks te Sellingen, 22-11-1743⁴⁴

Aan Bruidegomszijde tekenen:

Derk Tholes vader, Jan en Harm Derks broeders, **Hindrik Jans oom**, Stijne Willems moeijs,

Aan bruids zijde tekenen:

Griete Jans moeder, Fenne en Ancke Jans zusters,

30-5-1778: Scheiding van de boedel van Rindrikje Hindriks, weduwe Toole Derks. **Hindrik** Tools erft het ouderlijk goed, hij moet zijn zusters **Grietje Tools**, gehuwd met Harm

Alberts (Kuiper) en Antje Tools elk 300 Car.gld uitkeren.⁴⁵

Uit dit huwelijk:

- 1 **GRIETJE**, gedoopt ±1745 te Sellingen.
- 2 **DERK**, gedoopt 28.9.1746 te Sellingen, overleden voor 30.5.1778 aldaar.
- 3 **HINDRIK**, gedoopt 10.10.1751 te Sellingen, overleden 15.10.1818 aldaar.
 Hindrik overleed als **Hindrik Thools Hepsche**.
- 4 **ANKE**, gedoopt 25.8.1754 te Sellingen.
- 5 **HARM**, gedoopt 12.12.1756 te Sellingen, overleden voor 30.5.1778 aldaar.

VII-b HARM DERKS THOOLS, zoon van **Derck Tholes** (VI-a) en **Ancke Jans Twiest**, geboren ±1727 te Sellingen. Hij is getrouwd ±1759 te Sellingen met **HAIKE BASTIAANS**, geboren ±1730.

Uit dit huwelijk:

- 1 **GRIETIEN**, gedoopt 6.9.1767 te Sellingen.

VII-c JANTIEN GEERTS, dochter van **Geert Alberts** en **Jacobien Wilts** (VI-b), gedoopt 26.10.1738 te Vlagtwedde, overleden 29.12.1803 aldaar. Zij is getrouwd 6.12.1767 te Vlagtwedde, (h.c.4-12) met **JAN HARMANNUS TER HORST**, zoon van **Harmannus Jans ter Horst** en **Grietien Harms Stip**, gedoopt 27.11.1746 te Vlagtwedde, overleden 18.6.1804 aldaar.

Jan Harmannus ter Horst was smid te Vlagtwedde

Uit dit huwelijk:

- 1 **HARMANNUS**, gedoopt 17.5.1772 te Vlagtwedde, overleden 26.2.1820 aldaar.

VII-d WILT JANS, zoon van **Jan Wilts** (VI-c) en **Wendelke Berents Liefstingh**, gedoopt 26.9.1745 te Sellingen, begraven 27.8.1807 te Vlagtwedde. Hij is getrouwd v1792 met **GIJSSELINA WUBBES HEERES**, dochter van **Wubbe Gerardus Heeres** en **Jantien Harms Koijlens**, gedoopt 1.1.1764 te Vlagtwedde, overleden 12.1.1839 aldaar. (Zij is eerder getrouwd 1.6.1788 te Onstwedde met **Harm Harms Bolder**, geboren ±1760. Zij is later getrouwd 14.12.1808 te Onstwedde met **Roelf Alberts Warringh**, gedoopt 27.1.1761 te Sellingen.)

Uit dit huwelijk:

- 1 **WENDELKE**, gedoopt 8.1.1792 te Sellingen, overleden v23.11.1794.
- 2 **WENDELKE**, geboren 11.11.1794 te Veele, gedoopt

23.11.1794 te Vlagtwedde, overleden voor 26.8.1798.

- 3 **WENDELINA**, geboren 18.8.1798 te Wollinghuizen, gedoopt 26.8.1798 te Vlagtwedde.

VII-e GRIETJE NANNES, dochter van Nanne Hansen en Willemtien Wilts (VI-e), gedoopt 10.3.1741 te Sellingen, overleden 6.11.1797 te Ter Apel.
Zij is getrouwd 21.9.1760 te Ter Apel met **JAN HINDRIKS NIEMEIJER**, zoon van Hindrik Geerts Hoitingh en Anneke Jans Niemeijer, geboren ±1730 te Ter Apel, overleden 17.7.1776 aldaar.

Uit dit huwelijk:

- 1 **ANKE**, gedoopt 27.2.1763 te Ter Apel, overleden 17.5.1821 aldaar.
- 2 **WILLEMKE**, gedoopt 2.5.1765 te Ter Apel.
- 3 **HINDRIK**, gedoopt 4.9.1767 te Ter Apel.
- 4 **NANNE**, gedoopt 18.3.1770 te Ter Apel.
- 5 **GEERT**, gedoopt 26.3.1775 te Ter Apel.

VII-f AIKE NANNES, zoon van Nanne Hansen en Willemtien Wilts (VI-e), gedoopt 14.2.1745 te Vlagtwedde, overleden 31.10.1803 te Ter Apel.

Hij is getrouwd 8.12.1776 te Ter Apel (1) met **JANTIEN GEERTS HOITING**, dochter van Geert Jans Hoiting en Anna Alberts, gedoopt 20.12.1756 te Sellingen, overleden 3.10.1777 te Ter Apel, begraven 9.10.1777 te Ter Apel.
Uit dit huwelijk geen kinderen.

Aike is vervolgens 25.10.1784 te Ter Apel (2) met **GRIETJE KLAASSENS** (Meijer), dochter van Klaas Alberts en Jantien Heijes Schot, gedoopt 5.2.1764 te Ter Apel, overleden 11.5.1811 aldaar.

(Zij is later getrouwd 27.4.1805 te Sellingen met Detmer Harms Meendering, zoon van Ham Jans Meenderingh en Albertien Harms Timmer, gedoopt 16.3.1766 te Sellingen.)

Uit het huwelijk van Aike en Grietje:

- 1 **JANTIEN**, gedoopt 16.1.1785 te Ter Apel.
- 2 **NANNE**, geboren ±1785 te Ter Apel.
- 3 **WILLEM TIEN**, gedoopt 23.2.1787 te Ter Apel.
- 4 **LIJSEBET**, gedoopt 3.2.1793 te Ter Apel.
- 5 **KLAAS**, geboren 22.6.1797 te Ter Apel, gedoopt 25.6.1797 aldaar.

VII-g HANS NANNES, zoon van Nanne Hansen en Willemtien Wilts (VI-e), gedoopt 20.5.1751 te Vlagtwedde, overleden 1.7.1794 te Ter Apel.

Hij is getrouwd 27.3.1780 te Ter Apel met **TRIJNTJE HINDERICUS MULDER**, dochter van Hindericus Hindriks Mulder en Wendelke Lammerts ten Velthuis, gedoopt 23.3.1754 te Ter Apel, overleden 13.3.1818 aldaar.

Uit dit huwelijk:

- 1 **WENDEL**, gedoopt 14.2.1781 te Ter Apel.
- 2 **HINDERICUS**, gedoopt 21.4.1782 te Ter Apel.
- 3 **NANNE**, gedoopt 6.7.1783 te Ter Apel, overleden voor 1850.

Nanne **maakt op 19-9-1844** een testament. Daarin **vermaakt** hij een legaat aan Alke Jans Twiest. Als erfgenaam **benoemt** hij zijn zuster Wendelke.

4 BOELE, gedoopt 9.4.1787 te Ter Apel, overleden voor 1850.

5 WENDEL, gedoopt 4.12.1791 te Ter Apel.

VII-h JAN NANNES WOLFS, zoon van Nanne Hansen en Willemtien Wilts (VI-e), geboren te Wollinghuizen, gedoopt 11.3.1753 te Vlagtwedde.

Hij is getrouwd 5.5.1786 te Onstwedde met **ANNA WUBBES HISKES**, dochter van Wubbe Hilverts Koijlens en Jantje Jans Hiskes, geboren te Hiskes, Veenhuizen, gedoopt 6.4.1755 te Onstwedde.

(Zij was eerder gehuwd met Derk Wubbelts, gedoopt 25.10.1750 te Ter Apel, overleden 20.12.1783 aldaar, zoon van Wubbelt Derks en Marchien Jans.)

Uit dit huwelijk:

1 WILLEMTIEN, gedoopt 16.3.1787 te Onstwedde.

2 NANNE, gedoopt 3.8.1788 te Onstwedde.

3 WUBBE, gedoopt **1.1.1791 te Onstwedde**.

Wubbe Jans Wolfs kwam op 29 augustus 1821 met attestatie van Ter Apel naar Onstwedde.⁴⁶

4 WILLEMTIEN, gedoopt 21.4.1793 te Onstwedde.

VII-i GEESJE WESSELS SCHOENMAKER, dochter van Wessel Harms Schoenmaker en Grietien Wilts (VI-f), gedoopt 7.9.1753 te Sellingen, overleden 23.5.1822 aldaar.

Zij is getrouwd ±1775 te Sellingen met **JAN JANS MEENDERINGH**, zoon van Jan Jans Meenderingh en Janna Jans Wessels, gedoopt 30.4.1752 te Sellingen, overleden tussen 1799 en 1801 aldaar."

Uit dit huwelijk:

1 JANNA, gedoopt 4.2.1776 te Sellingen, overleden **14.5.1853** aldaar.

2 WESSEL, gedoopt 18.5.1783 te Sellingen.

3 GRIETJE, gedoopt 15.10.1786 te Sellingen.

VII-j ANNEKE WESSELS SCHOENMAKER, dochter van Wessel Harms Schoenmaker en Grietien Wilts (VI-f), gedoopt 3.1.1761 te Sellingen, overleden 30.6.1792 te Finsterwolde.

Zij is getrouwd 25.6.1785 te Finsterwolde met **BEREND BERENDS**, gedoopt 10.2.1743 te Finsterwolde, zoon van Berend Harms en Foske Berends.

Uit dit huwelijk:

1 VOSKE, geboren 5.6.1786 te **Finsterwolde**, gedoopt **11.6.1786** aldaar, overleden voor 7.10.1787

2 VOSKE, geboren 7.10.1787 te Finsterwolde, gedoopt 6.10.1787 aldaar, overleden 20.12.1866 aldaar.

3 GRIETJEN, geboren 10.5.1791 te Finsterwolde, gedoopt 15.5.1791 aldaar.

VII-k JAN HARMANNUS' TWIEST, zoon van Harmannus Jans Twiest en Alke Wilts (VI-g), gedoopt 27.5.1756 te Sellingen, overleden 6.3.1836 aldaar.

Hij is getrouwd 13.4.1789 te Sellingen (1) met **LIJSABETH JANS TEES**, dochter van Jan Bruines Tees en Geer-

tje Geerts Meeuws, gedoopt 27.9.1761 te Onstwedde, overleden voor 1791 te Sellingen. Uit dit huwelijk geen kinderen

(Zij (Lijsabeth) was eerder getrouwd 30.1.1785 te Sellingen met Roelf Jans Meenderingh, zoon van Jan Jans Meenderingh en Tijbe Harms Twiest (VI-i), gedoopt 1.10.1757 te Sellingen.)

Hij is getrouwd 22.5.1791 te Sellingen (2) met **JANTIEN MENSES WIJCHERS**, dochter van Mense Wijchers en Alke Harms, gedoopt 2.12.1764 te Ter Apel.

Uit dit huwelijk:

- 1 **ALKE**, gedoopt 2.9.1792 te Sellingen.
- 2 **HARMANNUS**, gedoopt 2.8.1795 te Sellingen.
- 3 **MENSE**, gedoopt 24.12.1797 te Sellingen.
- 4 **ALBERTIEN**, gedoopt 25.1.1801 te Sellingen.
- 5 **JAN**, gedoopt 12.2.1804 te Sellingen.
- 6 **WILLEMTIEN**, gedoopt 24.6.1807 te Sellingen.
- 7 **WIJCHERT**, gedoopt 22.12.1808 te Sellingen.

VII-1 WILLENKE HARMANNUS' TWIEST, dochter van Harmannus Jans Twiest en Alke Wilts (VI-g), gedoopt 24.12.1758 te Sellingen.

Zij is getrouwd 17.4.1785 te Ter Apel met **HARM NANNES SASSEN**, zoon van Nanne Harms Sassen en Albertien Alverichs ter Haar, gedoopt 29.4.1753 te Ter Apel.

Uit dit huwelijk:

- 1 **ALKE**, geboren 19.6.1785 te Ter Apel.

VII-m WILT HARMANNUS' TWIEST, zoon van Harmannus Jans Twiest en Alke Wilts (VI-g), gedoopt 10.5.1761 te Sellingen.

Hij is getrouwd 12.4.1789 te Ter Apel met **ANKE NANNES SASSEN**, dochter van Nanne Harms Sassen en Albertien Alverichs ter Haar, gedoopt 24.9.1758 te Ter Apel.

Uit dit huwelijk:

- 1 **ALBERTIEN**, geboren 11.10.1789 te Ter Apel.
- 2 **HARMANNUS**, geboren 11.11.1792 te Ter Apel.

VII-n RIXTE JANS BROUWER/TWIEEST, dochter van Jan Harms Brouwer/Twiest (VI-h) en Alke Bruines Tees, geboren te Sellingen, gedoopt 24.4.1746 aldaar, overleden tussen 1765 en 1772 aldaar. herbergierster te Sellingen.

Rixte is de erfgename van de herberg te Sellingen na het overlijden van haar vader. Aangezien zij geen descendenten heeft, ver ijgt haar zuster Anna via haar nog levende moeder de herberg na haar. Op 16-6-1773 scheiden Alke Bruins, weduwe Jan Harms Brouwer, voogdes over haar nog minderjarige dochters en haar dochter Anna Jans Brouwer, gehuwd met Klaas Roelfs de ouderlijke boedel opnieuw omdat de dochter Rixte zonder kinderen na te laten is overleden. De zuster Anna krijgt de herberg.

Zij is getrouwd 10.6.1764 te Sellingen, h.c. 6-6-1764 met **HARM BERENTS TRENNING**, zoon van Berent Bruines Trenning en Swaantje Harms Schuringh, geboren te Laude, gedoopt 2.9.1742 te Sellingen.

(Hij is later getrouwd 10.5.1772 te Sellingen met Swaantje Jans ter Walslage, geboren te Ter Walslage, gedoopt 29.8.1751 te Sellingen, dochter van Jan Wubbes ter Walslage en Geertruid Jans Vrieze.)

Uit dit huwelijk:

- 1 **LIJSABETH**, geboren te Sellingen, gedoopt 4.8.1765 aldaar, overleden voor de boven genoemde boedelscheiding van 1773 aldaar.

VII-o ANNA JANS BROUWER, dochter van Jan Harms Brouwer/Twiest (VI-h) en Alke Bruines Tees, geboren te Sellingen, gedoopt 10.3.1748 aldaar, overleden 19.3.1812 aldaar.

Anna erft de herberg te Sellingen na haar zuster Rixte. Anna's beide kinderen overlijden op jonge leeftijd, waarna haar jongere zuster Janna de herberg verkrijgt in 1812.

Zij is getrouwd 3.3.1769 te Sellingen, h.c. 2-3-1769 met **KLAAS RORT.FS BRUGGERS/BROUWER**, zoon van Roelf Luikens Bruggers en Alke Bruines Trenning, geboren te Sellingen, gedoopt 30.9.1742 aldaar, overleden 13.3.1812 aldaar. Herbergier te Sellingen. Hij noemt zich Klaas Roelfs Brouwer.

Uit dit huwelijk:

- 1 **JAN**, gedoopt 2.7.1780 te Sellingen, als kind overleden.
- 2 **ROELF**, gedoopt 21.5.1786 te Sellingen, als kind overleden

VII-p TIEBE JANS TWIEST, dochter van Jan Harms Brouwer/Twiest (VI-h) en Alke Bruines Tees, geboren te Sellingen, gedoopt 10.3.1752 aldaar, begraven 28.3.1797 aldaar.

Zij is getrouwd 1.4.1778 (h.c. 24.4.1778 te Ter Borg) te Sellingen met **HARM FREERKS STERENBORG**, zoon van Frerick Harms Sterenborg en Albertje Jans Hiddingh, gedoopt 24.4.1746 te Onstwedde, overleden 24.8.1811 te Sellingen.

Ham overlijdt op 66-jarige leeftijd als weduwnaar van Tibbe Jans, in huis nr 8 te Sellingen, dat is de herberg, die door Klaas Roelfs Brouwer (Bruggers), zijn zwager, wordt gedreven. Deze doet aangifte van zijn overlijden.

Uit dit huwelijk:

- 1 **ALKE**, gedoopt 21.1.1779 te Sellingen.

VII-q JANNA JANS BROUWER, dochter van Jan Harms Brouwer/Twiest (VI-h) en Alke Bruines Tees, gedoopt 22.9.1754 te Sellingen, overleden 6.11.1800 te Wollinghuizen. Zij is getrouwd 24.4.1774 te Sellingen met **JAN ROELFS ROELFSEN**, zoon van Roelf Luikens Bruggers en Alke Bruines Trenning, gedoopt 23.10.1740 te Sellingen, overleden 21.10.1825 te Wollinghuizen.

Jan Roelfs Roelfsen is eerst herbergier te Sellingen. Op 14-10-1775⁴⁹ wordt hij door koop eigenaar van de boerderij "het Buntkes" te Wollinghuizen en omstreeks mei 1776 gaat hij daar ook wonen. Alleen de oudste dochter wordt nog in Sellingen gedoopt. De herberg is wel in bezit van Jan Roelfsen gebleven, later drijft zoon Klaas de herberg.

Uit dit huwelijk:

- 1 **ALKE**, geboren te Wollinghuizen, gedoopt 19.11.1775 te Vlagtwedde.
- 2 **ROELF**, geboren te Wollinghuizen, gedoopt 25.1.1778 te Vlagtwedde, overleden 27.11.1852 te Wollinghuizen.
- 3 **JAN**, geboren te Wollinghuizen, gedoopt 12.9.1779

- te Vlagtwedde, overleden 17.5.1820 te Wollinghuizen. ongehuwd.
- 4 **ALKE**, geboren te Wollinghuizen, gedoopt 7.12.1781 te Vlagtwedde.
 - 5 **RIXTE**, geboren te Wollinghuizen, gedoopt 2.2.1783 te Vlagtwedde.
 - 6 **LUIKEN**, geboren te Wollinghuizen, gedoopt 27.3.1785 te Vlagtwedde, overleden 22.2.1840 te Vlagtwedde, ongehuwd.
 - 7 **JACOB**, geboren te Wollinghuizen, gedoopt 2.9.1787 te Vlagtwedde, overleden voor 5.8.1792 te Wollinghuizen.
 - 8 **HARM**, geboren te Wollinghuizen, gedoopt 12.9.1790 te Vlagtwedde.
 - 9 **JACOB**, geboren te Wollinghuizen, gedoopt 5.8.1792 te Vlagtwedde.
 - 10 **KLAAS**, geboren 23.7.1795 te Wollinghuizen, gedoopt 26.7.1795 te Vlagtwedde, overleden 23.2.1881 te Sellingen. Herbergier te Sellingen.
 - 11 **ANNA**, geboren 19.6.1800 te Wollinghuizen, gedoopt 29.6.1800 te Vlagtwedde.

VII-r **JANTJE DERKS NANNINGA**, dochter van Derk Hindriks Nanninga (VI-j) en Geertruid Cornelis, gedoopt 2.2.1755 te Uithuizen.

Zij is getrouwd 14.9.1772 te Uithuizen, h.c. 21-8-1772 met **JOHAN EBERHARD WILLEMS SCHILLHORN**, zoon van Willem Schilhorn, geboren ±1744 te Dornum, (Ostfriesland), overleden 7.11.1807 te Uithuizen, 63 Jr.

Begafenisprotocol Uithuizen:

Overleden 7 november 1807 Johan Eberhard Schillhoorn, oud 63 jaar, wonende aan 't Kerkhof, nalatende 3 kinderen.

Johan Eberhard Schilhorn was medicinae doctor. Hij zou volgens familieoverlevering eerst scheepsarts op een walvisvarder zijn geweest.

Uithuizen: 21 augustus 1772: ¹ Huwelijkscontract tussen Jan Everhard Wilhelmus Schilhorn, medicinae. practicus, en Jantjen Derks:

Aan bruidegomszijde tekenen: De coopman Hendrik Pieters en Remge Jans.

Aan bruids zijde tekenen: Derk Hindriks als vader, Geertruid Cornelis als moeder, Wilte Hindrix als oom, Meerten Cornelis als oom, Fokke Cornelis als oom en Auke Pieters als angetrouwde moeij, Ritze Crijns en Ebelie Cornelis als angetrouwde oom en volle moeij, Jacob Cornelis en Geertruid Jacobs als halve oom en angetrouwde halve moeije, Jan Vreerks en Tetie Cornelis als angetrouwde halve oom en halve moeije.

Uit dit huwelijk:

- 1 **HINDRIK**, gedoopt 20.8.1775 te Uithuizen, overleden 4.1.1809 op "Dingen" te Uithuizen,
Hindrik Schilhorn was med. docter te Eenrum.
- 2 **GEERTRUIDA**, gedoopt 27.6.1779 te Uithuizen, overleden voor 28.10.1781 aldaar.
- 3 **GEERTRUIDA**, gedoopt 28.10.1781 te Uithuizen, overleden 13.2.1832 aldaar.
- 4 **DERK**, gedoopt 13.12.1784 te Uithuizen, overleden voor 28.6.1788 aldaar.
- 5 **DERK**, geboren 28.6.1788 te Uithuizen, overleden 6.5.1832 aldaar.

Derk Hendriks Schilhorn was niet gehuwd, hij was arts te Uithuizen.

VII-s **HENDRIK DERKS NANNINGA**, zoon van Derk Hindriks Nanninga (VI-j) en Geertruid Cornelis, geboren 10.8.1756 te Uithuizen, gedoopt 15.8.1756 aldaar, overleden 24.10.1804 aldaar, begraven te Uithuizen.³⁴

Hendrik Derks Nanninga was **boutkoper** en collector te Uithuizen.

Hij is getrouwd 25.5.1786 te Uithuizen met **FENNIGJEN ARNOLDUS WIJNDELS**, dochter van Arnoldus Willems Wijn-dels en Hilligjen Jans, geboren 25.5.1764 te Groningen, overleden 14.7.1841 te Groningen, 77 Jr.

Uit dit huwelijk:

- 1 **DERK**, geboren 14.4.1787 te Uithuizen, overleden 6.3.1860 aldaar.

Derk Hendriks Nanninga was **houtkoper**, later olieslager en burgemeester te Uithuizen.

- 2 **ARNOLDUS**, geboren 12.11.1788 te Uithuizen, overleden 5.3.1859 te Veendam.

Arnoldus Willem Nanninga was arts te veendam.

- 3 **CORNELIS**, geboren 20.2.1790 te Uithuizen, overleden 27.1.1857 aldaar.

Cornelis Derk Nanninga was houthandelaar te Uithuizen.

- 4 **JAN HENDRIK**, geboren 18.1.1795 te Uithuizen, overleden voor 18.1.1803 aldaar.

- 5 **GEERTRUIDA**, geboren 15.1.1797 te Uithuizen, overleden voor 7.4.1799 aldaar.

- 6 **GEERTRUIDA**, geboren 7.4.1799 te Uithuizen, overleden 19.2.1812 aldaar.

- 7 **HELENA**, geboren 4.8.1801 te Uithuizen, overleden 1.5.1892 te Groningen.

- 8 **JAN HENDRIK**, geboren 18.1.1803 te Uithuizen, overleden 25.11.1877 te Winsum.

Jan Hendrik Nanninga was **predikant** te Oudwoude en Westergeest, en later te Winsum (Gr.).

VII-t **CORNELIS DERKS NANNINGA**, zoon van Derk Hindriks Nanninga (VI-j) en Geertruid Cornelis, geboren 7.2.1758 te Uithuizen, overleden 13.10.1806 aldaar, begraven te Uithuizen.³⁵

Cornelis Derks Nanninga was **landbouwer** op "Tacuma" te Uithuizen.

Hij is getrouwd op 13.10.1806 te Uithuizen met **ANJE JACOBS KRUIZINGA**³⁴, dochter van Jacob Luidens Krui-

zinga en Etjen Peters, gedoopt 21.9.1760 te Uithuizen, overleden 21.7.1825 aldaar.

Uit dit huwelijk:

- 1 **GEERTRUID**, geboren 2.2.1792 op "Tacuma", Uithuizen, overleden 14.3.1839 aldaar.

VII-u **AALDRIK DERKS NANNINGA**, zoon van Derk Hindriks Nanninga (VI-j) en Geertruid Cornelis, gedoopt 16.8.1761 te Uithuizen, overleden 18.6.1813 te Warffum.

Aaldrik Derks Nanninga was **landbouwer** te Uithuizen, later werd hij mulder te Usquert.

Hij was gehuwd met **ANJE JACOBS WIERSEMA**, geboren 15.1.1769 op "Nieuwe Laan", te Usquert, overleden 24.3.1823 aldaar. (Anje Jacobs Wiersema, die ook wel eens Anje Jacobs Laan genoemd wordt hertrouwde na Aaldriks overlijden met Stoffer Louwes Kuiper.)

Uit dit huwelijk:

- 1 GEERTRUID, geboren 15.4.1792 te Usquert, overleden 2.3.1876 te Warffum.
- 2 GRIETJE, geboren 2.8.1795 te Uithuizen, ongehuwd overleden 12.2.1856 te Uithuizen.
Grietje was naaister te Uithuizen.
- 3 JAKOB, geboren 10.5.1804 te Uithuizen, overleden na 1840.

Jakob Kornelis Nanninga was eerst landbouwer te ()spert, daarna te Warffum. Hij woonde in 1832 te Schouwerzijl. Hij was in 1840 landbouwer te Wehe.

Gebruikte afkortingen:

GAG = Gemeentearchief Groningen.
RAG = Rijksarchief Groningen.

1. GAG "Register hoenderbelasting des Gerichter Westerwolde".
2. RAG R.A.VI.o. 2-6-1632.
3. RAG R.A.VI.o. 10-11-1632.
4. RAG R.A.VI.w. 20-6-1656.
5. RAG R.A.VI.o. 5-5-1658.
6. RAG R.A.VI.o. 31-8-1661.
7. RAG R.A.VI.w. 27-1-1660.
8. RAG R.A.VI.o. 16-11-1678.
9. GAG "Ontfanck van breucken des Gerichter Westerwolde" 4-7-1682.
10. RAG R.A.VI.o. 1727.
11. RAG R.A.VI.o. 9-2-1698.
12. RAG R.A.VI.w. 4-4-1713.
13. RAG R.A.VI.o. 25-10-1718.
14. RAG R.A.VI.aa. 1-5-1744.
15. RAG R.A.VI.z. 24-3-1728.
16. RAG R.A.VI.z. 29-6-1737.
17. RAG R.A.VI.w. 25-11-1777.
18. RAG R.A.VI.o. 5-3-1800.
19. RAG Lidmatenprotocol Pieterburen en Wierhuizen.
20. Overlijdensdata van dit echtpaar volgens C.J.Wegman in "Wasterwoldera en hun woningbezit, het kerspel Ballingen".
21. RAG R.A.VI.o. 5-6-1723.
22. RAG RAG R.A.VI.o. 16-2-1714.
23. RAG R.A.VI.w. 29-1-1760.
24. Overlijdensdatum volgens C.J.Wegman in "Westerolders en hun woningbezit, het kerspel Sellingen".
25. RAG R.A.VI.z. 6-3-1737.
26. RAG R.A.VI.o. 20-2-1732.
27. RAG R.A.VI.w. 7-5-1753.
28. RAG R.A.VI.w. 29-1-1760.
29. RAG Ruwelijksprotocol Pieterburen en Wierhuizen.
30. RAG R.A.VI.w. 27-12-1749.
31. RAG R.A.VI.w. 4-5-1729.
32. RAG R.A.VI.aa. 7-8-1744.
33. Diaconieboek Onstwedde.
34. RAG R.A.VI.ae. 11-12-1744.
35. RAG R.A.VI.w. 20-10-1789.
36. RAG R.A.VI.w. 23-10-1788.
37. RAG R.A.VI.aa. 1-5-1744.
38. RAG R.A.VI.aa. 24-4-1778.
39. A.Pathuis "Groninger Gedenkwaardigheden" no. 3761.
40. RAG R.A.LII.b. 24-2-1784.
41. RAG R.A.XLVI.a. 24-9-1757.
42. RAG R.A.XLVI.a. 7-10-1759.
43. Voor Fijlant zie "Genealogie Fijland/Filant" van mevr. P.J.C. Riema in "Gruoninga" jaargang 1990, blz. 14 e.v.
44. RAG R.A.VI.aa. 22-11-1743.
45. RAG R.A.VI.w. 30-5-1778.
46. Archief Red. Herv. Kerk te Onatwedde.
47. Overlijdensdatum volgens C.J.Wegman in "Westerolders en hun woningbezit, het kerspel Sellingen".
48. RAG R.A.VI.w. 16-6-1773.
49. RAG R.A.VI.w. 14-10-1775.
50. K.J.Ritzema van neme, Ommelander Geslachten, p. 107.
51. RAG R.A.LII.b. 21-8-1772.
52. A.Pathuis, Groninger Gedenkwaardigheden no.3771.
53. A.Pathuis, Groninger Gedenkwaardigheden no.3772.
54. Voor de familie Kruizinga zie "Genealogie Xruizinga" van J.W.Schaap in "Gruoninga" jaargang 1992.

Samenvatting van de inleiding op de vergadering van 18 september 1993 door Dr.G. Overdiep.

door W.Horlings

Grenzen veranderen wel eens, afhankelijk van de machtsdroom van grote heren. Een grens tussen Groningen en Oost-Friesland is eeuwenlang onzeker geweest. De naam "Westerwolde" geeft al aan, dat het gebied vanuit het oosten is gekoloniseerd. Het behoorde oorspronkelijk tot het bisdom Osnabrick. In 1316 stelden de Westerwolders zich onder de bescherming van de bisschop van Munster. De stad Groningen had in de 13e en 14e eeuw verbonden gesloten met delen van Westerkwartier, Hunsingo, Fivelingo en het Oldambt op voet van gelijkheid. Maar de Stad gedroeg zich als soeverein. Dat zette kwaad bloed. In de 15e eeuw was de Stad opgerukt tot Westerwolde. In 1443 sloot zij een verbond met Egge Addinga van Westerwolde, het Huis te Wedde werd "open huis" voor de Stad. In 1447 deed de Stad uitspraak in een geschil tussen Egge Addinga en de meene gemeente van Westerwolde over de aanstelling van een "Rigter". In 1478 slechtten de Groningers de Wedderborg en bouwden ten zuidoosten van Winschoten de Pekelborg, waar zij een Drost aanstelden. In 1498 gaf keizer Maximiliaan Friesland in leen aan hertog Albrecht van Saksen, een wreed man. In 1506 stelde de Stad zich tegen de Saksers onder de bescherming van graaf Edzard van Oost-Friesland, die droomde van een Friese staat aan weerszijden van de Eems. In 1514 nam de Stad hertog Karel van Gelre tot heer en beschermer aan, die een Oost-Nederlandse staat wilde, met Arnhem als hoofdstad. Diens veldheer Berend van Hackfort veroverde in 1530 Westerwolde, maar hij werd in 1536 verdreven door George Schenck van Toutenburg, die namens keizer Karel V stadhouder was van Friesland en Groningen. Karel V droomde van een Bourgondische staat van 17 Nederlandse gewesten. Hij beleende Schenck van Toutenburg met Westerwolde. De aanspraken van Munster werden door de keizer ter zijde gelegd: Westerwolde was immers veroverd gebied. Schenck's zoon Karel verkocht Westerwolde aan de graaf van Aremberg, die in 1568 sneuvelde bij Heiligerlee.

In de strijd tegen koning Philips II werd Friesland in 1580 Staats, maar Groningen bleef de koning trouw. Stadhouder Willem Lodewijk sloot alle toegangswegen tot de Stad successievelijk af en veroverde haar in 1594. Arembergs zoon verkocht tijdens het Twaalfjarig Bestand Westerwolde aan de koopman Willem van den Hove te Amsterdam. Deze verkocht op zijn beurt de heerlijkheid Westerwolde in 1619 aan de stad Groningen. De Stad werd zo leenman van de Staten van Overijssel.

In 1795 vervielen alle heerlijke rechten. Pas toen werd Westerwolde door de representanten van het bataafse volk gevoegd bij de provincie Groningen. Onze oostgrens had anders kunnen zijn als Oost-Friesland bij de Republiek was aangesloten: de Staten-Generaal hadden sinds 1603 een garnizoen in de stad Enden. In 1664 bezetten zij de Dijlerschans. Deze bezetting duurde tot 1744, toen het geslacht Cirksena uitstierf en Oost-Friesland toeviel aan Pruisen.

Als de invallen van de bisschop van Munster, die een Westduits middenrijk, met Emden als zeehaven voor ogen had, in 1665 en 1672 waren gelukt, was de oostgrens zelfs geheel vervallen.

D E B A R K E L A Z W E T T E O F - S L O O T

(Vervolg van "Westerwolde", jaargang 14, no. 3, september 1993, blz. 82 e.v.)

door E.G.Schrage

In de bijdrage in het nummer van "Westerwolde" van september 1993, is behandeld de scheiding tussen de Pekelder en de Hoornder Venen. Deze scheiding vond zijn begin in de Wischoter Gare en liep vandaar in ongeveer zuid-westelijke richting de venen in.

Veel later, te beginnen in 1715, vinden we het vervolg van deze grensscheiding door het verder trekken naar het zuiden van de "Barcklager sloot" en komt ook Onstwedde een rol spelen.

Zo meldt het Resolutieboek van Borgemeesteren ende Raad in Groningen op 2 september 1715 onder meer dat "de swette van de barcklager sloot door een Landtmeter opgetrokken en op een caarte gebragt diende te worden". Besloten wordt dan hierop "order te stellen wanneer de tijdt sulx sal toelaten".

Dan is op 16 oktober 1715 aan de orde het graven van het diep in boven-Peel-A, van de Boven-Kerk af, ter lengte van 890 roeden, voor zeven caroli gulden per roede. Naast het probleem van de financiering hiervan, is er kwestie met Onstwedde over de swette tussen de Onstwedders en de Pekelaars.

Die van Onstwedde hadden zich beklagd "dat sy souden worden geprejudiceert in opsichte van haer groene landen", maar "datselve wierde genoegsaem wegh genomen ende sy klageloos gestelt wanneer de Barcklaas sloot, die altoos (!) een limite tusschen beyden waer geweest, recht opgaende wierde getrocken tot aen Sems linie".

Borgemeesteren ende Raedt besluiten dan het diep in Boven-Pekela te doen graven, waarbij de Stad de benodigde gelden zal voorschieten.

In dit verslag is nog sprake van een "particulier kaartje bij de Erven van wijlen borgemeester Werumeus berustende", dat ook voor de Stad van belang was, "dewijl de Pekelder veenen alle daerinne mede waeren opgetrocken".

Het vervolg vinden we in het Resolutieboek op 19 december 1715: "Hebben verstaen de volmachten van de Pekel om een landmeter te nomineren tot optrekkinge der swette tusschen de Pekelaars en Onstwedders".

Inmiddels waren er sinds 1649/50. - jaren waarin voor 't eerst sprake is van de swette tussen Pekela en Hoorn - 65 jaar verlopen.

Het trekken van de onderhavige scheiding ontmoette moeilijkheden met de Onstwedders. In dit verband is van belang hetgeen op 30 oktober 1716 is aangetekend in het Resolutieboek. We citeren dit in hoofdzaak woordelijk:

Rapport van Borgemeester Baurmester en zijn assessoren: Zij "hadden verstaen de ingesetenen van de Pekel A ende die van onstwedde over de swette ende scheydinge tusschen beyder

districten opgetrocken linierheght nae de Bargiager, sloot, welke soo als tusschen deselve Pekelaars ende die van Hoorn was geconvenieert ende regtmatig geoordeelt, waerop wel die van Onstwedde haer hadden beklaegt, als sustinerende bevoegt te syn eenige honderden van roeden over dieselve opgetrockenen limite te mogen lopen in de Pekeler veenen, waarom sy oock met haer gruppelwerck ende boeckweyten over deselve waren gesprongen, sonder nochtans daer toe het minste regt te hebben connen aentoonen.

Hebben Borgemeesteren ende Raedt goetgevonden ende verstaen de opgetrocken Bercklager sloot tot een limite tusschen beyden te houden ende daervoor te declareren en sulx al nae de billickheyt ende regtmatigheyt genomen van de nabuiren der onstwedders welke haer met deselve niet alleene vergenoegt maer selfs begunstigt hebben getoont, wordende de **Stadsveenbaas** Eltie Jacobs gelastet het gruppelwarck weick de Onstwedders boven gemelte sloten hebben opgesmeten wederom ter bequame tijdt te dempen en toe te werpen, voorts oock te verhoeden dat deselve niet weder over meermalen genoemde limite met gruppelen ofte boeckweyten comen te springen, des nodigh synde geweldt met geweldt afkeerende".

Het Stadsbestuur was er blijkbaar niet gerust op dat die van Onstwedde zich zouden neerleggen bij de opgelegde scheiding. Dat ze daarin gelijk had, blijkt uit de aantekening op 12 juni 1722 in het Resolutieboek:

Die van Pekel klagen dat die van Onstwedde "Haer seer benaedeelden met gruppelen en boeckweyten boven de Sarcklage sloot, ingevolge resolutie van 30 oktober 1716, tot een scheidinge tusschen wedersijdsche veenen gesteld".

Het besluit van Borgemeesteren ende Raedt: "hebben de Heeren-Gecommitteerden versogt ende geauthoriseert de Bercklage sloot door een bequamm ingenieur met een gruppe verder te doen optrekken, en alsdan de ingestenen van de Peekel geauthoriseert en gelast in cas (ingeval) de *ingestenen* van de Westervoldse kante boven die scheidinge mogten avancereen met gruppelen en boeckweyten hetselve wederom toe te smyten en 't gesaaide tytlycks te destrueeren".

Dit laatste lijkt ten aanzien van de Onstwedders nogal dreigend, maar nog geen jaar later, en wel op 25 mei 1723, is de toon anders. Dan is genoteerd:

Borgemeester Emmen en assessoren hebben commissoriaal geboigneerd met de volmachten van Onstwedde en de Peeckel over de limietscheydinge tusschen de wederzijdsche veenen: - dat aan dese zijde van de opgetrocken Barcklage guppe 125 roeden an die van Onstwedde in eygendom sal worden gecedeert, - ten tweeden, dat de boekweitlanden door de Onstwedders besaait ten haren profyt sullen blijven voor het jaar 1723 en 1724, en namaals van de Pekelaars tot an de 125 roede, - ten derden, dat er een uitwateringe door de te maken scheidgruppe, vier voeten wyt en drie voeten diep mandelig sal worden gegraven en onderhouden, en uitwateren in de zgn. Coenders- of Drostewijk.

(In het Register Feith, deel 4, is onder 1650, nr. 14 genoteerd de verzegeling d.d. 17.02.1650, waarbij B. en R. aan

Jonker Coenders toestaan een vrije uitvaart uit zijn veen te Hoorn naar de Pekel)

Op dezelfde datum, 25 mei 1723, is genoteerd dat ds. E. Molanus een request had ingediend. Hij verzocht daarin "dat de schade die de pastorie quam te lijden door de opstreck van de

Berklage sloot mogte worden vergoed, doordien de revenuen van dese pastorie door diverse toevallen seer gering waren". Besloten wordt zijn tractement uit de Cloostergoederen te verhogen van 45 tot 70 gulden per jaar gedurende het leven van remonstrant sonder consequentie omtrent syn succesnoren in officio".

De beslissing van Borgemeesteren ende Raedt van 25 mei 1723, waarbij aan de Onstwedders een strook van 125 roeden werd gecedeerd, zal de verklaring zijn van het optreden in de barkela zwette van een "haak" ten noorden van Alteveer. In het bovenstaande noteerden we al enige verschillende schrijfwijzen van de naam van de onderhavige scheiding: 1649 Barcksloot, 1650 - Barcklager landen, 1722 en 1723 - Barcklager sloot, Barklager gruppe, 1746 - Berlage sloot, 1751 - Barklage sloot, 1771 - Barlaage sloot.

In het artikel in "Westerwolde", jaargang 14, no. 3 van september 1993, vroegen we ons op blz. 84 af, of de naam "Barcklasloot of -zwette" misschien ontleend is aan de familienaam Barcklage en de Barcklage heerd.

De Barcklage heerd moet gelegen hebben in de "Gaerelanden" tussen Blijham en Winschoter Hogebrug. Maar waar precies? Om de ligging ervan te bepalen, kunnen we gebruik maken van de "Lonte Kolk", de meest westelijke van een rij kolken tussen Winschoter Hogebrug en Bellingwolde, welke rij door de herverkaveling verdwenen is.

Voor het eerst is deze kolk genoemd in RA VI e 1 op 16 februari 1713: Berent ten Have, te Blijham, verkoopt aan Hindrik Jans x Fosse Ockes een camp land in "de Gaere" in Blijham, van Jan Alberts camp tot aan de "Lonte Colck".

Als zwetten aan dit verkochte land zijn genoemd: ten noorden: die kolk, ten oosten: Geert Egbers opstreckende plaats.

Over de ligging van die opstreckende plaats van Geert Egberts geeft een akte in RA VI e 1 van 1 december 1696 nog een inlichting: Geert Egberts is dan zwette ten noordoosten van een "seecker gedeelte Landts in Blijhamster Westereinde, streekende van Barcklaege swette tot in de Pekel A".

Die opstreckende plaats van Geert Egberts moet (een deel van) de Barcklage heerd zijn. Immers:

26 augustus 1698, RA VI e 1, Roelef Harrems x Lucke Jarfkes Barclage te Blijham verkopen aan Geert Egberts x Fenne Geerts te Blijham twee ackeren, "opstreckent in Barclage heert, soo door coopers tegenwoordig gebruikt". (Zie 1.12.1696).

19 mei 1699, RA VI e 1, Geert Egberts x Fenne Geerts kopen vijf ackeren la^pt in Barclage heert van Lucas Haselhoff. De opstreckende plaats van Geert Engels, voorheen barcklage heerd, lag dus langs de Lonte Colck (zie 16.02.1713).

De zoon Engel Geerts van Geert Egberts trouwde met Aeltien

Remckes Wybelingh. In hun huwelijkscontract (RA VI z 2, 17-10-1722) is bepaald, dat ze zich gaan vestigen op het "Bercklaa" te Blijham.

Engel Geerts nu, vinden we in RA VI e 3, 7 mei 1735 als zwette ten oosten en ten zuiden van een camp land in de Winschoter Gaere onder Blijham, die door Geert Harms x Etje Harms te Blijham gekocht worden.

Laatstgenoemd echtpaar ontmoeten we weer op 21 juli 1735 (RA VI e 3). Dan kopen ze van Engel Geerts x Aeltien Rempkes te Blijham een camp land, waarvan verkoper Engel Geerts is zwette ten oosten, en de Lonte Colck zwette ten zuiden.

De conclusie is: die Lonte Kolk werd begrensd: ten zuiden door land van Engel Geerts, en ten oosten idem.

We mogen dus aannemen, dat de oorspronkelijke Barcklage heerd bij, en langs, die Lonte Kolk lag.

Bij die Lonte (ook wel Londer-) kolk lag blijkbaar ook een "Londer kamp", genoemd in RA VI e 7, 26 augustus 1771.

Van die Londer kamp is dan zwette ten oosten: Remke Engels, de zoon van Engel Geerts en Aeltien Wybelingh.

De "Gemeenteatlas van de provincie Groningen" (1867) door J. Kuyper vermeldt op het blad "Gemeente Wedde" de "Londer Kolk", liggend circa 1,4 km. ten NO van de Winschoter Hogebrugge, in de Gaerelanden. Deze kolk wordt aan de oostzijde nog juist geraakt door (het verlangde van) de Barkelazwet.

Ergo: de Barcklage heerd, later bezit van Geert Egberts en van zijn opvolgers Engel Geerts en Remke Engels, lag langs de Barkelazwet. Het is dus aannemelijk, dat de naam "Barkela", en de verschillende varianten ervan, ontleend is aan de familienaam Barcklage.

Uit de akten betreffende de Gaerelanden" bij Blijham blijkt ook, dat personen, behorende tot Westerwoldse families, daar bezit hadden, en dus als zwette genoemd worden.

Hiervan enige voorbeelden:

4.04.1732 : Hilwert Koylers

idem : erfgenamen van Boele Halmingh.

3.03-1752 : Wubbe Wybeling

idem : Harm Coylers.

11.10.1752: Tamme Jacobs, Vlagtwedde.

idem : Harm Koylers.

22.10.1766: Menne Liefstingh.

Door E.G. Schrage

RA VI o, 25 juli 1721 : Pastor E. Molanus en Claes Nannings, als eigenaers van de tynde op de Onstwedder Holte en den Esch nae Veenhuisen, impetranten, contra allen den geenen soo op dit tyndtachtig landt koorn of vlas hebben staen, gedaagden. Contendeeren de impetranten tot confirmatie van haer uitgebrachte mandaet ten eynde niemant sal mogen wechhaelen eenig vlas soo op soodaenich tyndtachtig landt mochte staen sonder kennisse en vergoeding daervan aen de impetranten, of oock sich onderstaen (wagen) hetselve uyt te knuppen, of oock ongeknupt het koorn daer af te voeren, sonder daervan kennisse aen de impetranten gegeven te hebben, by foute dat een jeder in de poena boven (?) vermeldt sal wesen vervallen. Het mandaet in contumaciam geconfirmeert.

Deze tekst roept vragen op, zoals :

Ds. Ernestus Molanus en Claes Nannings worden hier genoemd "eigenaers van de tynde". Waren ze dat persoonlijk, of namens de kerk van Onstwedde, als gerechtigde tot deze tienden ? Het gaat om "tienden", waarmee akkers op de Onstwedder Holte en "op de Esch nae Veenhuisen" belast waren. Is er verder iets over bekend ? Tot wanneer heeft deze verplichting bestaan ?

Degenen die tiendplichtige akkers in gebruik hadden, worden gewaarschuwd de oogst niet af te voeren zonder de "eigenaers van de tynde" in te lichten en het verschuldigde te betalen, Wat betekent: "hetselve uit te knuppen of oock ongeknupt" ?

Van de gedaagden is niemand verschenen ter terechtzitting, zodat het mandaet (verbod) "in contumaciam werd geconfirmeert" (d.i. bij afwezigheid bevestigd).

Merkwaardig is wat we kunnen lezen in het boekwerk "Uneswido in Westeralde" op blz. 172. Het is de bijdrage "Dominee nam het niet", door wijlen de heer Jan W. Hiskes. Ds. Molanus klaagt zich bij de richter Cloppenborch in 1723 dat "geïnteresseerden van Veenhuizen" "koorn of vlas hadden weggehaald van een stuk land waarvan hij "immobilium possessor" (bezitter van onroerend goed) was. Al in 1721 had hij "reets van den predickstoel gekondigt" dat dit zijn bezit was en dat men er van af moest blijven. Nu dit in 1723 toch gebeurd was, eiste dominee daarvoor schadevergoeding. In dit proces, maar naar het oordeel van de richter te laat, legt de dominee een getuigenverklaring over "die hij reets op 27 maart 1721 in handen heeft gehad". Getuigen zijn de Onstwedders Ham Luitjes, Jan Broyl, Jurrien Rijckes en Hans Meening. Het recht van ds. Molanus lijkt bewezen, maar omdat hij "onnutte kosten", heeft veroorzaakt, omdat hij het bewijsstuk te laat overlegde, wordt hij veroordeeld in de kosten van het geding.

Het is de vraag of het hier ging om particulier bezit van ds.

Molanus, of dat het betrof kerkenland, bij hem in gebruik

Dan is er nog in dezelfde tijd een conflict tussen ds. Molanus en Arent Peters en consorten als geïnteresseerden van Veenhuizen, inzake het "maerse broeck". Ook dit zou ten onrechte door die van Veenhuizen gebruikt zijn. Als getuige wordt hier (RA VI o 6, 10 juni 1721) genoemd Harmen Nannings. Hij komt echter niet: "is een oudt man van omtrent de tachtig jaeren".

T I J D S C H R I F T E N

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretaresse, mevr. Siskes-Knigge, te Wildervank. In een geval worden tijdschriften en boeken uitgeleend.

"QUELLEN UND FORSCHUNGEN", Heft 4, 1993.

- Gerd Adden, "DAS WITTMUNDER PASSBÜCH", 1804-1935".
Afdrukt zijn de jaargangen 1864-1867. Veel namen van arbeiders die gingen werken aan de bouw van de haven van Wilhelmshaven. Een aantal emigranten naar Amerika en een klein aantal die werk gingen zoeken in het Groningse.
- Helmut van Lengen, "DIE FAMILIE ABEL BERENTS vals LENGEN". (Abel Berents nam in 1811 de naam van zijn vrouw, Grietje van Lengen aan. Zijn ouders, Berent Abels en Geesje Jans kwamen uit Groningen.)
- Hannelore Weger, "DIE FAMILIE VAN LESSE.", 1689-1992" DOOR WMMANW VAN LESSEN. (Overzichten van deze familie zijn al eerder verschenen in het "Deutsches Geschlechterbuch", band 31, 1919, in 1938 en 1941 in band 103 van dit Geschlechterbuch. De familie kent drie takken, de Duitse, de Bourtanger en de Groninger).
- Erhard Schulte, "SCHLECHTERREGISTER 1719, KIRCHSPIEL STRACKAHL" (Belangrijk omdat de DTB's daar pas 7 jaar later aanvangen).
- Prof. Dr. Harro Busz, "WAS FIAT SICM BEI DER UPSTALSSOOMGESELLSCHAFT GETAN" (Hierbij sluit aan een artikel: "Was ist die Upstalsboomgesellschaft", Deze Gesellschaft is de opvolger van de Arbeitsgruppe Familienkunde und Heraldik van de Ostfriesische Landschaft. Ze zal eng met die Landschaft samenwerken, stelt literatuur en archivalia beschikbaar en verleent hulp bij onderzoek. Verder wordt het eigen tijdschrift "Quellen und Forschungen" uitgegeven. De Fachstelle blijft bestaan, maar voor de dames Haltrich en Weger moeten nieuwe medewerkers gevonden worden. De redactie van "Quellen und Forschungen" wordt gevoerd door de heer J. Hoogstraat, Uthwerdumerstrasse 5, 26624 Sudbrookmerland-Victorbur, die wordt bijgestaan door de heer E. Schulte, Bachstrasse 5, 26789 Leer-Loga.

"EMSLÄNDISCHE UND BENTHEIMER FAMILIENFORSCHUNG", Heft 23,

- Anthוניus Thie, "TEILE DES STAMMES BAAHVE (I TEIL)", Familie gevestigd op "Gut Bomhoff" bij Langförden, bij Vechta. In het stuk wordt gesteld dat in een koorvenster van de Hervormde kerk te Nieuw Ter Aa, provincie Utrecht een familiewapen voorkomt en dat er nog meer wapens van families "deren Namen aus dem Oldenburgischen Nunsterland stammen" zijn in de ramen van die kerk, maar de samenhang tussen de families in Utrecht en Duitsland is nog niet bewezen.
- Jan Ringena, "DAR IAOAX DER GSTRUTEN 1712-1724, EVANGELISCHE-REFORMIERTE GAMMA UELSEN.
- Bertie van't Wel-Nieman, "SUCME NACM NILITXRISCEE" VORPABRE" IN DEN NIEDERLANDEN. (Samenvatting van een inleiding door A.K. Kissman te Enschede op 17-4-1993.).
- Heinz Nenke, "FAMILIE"CRRONIE NENNE, RGTEBROCN". (211 blz, Din A4.).

"EMSLÄNDISCHE UND BENTHEIMER FAMILIENFORSCHUNG", Heft 24,

- INDEX OP BET DOOPBOEK 1712-1724 VAN DE EVANGELISCHE-REFORMIERTE GEMEENTE UELSEN.
- Anthוניus Thie, "Tim, ms STAMKAS BDMHVE" (2e deel). Een aantal familieleden emigreerde in de 19e eeuw en begin 20e eeuw naar Amerika.
- H. Tjoonk, "GENEALOGISCHE\$ ALLERLEI". Over onderzoek naar de emigratie uit Nederland naar de Verenigde Staten 1840-1900, initiatieven van de predikanten Van Raalte, Scholte en Brummelkamp.
De heer R.P. Swieringa stelde een lijst op van emigranten in de periode 1835-1880.

"ENSLÄNDISCHE UND BENTHEIMER AHNENLISTEN, Heft 17, aug 1993.

Dr. Cloppenburg,

"AHNENLISTE EINHARD CLOPPENBURG, DEVERNUHLEN".

Deze Ahnenliste vermeldt een aantal naamdraggers Gansefort:

5 **Anna Gansefort**, geb. Dersum 17-1-1791, ovl. Heede 2-11-1851.10 **Harmannus Antonius Gansefort**, geb. Dersum 2-10-1751, ovl. Heede 21-5-1802.20 **Henricus Gansefort**, geb. Dersum 1-11-1711, ovl. Dersum 14-9-1767 (NB een **Henricus Gansefort** uit Dersum is vermeld 29-6-1751 in het **"Memorienbuch des Franziskanerklosters" te Asschendorf.**40 **Hermanns Gansefort**, geb. Dersum 14-3-1660, ovl. Dersum 20-4-1732.80 **Wilckenus Gansefort**, geb. Dersum in 1633.160 **Hermannus Barterman sive Gansfort** aus Dersum.

Het boekwerk **"Samtgemeinde Dorpen"** bevat op blz. 177 een **"Personenschatzungs"** uit 1660 (Staatsarchiv Oldenburg). Dit register vermeldt: **"Herman Berterman**, zu Dersum, mit Frau und Magd, Otter zit zwei Pferde". Hij betaalde 21 schilling.

In **"Gruoninga"** jan./feb. 1960 staat een bijdrage van ds. **D.van Dijk**: "De verwantschap tueen de Nederlandse en Duitse Gansevoorts". Hierin ook genoemd de **Gansevoorts** te **Dersum-Steinbild**. Hij noemt **Gerhardus Hermans Gosevorth** te Dersum die ca. 1657 trouwde met Anna.

"EMSLÄNDISCHE UND BENTHEIMER AHNENLISTEN, Heft 18, okt 1993.**Heinz Menke, AHNENLISTE**

In **"Quellen und Forschungen zur Geschichte des Kirchsgels Rutenbrock"**, Band 1, 1988, schreef Heinz Menke op blz. 12: **"Wirklich gesiedelt haben fast ausschliesslich Emsländer"**.

Zijn **kwartierstaat, opgenomen in Emsländische und Bentheimer Ahnenlisten"**, Heft 18, oktober 1993, voert bewijzen aan voor deze stelling, althans voor wat het zijn kwartieren betreft.

Toch tonen zijn kwartieren ook andere plaatsen van herkomst, en daarbij vallen op grensoverschrijdende relaties naar **Westerwolde** en **Drente**. Hiervan noteren we de volgende voorbeelden:

No. 7 - **Maria Otten**, geb. **Bargercompascuum**, 25.04.1884.No. 11 - **Maria .E. Borgman**, geb. **Nieuw Schoonebeek**.No. 12 - **Gerhard H. Gerdes**, geb. Emmen, 13.08.1839, "Kolonist in **Zandberg**".No. 14 - **Jan Ottens**, geb. Oomsberg, 17.04.1842.No. 22 - **Johann H. Borgmann**, geb. Wesuwe, 5.12.1799, **landbouwer** te **Nieuw Schoonebeek**, oven. te **Dalen**, 8.09.1881.No. 24 - **Lucas Gerdes**, geb. **Hilter**, 29.01.1810, overl. te **Musselkanaal** 8.09.1881.No. 25 - **Margaretha Dunken**, geb. Emmen, 28.09.1803, overl. te **Valthermond** 17.04.1876.(de naam **Duurkens** komt ook te **Sappemeer** voor, **katholieke** familie)No. 28 - **Hermann Ottens**, geb. **Onstwedde** circa 1812, overl. **Oomsberg** 11.11.1891. **Gehuwd** te **Rutenbrock** 28.05.1839 metNo. 29 - **Elisabeth Cramer**, geb. **Oomsberg** circa 1822, **aldaar overleden** 31.01.1870.

ONS WAARDEEL", 93/5

H.Nijkeuter,

"EEN SCHETS VAN DE LITERAATUURHISTORIE VAN DRENTHE".

B.Schoone-Strijk,

"VREDEVELD, MEIJER, BARTELD'S EN BAKKER: LOTEN VAN EENZELFDE STAM".

D.de Hes-Manbus,

"EEN DRAMA TE EXLO".**"GENS NOSTRA", juli/augustus 1993.**

Drs. A.M.W.Bulk-Bunschoten en J.C.J.Bunschoten-Wijnants,

"LIM EEN EEUW NAGESLACHT VAN HUYEERT GYSEERTS GODVER, EEN ZESTIENDE EEUWSE BROUWER". (Fragmentparenteel van een deels doopsgezind geslacht uit **Hoorn**.)
S.Laansma, "GRAFZERKEHTOCNT" (in de provincie **Friesland**).

Jos.Kaldenbach, "NIEDw NAAMRECHT IN DE B.R.D."

"GENS NOSTRA", september 1993.

H.Th.M.de Raad, "DE OUDERE GENERATIES VAN HET GESLACHT DERAAD TE ZIJDEHVELD" (bij Culemborg).
F.de Stoppelaar, "EEN DUBBELE TROUVAILLE NĀEN MORGEN".(toevallige vondsten gedaan op een iconogra-
fisch bureau te Den Haag).

P.J.C.Elema, "GENEALOGIE (ROMAN) VAN DER HEIDE, GLAZENMAKERS IN ENDEN EN TERWUNTEN".

"GEKS NOSTRA", oktober 1993.

M.Barens-Fortanier, "FORTANIER, AFKOMSTIG UIT FRANKRIJK".(Protestantse familie, van omgeving Toulouse, de
stamvader van de Nederlandse tak vluchtte voor 1766 naar Rotterdam).

J.J.Th.Taks, "GENEALOGISCH ONDERZOEK EN DE KLOKTIJD" Pas in 1909 is voor heel Nederland een
eenheid van tijd vastgesteld, de middelbare zonnetijd van Amsterdam.

Ir. J.G.Nuyten, "NIET GETROUWD, NIET OVERLEDEN".

J.van Bolhuis, "DE BEWONERS VAN HET BOLHUIS II"(vervolg op "Onderzoek naar de bewoners van het
Bolhuis te Eekwerd in de 17e eeuw en hun verwanten" door J.van Bolhuis,
P.J.C.Elema en P.Bos in "Gruoninga" april/mei 1979. (Er zijn een paar families
Bolhuis waarvan de samenhang met de Eekwerder familie niet gevonden kan worden,
o.a. de familie met de voornaam Tiddé. Van die familie maakt deel uit: Fecko
Tiddes die in 1747 te Nieuw Scheemda trouwde met Anna Jacobs Hesse van
Vlagtwedde. (zie Westerwolde 13e jaargang no. 2, juni 1992, blz. 33.

"STADS EN LANDE", jaargang 2, no. 3.

Reint Wobbes, "JOODS LEVEN op HET GRONINGER PLATTELAND"

Jet Spits, "HET GEHEUGEN VAN DE STAD" (Dit naar aanleiding van het 75-jarig bestaan van het
Groninger gemeentearchief als eigen archiefdienst.)

Deze dikkere "Stad en Lande" is voor een heel groot deel gewijd aan het Gemeentearchief van Groningen
dat 75 jaar bestaat. De gemeentearchivaris van de stad Groningen, Jan van den Broek, schrijft in de
inleiding:

"Vijfenzeventig jaar is niet veel voor een archief, zeker niet voor het archief van een oude stad, zoals
Groningen er één is".

Hij wijst er op dat er voor 1918 ook wel zorg besteed werd aan de oude archieven van de Stad, maar toen
in combinatie met die van de ommelanden en die van het Rijk.

De historica Jet Spits geeft in "Het geheugen van de Stad" een overzicht van de historie van het
archief, voorafgegaan door een verhaal over de voorgeschiedenis van het archief, zoals de tijd van de
drie heren Feith, met daarin de "Groningse archiefkwestie", die omstreeks 1916 in archiefkringen veel
aandacht trok.

De benoeming in 1918 van de eerste gemeentearchivaris, Dr. H.P.Koster, is het beginpunt van de
geschiedenis van het Stadsarchief. In een zeer interessante bijdrage geeft de schrijfster een bijzonder
duidelijk overzicht van het wel en wee van het archief na 1918.

Bepaald verrassend is het te lezen dat in 1952 het aantal bezoekers "explodeerde" tot het nog niet
eerder bereikte aantal van 56 personen, die in totaal 165 bezoeken brachten ! Per week brachten dus drie
à vier personen een bezoek aan het archief !

De titel "Het geheugen van de Stad" moet ons niet doen vergeten dat de Stad "leenvrouwe" was van de
Heerlijkheid Westerwolde. Dientengevolge is dit gemeentearchief voor de beschrijving van toestanden en
gebeurtenissen in Westerwolde van groot belang.